

Ihan tavallinen aikamatkaaja
Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

Immonen, Marjaana
Pro gradu -tutkielma
Kulttuuriperinnön tutkimus
Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen
tutkinto-ohjelma
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Turun yliopisto
Huhtikuu 2021

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos/Humanistinen tiedekunta

IMMONEN, MARJAANA: ”Ihan tavallinen aikamatkaaja. Paikkamuistelua sosiaalisessa mediassa”

Pro gradu -tutkielma, 77 s., 8 liites.

Kulttuuriperinnön tutkimus

Huhtikuu 2021

Tutkimus on tehty kulttuuriperinnön tutkimukseen ja nojaa humanistisen tutkimuksen perinteeseen. Tutkimuksen lähtökohtana on laatimani verkkokyselyyn vastanneiden kokemus paikkamuistelusta sosiaalisen median ympäristössä, Facebookissa. Aineisto on kerätty suureksi osaksi avoimiin kysymyksiin perustuvalla verkkokyselylomakkeella, jonka linkki jaettiin useiden Facebookissa toimivien paikkamuisteluryhmien sivuilla vuoden 2016 keväällä. Tutkimuksessa nousivat esille muistelun suuri merkitys muisteliijoille, sekä toiminnan yhteisöllisyys useilla tasoilla. Muistelu sosiaalisessa mediassa on vain uusin vaihe muistelemisen pitkässä jatkumossa, ja tutkimuksessa nousikin esille sosiaalisen median rooli yhteisöllisyyden ylläpitäjänä.

Muistelijoiden osallistuminen heille tärkeään paikkaryhmään pitää yllä yhteyttä muistelijan omaan menneisyyteen. Muistelu on osa identiteettiä sekä toiminnan tasolla että sen luomien yhteyksien kautta. Siteet ja yhteys paikkaan kuuluvat osana yksilön identiteetti-prosessiin, ja ne vahvistavat positiivista identiteettiä. Paikkakokemus koostuu muistellun paikan fyysisistä ja maantieteellisistä määreistä, sosiaalisista suhteista ja muistelijan elämänkulun vaiheesta. Facebookin paikkaryhmissä jäsenet välittävät omia kokemuksiaan ja jakavat niitä muiden kanssa. Tutkimuksen taustalla on fenomenologinen ihmiskäsitys ja siitä ammentava paikkakiintymyksen käsite.

Aineiston tulkinnassa olen keskittynyt vastaajien paikkakokemukseen ja -kiintymykseen liittyvien teemojen tarkasteluun. Käytän aineistostani nousseita elämänkulun vaiheiden kuvauksia kuvaamaan aineiston luonnetta ja laatua, mutta en sido tulkintaani näihin vaiheisiin. Tarkastelen aineistoa lähemmin kodin ja murroksen teemojen kautta.

Asiasanat: *Facebook, tunneyhteisö, paikkakiintymys, place attachment, elämänkulku*

SISÄLLYSLUETTELO

<u>1. JOHDANTO</u>	<u>1</u>
1.1. TUTKIMUKSEN LÄHTÖKOHDAT, TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYS	2
1.2. TUTKIMUSKIRJALLISUUS JA TEOREETTINEN VIITEKEHYS	3
1.3. AIEMPI TUTKIMUS	6
<u>2. AINEISTO</u>	<u>7</u>
2.1. AINEISTON ANALYYSI	8
2.2. AINEISTON KERÄÄMINEN JA SEN ESITTELY	10
2.3. VERKKOKYSELYLOMAKKEEN VASTAAJAT	15
2.3.1. SUKUPUOLI	15
2.3.2. IKÄ VUOSIKYMMENITTÄIN	16
2.3.3. ELÄMÄNTILANNE	17
2.4. TUTKIMUSEETTINEN POHDINTA – VASTAAJIEN YKSITYISYYS	20
<u>3. PAIKKAKIINTYMYS</u>	<u>21</u>
3.1. PAIKKA	22
3.2. YHTEISÖ	25
3.2.1. SOSIAALISEN MEDIAN PAIKKARYHMÄ YHTEISÖNÄ	27
3.2.2. KOKEMUKSELLINEN ELÄMÄNKULKU	31
<u>4. KERROTTU KOKEMUS</u>	<u>41</u>
4.1. KOTI	43
4.2. MURROS	54
<u>5. YHTEENVETO</u>	<u>67</u>
<u>6. LÄHDELUETTELO</u>	<u>70</u>
<u>LIITE 1. TIEDUSTELU FACEBOOK PAIKKARYHMIEN MODERAATTOREILLE KYSELYSTÄ SEKÄ ILMOITUS</u>	<u>78</u>
<u>LIITE 2. VERKKOKYSELYLOMAKE</u>	<u>80</u>

1. Johdanto

Sukulaisvierailujen pakollinen kuvio, kahvin jälkeen aikuiset nostivat olohuoneen kaapista esiin valokuva-albumit ja kääntelivät lehtiä ensin hiljaisina – serkun häät, mummon hautajaiset ja kuolleiden kohdalle oli piirretty risti mustekynällä. Mustavalkoiset valokuvat vaihtuivat nopeasti haalistuneisiin väreihin, ja lapsijoukko oli kuvattu aina kesällä kuistin edessä. Sitten joku saattoi kysyä: "Mitä sillekin nykyään kuuluu?" Ja aina joku tiesi. Omasta elämästäni albumit jäivät, kun muutin lapsuuden kodista, enkä vuosikymmeniin ajatellut koko asiaa. Sitten paljastui, että maailmassa on edelleen albumin äärellä muistelijoita ja todella monet heistä ovat siirtyneet verkkoon.

Työssäni kohtaavat kaksi iätöntä inhimillisen elämän perusedellytystä, paikka ja muistelu, 2000-luvun toisella vuosikymmenellä arkipäiväistyneen teknologian, sosiaalisen median. Suhde paikkaan on henkilökohtainen kokemus, ja sitä määrittää perspektiivi, ajallinen, maantieteellinen ja kokemuksellinen. Paikat ovat erottamaton osa identiteettiämme siinä kuin aika tai yhteisö, joihin synnymme ja elämme. Paikkoihin kietoutuu siis ihmiselämän perustavanlaatuisia rakennusosia. Muisti on identiteetin perusta ja muistaminen sen aktiivinen muoto, paikat säilyvät ajalta turvassa vain muistelijan suojassa.

Myös opinnäytteellä on omat paikkansa ja oma kokemukseni tutkimuksen tekemistä yhdistää niitä. Vaikka tutkimusprosessi on ollut katkonainen, se jäsenyy mielessäni kokonaisuudeksi, jota voin muistella. Oman työni paikat ovat sekä fyysisiä että virtuaalisia, ja jokaiseen niistä liittyvä aineisto on kerätty internetissä Webropol-nimisen yrityksen kyselyalustalla. Kyselyyn vastasivat omissa paikoissaan Facebookin paikkaryhmissä toimivat ihmiset, ja kyselyn aineisto on tällä hetkellä tallennettuna työhuoneessani. Kukin vastaaja kertoi muistelemistaan paikoista – he muistelivat muistelemistaan vastatessaan kyselyyn. Näitä lukuisia fyysisiä ja aineettomia reaalimaailman ja virtuaalisia paikkoja – virtuaalista avaruutta ja inhimillisen muistin rikkautta – miettiessäni ja tutkimustyön edessä aloin nähdä ihmisaivojen ja internetin välisen samankaltaisuuden. Molemmissa on – humanistisen karheasti oikoen – solmukohtia, hermopäätteitä, joiden välillä tieto, informaatio, data siirtyy sähköisesti. Luomamme maailmat kuvastavat itseämme. Toisin kuitenkin kuin muuttumaton aika, paikat voivat olla hyvin konkreettisia, vaikka ne sijaitsevat mielessämme.

1.1. Tutkimuksen lähtökohdat, tavoitteet ja tutkimuskysymys

Tutkimukseni aiheen sosiaalisen median paikkaryhmistä sain Turun yliopiston kulttuuri-perinnön tutkimuksen professori Anna Sivulalta. Ensimmäinen havaintoni aiheen saatua oli, että olin päätenyt tutkimaan minulle aiemmin tuntematonta maailmaa, ennen tehtävänantoa en ollut tutustunut sosiaaliseen mediaan. Filosofi Juha Varto toteaa, että vierauden periaate koskee aina ihmisen elämismailman tulkintaan ja ymmärtämiseen pyrkivää tutkimusta¹. Tutkimusaiheeseeni soveltaen – vain pyrkiä ymmärtämään tutkimusaiheeni vain omasta paikastani käsin. Tutkimuksen teemoista sosiaalisen median ympäristöt olivat aloittaessani täysin vieraita, muistelu kuului lapsuuteeni, mutta paikan merkityksen tunnistin. Vielä verkkolomaketta tehdessäni etenin intuitiivisella otteella pyrkien välttämään pahimpia tutkimukseen kuuluvista tietämistäni kareista.

Tehtävänannon yhteydessä sain vaikutelman, ettei paikkamuistelua sosiaalisessa mediassa ollut tutkittu kovin yleisesti. Oman tutkimukseni päämäärä oli kerätä tietoa Facebookin paikkaryhmien jäsenistä, ei niinkään keskittyä heidän muistoihinsa. Verkkolomakkeella sainkin laajan ja rikkaan aineiston, jonka rajaaminen on ollut ongelmallista. Olin huolestuneempi aineiston edustavuudesta, enkä kiinnittänyt huomiota sen mahdolliseen kylläntymiseen. Turun yliopiston digitaalisen kulttuurin professori Jaakko Suominen toteaa artikkelissaan, että rajaaminen ja rajaamisprosessin kuvaaminen on verkosta kerättyä kyselyaineistoa hyödyntävässä kulttuurintutkimuksessa merkittävämpi käsite kuin otos. Verkkolomakkeelle kerättyä aineistoa voi seurata reaaliaikaisesti, joten periaatteessa on helppoa päättää, milloin aineisto alkaa toistaa itseään.² Vaikka seurasin saamiani vastauksia, en olisi kyennyt päättämään, koska aineistoni oli riittävä. Kokemattoman tutkijan suoja oli etukäteen rajattu kyselyn linkin voimassaoloaika.

Alkuperäinen tarkoitukseni oli selvittää, millainen on sosiaalisen median paikkaryhmän jäsen. Tutkimuskirjallisuuden myötä huomio siirtyi muistelijoista heidän elämänsä vaiheisiinsa, joten tutkimuskysymykseni on: Millaisia muistelua selittäviä elämänsä vaiheita ja kokemuksia paikkamuisteluryhmissä muistelevien taustalta löytyy?

¹ Varto 2005, 103.

² Suominen 2016, 129.

1.2. Tutkimuskirjallisuus ja teoreettinen viitekehys

Tutkimukseni taustalla on paikkakiintymys, *place attachment*, joka edustaa fenomenologista tieteen filosofiaa. Filosofi Gaston Bachelard on yksi varhaisimpia paikkaa kohtaan tunnetusta kiintymyksestä kiinnostuneita fenomenologeja. Hän kuvaa vuonna 1957 julkaistussa *La poétique de l'espace* -teoksessaan erilaisia tiloja ja suojia runollisen konkretian ja laajan kaunokirjallisen aineiston keinoin. Työssäni olen käyttänyt vuonna 2003 julkaistua suomennosta *Tilan poetiikka*. Olen tutkimuksessani kääntynyt Bachelardin perinpohjaisen ja verkkaisena etenevän filosofian uneksivan, kokemuksellisen muistelun puoleen. Luen tutkimuksessani Bachelardin uneksimisen muisteluksi ja talo-metaforan, jossa hänen teoksensa etenee ja saa muotonsa, tulkitseen paikaksi. "Saamme kiittää taloa siitä, että suurella osalla muistoistamme on katto päänsä päällä ... Muisti on menneisyyden teatteri ja kulissit pitävät yllä henkilöhahmojen hallitsevia rooleja".³ Hän puhuu myös paikkaa kohtaan tunnetusta kiintymyksestä ja siitä "...miten päivä päivältä juurumme johonkin 'maailman kolkkiaan'"⁴. Bachelardin lukuohje fenomenologiseen tutkimustapaan kehottaa "...täyttämään itsemme lukijanylpeydellä, joka luo meille harhakuvaan osallistumisesta kirjailijan luomistyöhön"⁵. Menetelmä vaatii useita lukukertoja, edeten luonnosmaisesta ongelman tunnistavaan. Viimein lukija sisäistää lukemansa niin pitkälle, että hän rakentaa illuusion sekä keksineensä että ratkaisseensa ongelman itse.⁶ Bachelardin villi, lukijan ja kirjailijan roolit nurin keikauttava ohje fenomenologiseen lukemiseen vaikuttaa kepeältä itseironialta, vaikka se tarkemmin ajatellen on kuvaus ymmärtämisen kulusta ja järjesty- misestä. Siitä, kuinka meidän ymmärtääksemme jotakin oman kokemusmaailmamme ulkopuolelta on luotava kyseinen asia uudestaan, käsitettävä se omaksemme.

Paikkakiintymyksen tutkimuksen taustalla on maantieteellisen ihmiskäsityksen kohdistu- minen pelkästä maanpinnan muotoihin vaikuttavasta nisäkäslajista tutkimuksen perusläh- tökohdaksi, humanistiseksi maantieteeksi. Osaltaan humanistisen maantieteen fenome- nologista pohjaa vuonna 1975 ilmestyneellä monografiallaan *Place and Placelessness* perustaneen maantieteilijä Edward Relphin mukaan *To be human is to live in a world that*

³ Bachelard 2003, 82.

⁴ Bachelard 2003, 75.

⁵ Bachelard 2003, 104.

⁶ Bachelard 2003, 105.

*is filled with significant places: to be human is to have and know your place*⁷. Humanistisen maantieteen pioneeri Yi-Fu Tuan määrittelee luomansa käsitteen, *topofilia*, saman nimisessä vuonna 1974 ensimmäistä kerran julkaistussa teoksessa, *Topophilia is the affective bond between people and place or setting*⁸. Lauseen muotoilu on aiheellisesti kyseenalaistettu, paikoilla ei liene kykyä muodostaa siteitä. Toisaalla Tuan mainitsee 1950-luvun vaihteen suosituksen käsityksen maantieteestä: *geography is the study of the earth as the home of people*⁹, jossa vaikuttaa käsitys maasta ihmisen kotina ja maantieteestä humanistisena oppialana. Humanistisen maantieteilijän tunnusmerkki Tuanin mukaan onkin motiivi tutkia maata ihmisen ja hänen piirteidensä vuoksi, eikä maan siinänsä¹⁰.

Käsitteen *place attachment* rinnalla kulkevat *topofilian* lisäksi muiden muassa käsitteet *rootedness* (juurtuminen), *sense of place* (paikan taju) ja *place identity* (paikkaidentiteetti), joita käytetään eri tieteiden konteksteissa¹¹. Tässä joukossa on myös kulttuuri- ja maantieteilijä, professori Pauli Tapani Karjalaisen luoma käsite *topobiografia*, jolla hän viittaa narratiivisen minän, koetun paikan tunnun ja omaelämäkerrallisen muistin kolmiyhteyteen. Karjalaisen mukaan ajan ja paikan välinen spatiaalinen yhteys toteutuu, kun aistien välittämä ruumiillisuus ajassa muuttuu eletyksi paikan tunnuksi, topobiografiaksi.¹² Myös Yi-Fu Tuan kiinnittää huomiota ajan ja paikan väistämättömään risteämiseen: ensinnäkin, jos aika edustaa liikettä, paikka edustaa pysyvyyttä. Toisekseen hänen mukaansa voi todeta paikassa oleskellun ajan vaikutuksen sitä kohtaan tunnettuun kiintymykseen, ja kolmanneksi aika ja paikka risteävät historiallisessa mielessä niitä molempia edustavissa paikoissa, kuten monumenteissa.¹³

Vaikka paikka ja kiintymys sitä kohtaan liitettiin aiemmissakin käsitteissä toisiinsa, ensimmäinen tällä nimellä julkaistu teos on vuonna 1992 ympäristöpsykologi ja antropologi Setha M. Low ja psykologi Irwin Altmanin toimittama *Place attachment*. Teoksessa he pyrkivät konseptualisoimaan käsitteen ja vakiinnuttamaan metodologista pohjaa laajalla

7 Relph 1975, 3.

8 Tuan 1990, 4.

9 Tuan 1991, 99.

10 Tuan 1991, 99-100.

11 Low, Altman 1992, 3.

12 Karjalainen 2009, 31-32.

13 Tuan 1995, 179.

monitieteisellä lähestymistavalla. Artikkeleissa paikkakiintymyksen käsite taipuu yksilön, yhteisön tai ryhmän näkökulmasta muun muassa arkkitehtuurin, psykologian, ympäristötutkimuksen, sosiologian ja markkinoinnin tutkimukselliseksi viitekehykseksi. Teoksen esipuheessa toimittajat toteavat, että heidän mukaansa paikkakiintymyksen käsite merkitsee yksinkertaisesti ihmisten sitoutumista paikkoihin.¹⁴ Teoksen lähestymistapa onkin askel kohti laajempaa käsitystä paikkakiintymyksestä fenomenologista tieteenkäsitystä uhraamatta.

Artikkelissaan Setha M. Low kertaa kulttuurisen paikkakiintymyksen käsityksen, jonka mukaan ihmisten kokemus tilasta (*space*) tai maapalasta muuttuu, kun siitä tulee paikka, joka on sekä jaettu että kulttuurisesti merkityksellinen symboli. Lown mukaan suhde tilan ja ihmisen tai ryhmän välillä ei kuitenkaan aina vaadi muuttunutta kokemusta ollakseen paikkakiintymystä, vaan tärkeintä on suhteen symbolisuus, olipa sen tausta missä muussa kontekstissa tahansa. Hän viittaa tässä kulttuuriin, sosiaalipolitiikkaan ja historiaan. Paikkakiintymyksen käsitettä voi Lown mukaan soveltaa kansalaisuuteen ja maan omistajuuteen tai sitä voi tuntea fiktiivisiä myyttisiä paikkoja kohtaan ilman ainoakaan todelliseksi luettavaa kokemusta.¹⁵ Vaikka aineistoni paikat ovat myös konkreettisia maantieteellisiä paikkoja, ymmärrän työssäni Lown myyttiset paikat myös muistelluiksi paikoiksi. Muistelijan side muisteltuun paikkaan on aina symbolinen, vaikka hän olisi asunut muistelemassaan paikassa koko elämänsä. Suhde on ajasta ja paikasta riippumaton side muisteltavaan paikkaan. Suhde paikkaan on samalla suhde itseän.

Ympäristöpsykologi Lynne C. Manzon ja maantieteilijä Patrick Devine-Wrightin toimittama *Place Attachment. Advances in Theory, Methods and Applications* julkaistiin vuonna 2014. Esipuheessa he kertovat pyrkivänsä Lown ja Altmanin viitoittamasta paikkakiintymyksen konseptin kehittämisvaiheesta paikkakiintymyksen käsitteen teorian ja metodologian tarkentamiseen ja soveltamisalojen laajentamiseen. Teoksen monitieteisiin teemoihin kuuluvat transnationaalisuus lisääntyneen liikkuvuuden ja siirtolaisuuden kautta tarkasteltuna ja ympäristö niin suunnittelun, luonnonvarojen hallinnan kuin ilmastomuutoksen näkökulmista. Paikkakiintymyksen käsitettä sovelletaan myös sosiaalisiin teemoihin paikattomuuden ja stigman välityksellä.

14 Low, Altman 1992, 2.

15 Low 1992, 166.

Kulttuuriperintöyhteisöjen identiteettityö on professori Anna Sivulan käyttämä käsite tilaushistorioita tilaavien yhteisöjen kulttuuriperintöprosessista. Sivula käyttää käsitettä *identiteettityökalu* avaamaan niitä keinoja, joilla kulttuuriperintöprosesseja rakennetaan, ylläpidetään ja muokataan. Hänen mukaansa menneisyyden tulkinta ja kertomuksina jaettu historia, osallisuuskokemus sekä jaetun historian jäljet ja symbolit ovat historiatieteilijöiden ryhmien työkaluja, joilla kulttuuriperintöprosessiin aktiivisesti osallistuva yhteisö työstää menneisyyden kokemusta. Sivula rajaa kokemukseen osallisiksi tilaushistoriayhteisöjen aktiiviset jäsenet.¹⁶ Omassa tutkimuksessani Facebookin paikkaryhmiin osallistuvien paikkasivustolla aktiivisuus ei välttämättä kerro osallistujan kokemasta, muistelun historiaa tuottavasta merkityksestä. Muistelijoiden perspektiivi on yleensä kiinni yksityisessä, tosin oma henkilöhistoria voi laajeta esimerkiksi sukututkimuksen harrastajilla. Sosiaalisen median paikkaryhmiä luonnehtiinkin kulttuuriperintöyhteisöjä osuvammin termi *emotional communities*, tunneyhteisöt, joita esittelen tarkemmin luvussa 3.2. Yhteisö.

1.3. Aiempi tutkimus

Länsi-Australian yliopiston historiantutkija Jenny Gregoryn vuonna 2014 *International Journal of Heritage Studies* -julkaisussa ilmestynyt artikkeli "Connecting with the past through social media: the 'Beautiful buildings and cool places Perth has lost' Facebook group" on löytämästäni aiemmasta tutkimuksesta lähinnä omaani. Hän tutkii australialaisen Perthin kaupungin menetetyn rakennetun kulttuuriperinnön ympärille syntyneiden Facebook-ryhmien keskustelua, ja hänen näkökulmansa on kulttuuriperinnön kentän laajeneminen sosiaaliseen mediaan. Hän toteaa sosiaalisen median lisäävän kulttuuriympäristön suojelemiseksi tarvittavaa sosiaalista pääomaa, *social capital*. Tutkimuksessa käytetyt avaintermit kuvaavat tutkimuksen lähestymistapaa: *social media*, *heritage loss*, *nostalgia*. Gregoryn esimerkkiä seuraten olen soveltanut työhöni historioitsija Barbara Rowenweinin esittelemää käsitettä *emotional communities* Facebookin paikkamuisteluryhmiin. Gregory käyttää myös termiä *attachment*, mutta ei nosta esiin käsitettä *place attachment*. Myös professori Elisa Giaccardin toimittama, vuonna 2012 julkaistu *Heritage and social media. Understanding heritage in a participatory culture* on laaja katsaus aineellisen ja aineettoman kulttuuriperinnön kokemuksen muuttumisesta sosiaalisen median myötä. Teos pyrkii asemoimaan kulttuuriperinnön kentät suhteessa sosiaalisen median vaikutuksesta muuttuneiden rajapintojen väliseen kommunikaatioon.

¹⁶ Sivula 2015, 64-67.

Paikkakiintymyksen käsitettä ympäristöpsykologian viitekehyksessä käyttää Pauliina Junnikkalan kasvatustieteen ja psykologian haastatteluaineistoon perustuva pro gradu vuodelta 2013 *Temaattinen ja elämänhistoriallinen tutkimus iäkkäiden mielipaikkakokemuksista*. Jenni Väisäsen yhteiskuntamaantieteen pro gradu vuodelta 2016 *'Olipa kerran kotitila' – Narratiivinen tutkimus kodin ja paikan merkityksistä*" lähestyy aihettaan paikkakiintymyksen käsitteen kautta.

Turun yliopiston dosentti Päivi Granön "ihan nurkan takana" -hankkeessa julkaistava verkkoartikkeli "Kulttuuriympäristö ja lapsen kehitys" käsittelee paikkakiintymystä osana kulttuuriympäristökasvatusta. Väitöskirjassaan vuodelta 2015 *Yksilö ja ympäristö* maalari Frans Lindin ympäristösuhteesta tutkija Leena Rossi käyttää termiä *juurtuminen* rinnakkain paikkakiintymyksen kanssa.

2. Aineisto

Tutkimus perustuu 24.3–30.4.2016 verkkokyselylomakkeella itse keräämääni aineistoon, Facebookin Suomessa ja ulkomailla toimivissa suomenkielisissä paikkaryhmissä sekä muutamilla muilla Facebookin sivustolla, kuten Ruotsissa toimivan suomenkielisen Sisuradion sivuilla. Tutkimus on aiheensa perusteella valitulle kohderyhmälle suunnattu itsevalikoitunut näyteperustainen ja osin strukturoitu verkkokyselytutkimus, johon vastaajat valikoituivat joko julkisten ryhmien sivuilta mainoksen nähneistä ja linkkiä seuranneista verkon käyttäjistä tai Facebookin suljettujen paikkaryhmien jäsenistä¹⁷. Verkkolomaketta sai myös levittää vapaasti. Ryhmät valikoituivat tekemieni hakujen ja Facebookin algoritmien perusteella. Tutkimusta hankaloitti se, etten tuntenut Facebookia ennen tehtävänantoa. Yleensä yhden ryhmän löytäminen avasi kuitenkin luotettavasti uusia. Suuri osa ryhmistä oli suljettuja, ja niiden moderaattoreiden toiminta vaihteli paljon – ryhmään hyväksymiseen saattoi kulua parikin päivää. Myös ryhmien koko ja aktiivisuus vaihtelivat paljon. Liityttyäni ryhmään jätin linkin sisältävän ilmoituksen kyselystä lyhyen esittelyn kera¹⁸. Julkaisin ilmoituksen 94 paikkaryhmän sivulla ja 25. huhtikuuta 2016 näissä

17 Miettinen & Vehkalahti 2013. Viitattu lukuun "Näyteperusteiset kyselyt". iBooks

18 Liite 1.

ryhmissä oli yhteensä 215 177 jäsentä. Jätin mainoksen jokaisen ryhmän Facebook-sivulle kerran. Ulkosuomalaisia ryhmistä oli 63, Suomessa toimivia paikkaryhmiä oli 31. Sähköpostin ja palautteen kautta sain tietää vielä kaksi ulkosuomalaista ja kaksi suomalaista ryhmää, joihin mainosta oli jaettu. Näissä ryhmissä oli 2552 jäsentä.¹⁹ Kyselyyn vastasi 144 henkilöä.

Käytän tutkimuksessani rinnakkain sanoja *verkko* ja *internet*. Verkko on vanha sana, kuten pyyntiin liittyvät sanat usein ovat. Englannin kielessä *network* tunnetaan jo vuodelta 1530²⁰. Suomen kielen verkko on vanha germaaninen lainasana, joka on tässä muodossa tunnettu Agricolasta alkaen. Sen alkuperäinen muoto on tarkoittanut "nimenomaan punomalla tehtyä työtä"²¹. Myös paikka ja sen eri muodot itämerensuomalaisessa kieliympäristössä ovat tulleet germaanisista kielistä ja merkitsevät kaikissa paikkatilkkua tai ympäristöstään värin tai muun piirteen takia erottuvaa kohtaa.²²

2.1. Aineiston analyysi

Tärkeä osa keskustelua aineiston kanssa on työrutiiniksi muodostunut päiväkirja, siitä on ollut suuri apu kokonaisuuden hallinnassa. Päiväkirjasta näen jälkepäin prosessin kulun, se on kartta työn laajalle ulottuvassa maastossa, valmis työhän kertoo vain valinnat. Päiväkirja on edistänyt paitsi työhön tarttumista ja sen etenemistä henkisesti, myös rutiinomainen työn aloittaminen päiväkirjalla tukee kirjoittamista. Lyhyt kuvaus työn etenemisestä paljastaa, että aineiston analyysia on ohjannut vaihe vaiheelta intuitiivisesti rakentunut kokemus aineistosta.

Aloitin aineistoon tutustumisen jo keräysvaiheessa lukemalla vastauksia Webropol-alustalla. Tallensin aineiston koneelleni pages- ja pdf-dokumentteina ja tulostin sen. Olen kuitenkin työskennellyt aineiston parissa vain tietokoneen ruudun ääressä. Keräysajan päätyttyä luin koko aineiston läpi useita kertoja ja lisäsin dokumentteihin kommentteja lukiessani. Seuraavaksi otsikoin ja taulukoin vastaajat vastausjärjestyksen, iän ja elämäntilanteen mukaan ja liitin taulukkoon heidän muistelemansa paikan ja paikkamuistoon

¹⁹ Ryhmät ja jäsenmäärät lähdeluettelossa.

²⁰ Merriam-Webster

²¹ Häkkinen 2007.

²² Häkkinen 2007.

kuuluvan elämänvaiheen, matriisikysymysten pisteet sekä vastauksesta korostuvan ydinlauseen. Aineiston rikkaus edisti päättämättömyyttä ja olenkin luokitellut aineiston moneen kertaan, eri tavoin ja monia eri suuntia kokeillen ja etsien. Jokaisella luku- ja jäsenyyskerralla nousi esiin uusia yhteyksiä ja teemoja, jotka tuntuivat mielenkiintoisilta ja tärkeiltä. Käytännössä aineiston analyysi eri vaiheineen onkin ollut pikku hiljaa etenevää työn rajausta, runko kerrallaan kohti uittoa etenevä savotta. Aineistosta nousut havainto paikkaa kohtaa tunnetusta kiintymyksestä ohjasi aihetta käsittelevän tutkimuskirjallisuuden pariin. Ja käyttämiini rajauksiin olen päätenyt, koska tutkimuskirjallisuuden myötä huomasin keskittyväni vastaajien kokemuksiin. Vaikka Suominen viittaakin aineiston otokseen todetessaan, ettei kulttuurintutkimuksessa yleistettävyyttä välttämättä ole tarpeen, sovelsin ajatusta aineiston sisällä.²³ Ymmärsin, että oleellisempaa kuin pyrkiä kuvaamaan koko aineistoa kaikkien vastaajien kannalta, on keskittyä aineiston läpi kulkeviin teemoihin, jotka yhdistävät, eivät kaikkia, mutta ainakin osan vastaajista. Lisäksi teemat kuvaavat aineistosta ilmennyttä muistelemisen kokemuksen merkitystä muisteli-joille. Lehtori Timo Lainetta tulkiten myös lomaketutkimuksessa tutkijan ja aineiston välillä käydään dialogia²⁴. Dialogi tutkijan ja aineiston välillä on suurpiirteisesti tarkastellen edennyt Bachelardin fenomenologisen lukemisen ohjeen vaatiman rungon kuvitteellista kaarnaan pitkin jalansijaa hakien. Olen lukenut, tyypitellyt, teemoittanut ja prosessissa luonut aineistoni tulkintana uudestaan.²⁵

Olen koodannut vastaajat vastausjärjestyksen, sukupuolen, iän lomakkeeseen vastausvuonna 2016, ulkosuomalaisuuden ja elämäntilanteen mukaan. Kyselyssä käytetyt sukupuolten koodit ovat: M, N, MUU sekä EHS (En halua sanoa). Lyhenne US vastaa ulkosuomalaista, PM on paluumuuttaja. Esimerkkeinä kahdeksantena vastannut 66-vuotias ulkosuomalainen eläkkeellä oleva ja aikuisuuden paikkaa muisteleva mies: 8.M-66-US-E/A tai 116. vastaaja: 116.N-56-T/LN on 56-vuotias työtön nainen, joka muistelee lapsuutta ja nuoruutta. Kun jotain tietoa ei ole saatavilla, olen merkinnyt viivan, esimerkiksi: 76.EHS--O/A, 76. vastaaja on valinnut kysymykseen 22. Sukupuoli? vaihtoehdon ”En halua sanoa” eikä ole vastannut kysymykseen 23. Syntymävuosi?, hän opiskelee ja muisteltu elämänkulunvaihe on aikuisuus.

23 Suominen 2016, 111.

24 Laine 2015, 42.

25 Bachelard 2003, 104.

Seuraavassa luvussa olen käyttänyt luokitteluun perustuvia kaavioita selkeyttämään ja avaamaan aineistoa. Kaavioissa käytetyt luokat nousevat aineistosta. Kaavioissa käytetty vertailuluku n vaihtelee kysymykseen vastanneiden mukaan, ja siihen sisältyy myös EOS eli en osaa sanoa -vaihtoehdon valinnat.

2.2. Aineiston kerääminen ja sen esittely

Verkkolomakkeen toteutin Webropol-alustalla, jolle sain perusteet vuoden 2015 syksyllä professori Jaakko Suomisen kurssilla *Lomaketutkimus ja nettikyselyt tutkimusmenetelmänä*. Kuten Turun yliopiston professori Pekka Räsänen ja tutkija Outi Sarpila toteavat, verkkolomakekysely on luontevin ja tarkoituksenmukaisin aineistonkeruumenetelmä sosiaalisessa mediassa tapahtuvalle tutkimukselle. He toteavat myös, että verkkolomakkeiden mahdollisuudet ja helppokäyttöisyys sekä matalat kustannukset ovat yhä enenevässä määrin suunnanneet tutkimusta verkkokyselylomakkeiden käyttöön.²⁶ Verkkokyselyjen yleistymisen taustalla on myös tietotekniikan ja internetin jokapäiväistyminen suomalaisessa yhteiskunnassa. Tilastokeskuksen mukaan 16–89-vuotiaista suomalaisista 88% oli käyttänyt internetiä viimeisen kolmen kuukauden aikana vuonna 2016.²⁷

Verkkolomakkeen prosessi ja koostumus seurasi Jaakko Suomisen artikkelissaan "Helposti ja halvalla" jäsentämää paperilla tehtävää, ei-digitaalista lomakemallia sillä tarkennuksella, että toimintaympäristönä oli sosiaalinen media, tarkemmin Facebook²⁸. Kysely oli verkkolomakekyselyksi melko pitkä, 30 kysymystä seitsemällä sivulla. Johdantoa, joka perusteli kyselyn ja ohjasi sen täyttämiseen, seurasi neljä sivua kysymyksiä 1-21, joista avoimia oli 18 ja Likertin asteikkoa käyttäviä monivalintakysymyksiä kolme. Lomakkeen kuudennella sivulla oli kahdeksan taustatietojä kartoittavaa kysymystä, joista kysymykset syntymäpaikasta ja kotimaasta asemoivat vastaajat lokaali/nationaalikenttään. Seitsemännellä sivulla oli kiitokset ja kysymys 30, mahdollisuus jättää palautetta. Jäsensin kyselyä teemoittamalla kyselysivut väljästi ja otsikoin sivut teemoihin sopivasti. Toisen sivun kysymykset 1-5 keskittyivät muisteltavaan paikkaan ja tunteisiin, kolmannen kysymykset 6-12 muistelutapoihin ja -rutiineihin, neljännellä sivulla kysymykset 12-16 vastaajan muistelulle antamiin merkityksiin ja viidennen sivun kysymykset 17-21 muistelun yhteisöllisyyteen. Kyselyssä ei ollut pakollisia kysymyksiä. Laajenevat

26 Räsänen, Sarpila, 2013, Viitattu lukuihin: "Johdanto" sekä "Miten verkkokyselyt tulivat postikyselyiden rinnalle?", iBooks.

27 Tilastokeskus, Sutivi, 2016. Kysely suoritettu huhti-kesäkuussa.

28 Suominen 2016, 114.

vastauskentät mahdollistivat pitkätkin vastaukset, ja vastaaja pystyi liikkumaan kyselyssä vapaasti.²⁹ Kyselyn esikuvana ja mallina käytin 12.10.2015 sähköpostiini tullutta tutkija Tiia Villan opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otuksen Webropolilla toteutettua verkkokyselylomaketta saavutettavuudesta³⁰. Otuksen kysely oli jäsennetty selkeästi otsikoilla, siinä oli paljon avoimia kysymyksiä, kyselyn edistymisen seuraaminen oli helppoa ja kyselyssä saattoi liikkua vapaasti edeltäviin kysymyksiin. Esittelylle ja kyselyyn perehdyttämiseksi oli varattu oma sivunsa, kuten myös loppukiitoksiin ja palautteeseen. Pidin kyselyn selkeydestä ja siitä, että sen tekijä oli ennen kaikkea ajatellut vastaajaa valitessaan alustan mahdollisuuksista. Ajattelin, että sama lähestymistapa sopisi hyvin tutkimaani aiheeseen, joten käytin näitä ominaisuuksia omassa kyselyssäni.

Lomake muotoutui myös testaamalla. Testijoukkona toimineet ystäväni antoivat arvokasta palautetta ja hyviä muutosehdotuksia. Webropol mahdollistaa reaaliaikaisen vastausten seuraamisen, ja saamani palautteen perusteella pystyin korjaamaan kyselylomaketta. Selvensin vastaajan mahdollisuutta hyödyntää koontilomaketta omien vastaustensa hallintaan 25. maaliskuuta saamani sähköpostin perusteella. Samana päivänä vastaaja 16. huomautti, että kysymyksestä ”3. Asteikolla 1-5, kuinka vahvaksi kuvaisit siteitä, jotka liittävät sinut muistelemaasi paikkaan?” puuttui tieto asteikon vahvuudesta. Lisäsin myös kysymykseen 9. asteikon sanallisena: 1-hyvin heikoiksi, 5-erittäin vahvaksi.

Kysely oli avattu 2 645 kertaa ja vastattuja lomakkeita sain 144 kappaletta. Koska kysymys ”26. Kotimaa, jos muu kuin Suomi?” koski vain ulkomaalaisia ja kyselyn viimeiselle sivulle sijoitettuun kysymykseen ”30. Palaute” pyysin palautetta, mikäli sitä halusi erikseen antaa, luin täysiksi kaikki lomakkeet, joista puuttui vastaus toiseen tai molempiin kysymyksiin. Näin tulkiten täysiä lomakkeita oli 102 kappaletta, 71% lomakkeiden kokonaisuudesta. Vajaita vastauksia oli yhteensä 42 kappaletta, 29%. Näistä noin puolet, 24 vastaajaa, oli jättänyt vastaamatta yhteen kysymykseen (muuhun kuin yllä mainittuihin kysymyksiin 26 tai 30). Kahteen kysymykseen oli jättänyt vastaamatta seitsemän vastaajaa. Kolmeen tai useampaan kysymykseen oli jättänyt vastaamatta yksitoista vastaajaa.

29 Verkkokyselylomake liite 2.

30 Kuvakaappaus kyselystä ja sähköpostista tekijän hallussa.

Kysymyksiin on vastattu melko tasaisesti, kuuteen kysymykseen on kuitenkin jätetty vastaamatta useammin kuin 1-4 kertaa: 21. ihanteellinen muisteluryhmä (vastaamatta 15 kertaa), 27. alaikäisten lasten huoltajuus (12), 10. tyypillinen muistelijä (11), 15. muistelun huonot puolet (7), 18. sosiaalisen median ryhmä (6) sekä 24. syntymäpaikka (6). Taustakysymyksen ”27. Oletko alaikäisten lasten pääasiallinen huoltaja?” ovat saattaneet ohittaa lapsettomat vastaajat. Siihen ovat voineet jättää vastaamatta myös ne, joilla ei ole enää huollettavia alaikäisiä, koska he ovat kokeneet, ettei se kosketa heitä.

Kyselyn hankalimpia kysymyksiä vaikuttivat olleen ne, jotka eivät koskeneet suoraan vastaajia itseään, vaan joissa vastaajia pyydettiin arvioimaan muita ihmisiä tai omaa ryhmää. Huoltajuutta lukuun ottamatta useimmin vastaamatta jäivät kysymys 21. ihanteellisesta muisteluryhmästä, jolla pyrin tavoittamaan vastaajien tyytyväisyyttä tai tyytymättömyyttä nykyiseen paikkamuisteluryhmäänsä ja kysymys 10. tyypillisestä muistelijasta. Ne keräsivät niihin vastanneilta muita kysymyksiä useammin ’en osaa sanoa’ -vastauksia eri variaatioineen. Kysymykset ovat selvästi tuntuneet hankalilta. Kimmokkeen kysymykseen 10. sain Pertti Alasuutarin teoksesta Laadullinen tutkimus 2.0, jossa hän mainitsi lomaketutkimuksen vähän käytettyjä mahdollisuuksia olevan tilaisuus kysyä informanteilta heidän omasta ryhmästään.³¹

Dosentti Raine Valli toteaa suunnittelun ja ennakkoinnin merkityksen korostuvan, kun aineisto kerätään lomakekyselyllä. Tutkijan on pyrittävä yksiselitteisyyteen väärinkäsitysten ja virheellisten tulkintojen välttämiseksi vastaajan ja kysyjän välillä. Toisin kuin haastattelutilanteessa, kysymyksiä ei voi toistaa tai korjata.³² Olin tietoinen, että verkkolomakkeen mainoksen julkaistua en enää voinut vaikuttaa kyselyyn, enkä vastaajajoukon valikoitumiseen, käytin kielellisiä keinoja ja verkkolomakkeen mahdollisuuksia saavuttaakseni etsimäni kohderyhmän. Halusin toteuttaa väljän vastausympäristön, jossa vastaajalla on mahdollisimman paljon valinnanvapautta ja vaikutusvaltaa kyselyssä eteneeseen ja sen hallintaan. Pyrin tekemään kyselylomakkeesta ja siihen vastaamisesta miellyttävän kokemuksen ja tavoitteeni oli saada mahdollisimman huolellisesti vastattuja lomakkeita. Minulla oli mielessäni stereotyyppinen kuva Matti/Maija Muistelijasta, seniorista, jolle suuntasin mainoksen ja jonka yritin ottaa huomioon kysymyksissä ja lo-

31 Alasuutari 2011. Viitattu lukuun: ”Lomaketutkimuksen käyttö todistuksena” iBooks.

32 Valli 2015, 239.

makkeen asetuksissa. Ajattelin hänen olevan ihminen, jolle muistelu sosiaalisessa mediassa on muodostunut osaksi arkea ja joka haluaa – jolle ehkä on suorastaan mahdollisuus – käyttää hetki ajastaan kyselyyn tästä elämänalueesta. Muotoilin johdannon kertomaan ja avaamaan kyselyn tarkoituksen ja kulun mahdollisimman tarkasti, jotta jokainen vastaaja olisi tietoinen, millaiseen kyselyyn hän on vastaamassa. Luulen, että juuri tästä syystä kukaan vastaamatta jättänyt (2 501 avausta) ei ollut edennyt kyselyssä johdantosiivua pidemmälle. Saavutin tavoitteeni, sillä kuten jo edellä laskennallisesti perustelin, kyselyn täysien lomakkeiden määrä on 71% vastatuista.

Palautteen perusteella kohtalaisen suuri täysien lomakkeiden määrä johtuu varmasti osaltaan myös kyselyn tutkimusluonteesta. Vastaajia selvästi motivoi osallistuminen yliopiston tutkintoon tähtäävään suoritukseen, ja moni vastaaja toivotti onnea graduntekoon. Ahola tähdentää, että vastaajan kokemus kyselyn oikeutuksesta, se, että kyselyllä on painavat perusteet, saa hänet myös syventymään lomaketutkimukseen perusteellisemmin³³. Kun osallistumisella on selkeä ja akateeminen päämäärä, vastaaja voi tuntea antaneensa panoksen, jolla on jotakin merkitystä. Osa kysymykseen vastanneista otti kantaa myös tutkimuksellisiin yksityiskohtiin. Palautetta jätti 58 vastaajaa.

30. Hyvä tutkimusaihe sinulla!³⁴

30. Muistelujen tallentaminen sosiaalisessa mediassa - onko sitä yleensä huomioitu vai keskittyvätkö ryhmät vain keskusteluun?³⁵

30. Harvinaisen hyvä kyselylomake. Näyttäisi olevan suomen kielikin hallussa. Se ilahduttaa. En itse edes viitsi vastata kaikenmaailman kökkökyselyihin, joita nykyään tulee aika paljon. En edes siinä tapauksessa, että olisi helppo rasti ruutuun -lomake. Tästä tulee varmaan mielenkiintoinen gradu. Laitahan aikanaan linkki tietoon tälle samalle sivustolle, jotta voin lukeista.³⁶

30. Ehkä muutaman kysymyksen olisin muotoillut eri tavalla ja koittanut saada enemmän sisältöasioita. Ristiinvertailua persoonallisuuksiin/kiinnostuksen kohteisiin?³⁷

Lomakekyselyissä haastattelujen sanaton viestintä, äänenpainot ja tauot jäävät pois. Yritin korvata sitä lisäämällä apukysymyksiä varsinaisten kysymysten tueksi. Tarkoitukseni oli, että apukysymykset ohjaavat vastaajaa sanattoman ilmaisun puuttuessa. Suominen

33 Ahola 2009, 6.

34 2.N-71-E/LN

35 39.M-45-A/YSP

36 58.N-65-E/LN

37 30.N-42-A/KE

viittaa haastattelujen apukeinoihin visuaalisina tai audio(visuaalisina) virikkeinä, jotka hänen kokemustensa mukaan saavat vastaajat usein luetteloimaan tietojaan ulkokohtaisesti. Vastauksia lukiessa koin käyttämieni apukysymysten toimineen juuri näin, vastoin kyselyn tarkoitusta. Suurimmassa osassa kysymyksiä en lopulta tiedä, onko yksi tai parisanainen lause vastaus apu- vai varsinaiseen kysymykseen. Analyysissä olen tulkinut vastauksia siten, että vastaus on aina alkuperäiseen kysymykseen. Suominen toteaa myös, että vastaajat ovat alttiita toteuttamaan tutkijan intentioksi olettamaansa positiota ja pyrkivät vastaamaan asiantuntijan tavoin.³⁸ Mielikuva tutkimuksen vaatimuksista voi luoda vastaajille ennakko-oletuksia halutuista vastauksista ja vastaaminen voi käydyä raskaaksi, jos he olettavat asiantuntijuuden kyselyyn vastaamisen ehdoksi tai säännöksi. Sinänsä kysymys on varsin mielenkiintoisesta kommunikaatiohäiriöstä, sillä varsinkin tarkasti kohdistetussa verkkolomakekyselyssä vastaajan puoleen kääntyvä tutkija pitää vastaajaa asiantuntijana ja on kiinnostunut ennen kaikkea vastaajan omakohtaisesta kokemuksesta ja mielipiteistä, ei hänen hallitsemistaan tiedoista, informaatiosta, aiheesta. Muutama vastaaja on palautteen perusteella turhautunut kyselyyn, koska ei ole tavoittanut lomakkeesta olettamaansa tutkimuksellista otetta. Myös seuraavien esimerkkien vastaajat olivat kuitenkin vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Pohdin, onko pyrkimykseni luoda verkkolomakkeeseen vastaajille tunne autonomista ja osallisuudesta monipuolisen ja kiinnostavan palautteen taustalla.

30. Todella vaikeaselkoinen ja sekava kysely. Puolessavälissä tuli fiilis, etten vieläkään tajua yhtään mitä tässä haetaan tai minkälaisia vastauksia pitäisi antaa, joten huomasin että kiinnostus hävisi ja vastaukset lyhenivät.³⁹

30. Kysymykset hieman vaikeita, vähän turhan laajoja ja ehkä välillä epäselviä, olisi ollut helpompaa vastata tarkempihin kysymyksiin, tai monivalintakysymyksiin.⁴⁰

30. Hieman vaikea ymmärtää ja soveltaa termejä käytäntöön. Oletan että maallikot voivat ymmärtää käytetyt termit hyvin eri tavoin joka saattaa sekoittaa tutkimustuloksia. En kirjoita blogeja tai paljonkaan aktiivisesti somessa mutta muisteluahan se on se vähäinkin kommentointi ja seuraaminen erityisesti.⁴¹

38 Suominen 2013. Viitattu lukuun: "Haastattelut ja tilastot lähdeaineistoina". iBooks.

39 50.N-28-O/A

40 56.N-27-US-A/N

41 88.N-46-US-Y/LNA

2.3. Verkkokyselylomakkeen vastaajat

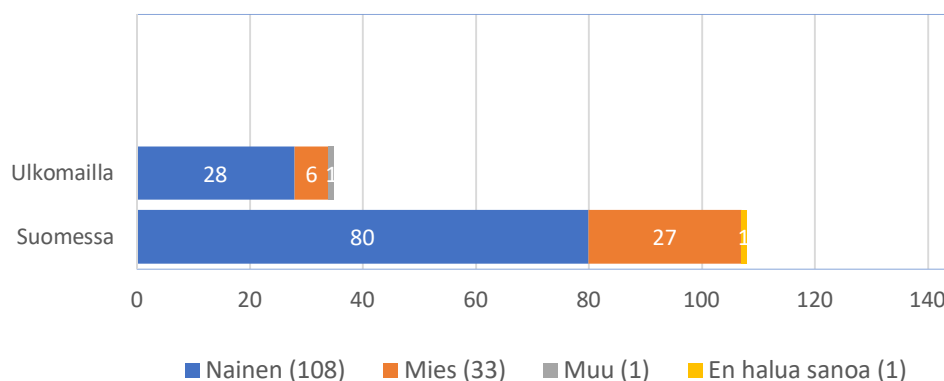
Esittelen verkkokyselyyn vastaajat sukupuolen, syntymävuosikymmenen ja elämäntilanteen mukaan. Koko aineistosta olen lisäksi erotellut ulkosuomalaiset omaksi ryhmäkseen, sillä ryhmänä heidän demografiansa eroaa jonkin verran muusta aineistosta.

2.3.1. Sukupuoli

Kysymykseen sukupuolesta vastasi 143 vastaajaa. Naisia on 108 (75%) ja miehiä 33 (23%) sekä yksi (1%) ”En halua sanoa” -vaihtoehdon ja yksi (1%) ”Muu” -vaihtoehdon valinnut vastaaja. Mainostin kyselyä aktiivisesti myös ulkosuomalaisten paikkaryhmissä, joihin kysymys ”26. Kotimaa, jos muu kuin Suomi?” oli suunnattu. Kysymykseen oli vastannut 25 vastaajaa, heistä 17 oli ilmoittanut uuden kotimaan, joten tulkitsem, että heillä on kaksoiskansalaisuus tai he kokevat olevansa kahden maan kansalaisia. Kahdeksan vastaajaa kertoi eri tavoin Suomen olevan yhä heidän kotimaansa. Ulkosuomalaisia on yhteensä 35 vastaajaa, 28 naista, kuusi miestä sekä yksi muu-vaihtoehdon valinnut. Juuri Facebookin paikkaryhmiin kuuluvista ei ole tilastotietoa, mutta aineiston keräämisvuonna 2016 tilastokeskuksen ”Yhteisöpalvelujen käyttö” -taulukon mukaan naisista 60% ja miehistä 57% oli rekisteröitynyt ainakin yhden yhteisöpalvelun käyttäjäksi.⁴² Vastaajajoukkoni ei siis tässä suhteessa edusta suomalaisten perusjakaumaa. Kaikista vastaajista ulkosuomalaisia oli 35 henkilöä, joista 86% naisia, kun koko kyselyyn osallistuneiden sukupuolijakauma oli 75% naisia, 23% miehiä, 1% Muu ja 1% En halua sanoa.

⁴² Tilastokeskus, Sutivi, 2016.

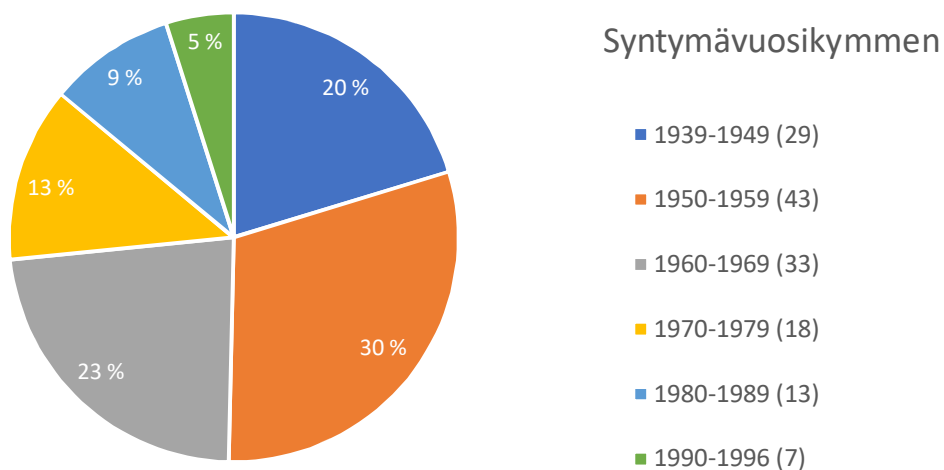
Sukupuolijakauma

Kaavio 1. Vastaajien sukupuoli ulkosuomalaiset vs. Suomessa asuvat (n=143)

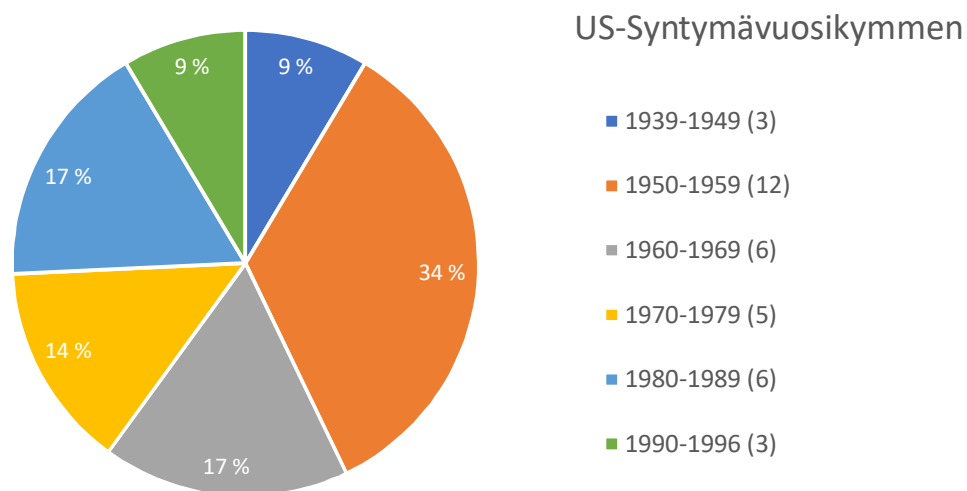
2.3.2. Ikä vuosikymmenittäin

Vastaajien ikä vaihteli paljon enemmän kuin olin odottanut, vaikka noin kolme neljäsosaa kyselyyn vastanneista onkin syntynyt 1940–1960-luvuilla. Olin yllättynyt siitä, että myös 1980- ja 1990-luvuilla syntyneet muistelevat Facebookissa paikkaryhmissä. Vanhin kyselyyn vastannut on syntynyt vuonna 1939 ja nuorin vuonna 1996, ja olen tutkimuksessani jakanut vastaajat vuosikymmeniin heidän mukaansa, jolloin jaon alku ja loppu on väistämättä epäsymmetrinen. Ensimmäiseen, 1939–1949-luokkaan kuuluu 11 vuotta ja viimeiseen 1990–1996-luokkaan vain seitsemän vuotta. Kysymykseen syntymävuodesta vastasi 140 henkilöä, mutta koska käytän samaa sovellettua syntymävuosikymmenjakoa koko aineiston analyysissä, pyrin saamaan mahdollisimman kattavan osan aineistosta käyttöni. Kolmen vastaajan kohdalla olikin mahdollista päätellä syntymävuosikymmenen vastauksista lomakkeen muihin kysymyksiin.

Kaavio 2. Vastaajat syntymävuosikymmenittäin (n=143)

Ulkosuomalaisten vastaajien ikäprofiili poikkeaa hieman Suomessa asuvien vastaajien ikärakenteesta, vain kolme vastaajaa kuuluu 1939–1949 vuosikymmenellä syntyneeseen. Suhteellinen osuus 1950-luvulla syntyneistä on saman suuntainen kuin koko aineistosta ja 1960- ja 1970-luvuilla syntyneissä on vain hieman eroa. Kaksi nuorinta vuosikymmentä ovat ulkosuomalaisissa vahvasti edustettuina, heidän suhteellinen osuutensa on 26%. Suomessa asuvia kahden nuorimman luokan vastaajia on suhteessa vain 11 henkilöä, 10%.

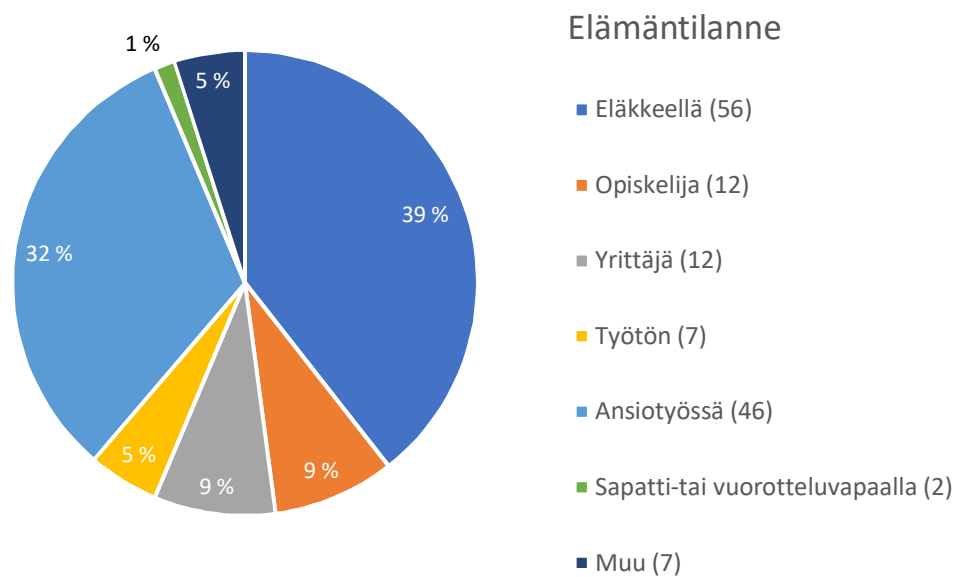

Kaavio 3. Ulkosuomalaiset vastaajat vuosikymmenittäin (n=35)

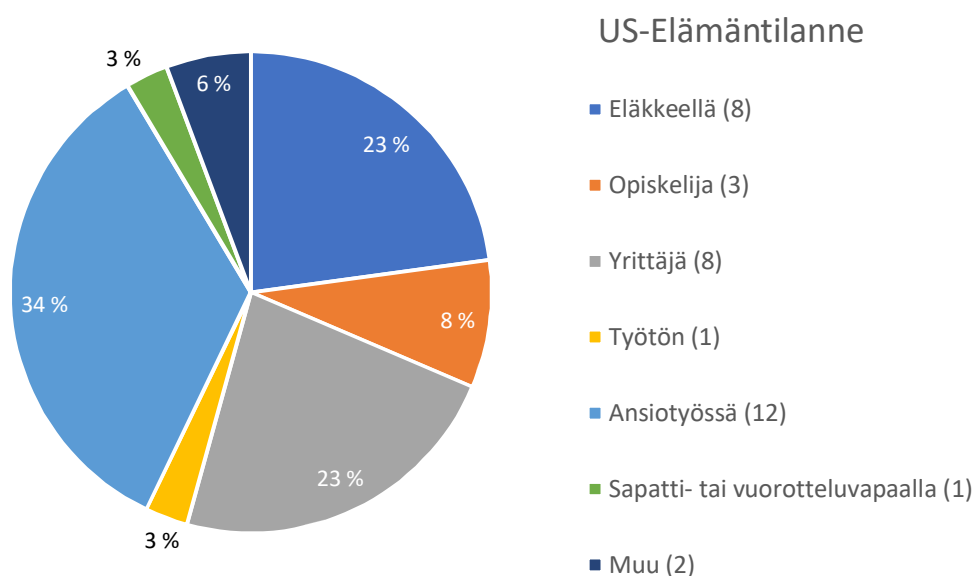
2.3.3. Elämäntilanne

Vastaukset elämäntilanteeseen eivät vahvista yllä olevia, syntymävuoteen perustuvien kavioiden kuvaamia tuloksia suoraan. Potentiaalisesti eläkeikäisiä, vuosikymmenien 1939–1959 välillä syntyneitä on 72 vastaajaa, 50%, mutta vain 56 vastaajaa eli 39% kertoi olevansa eläkkeellä⁴³. Seuraavaksi eniten oli ansiotyössä olevia 46 ja yrittäjiä 12 eli yhteensä 58 vastaajaa oli työelämässä, 60 vastaajaa kun sapattivapaan valinneet laskee mukaan. Elämäntilanne-kysymyksen vaihtoehtoa "Kotona hoitamassa lasta tai läheistä" ei oltu valittu kertaakaan.

⁴³ n=±1, syntymävuosikymmen vs. elämäntilanne

Kaavio 4. Kaikki vastaajat elämäntilanteen mukaan (n=142)

Kaavio 5. Ulkosuomalaiset elämäntilanteen mukaan (n=35)

Ulkosuomalaisten elämäntilanne on yhdensuuntainen vastaajien ilmoittaman syntymävuoden kanssa, valtaosa 57% ulkosuomalaisista vastaajista oli työelämässä mukana. Sen sijaan aineiston yrittäjistä valtaosa, 8 vastaajaa on ulkosuomalaisia, kun Suomessa asuvista vain 4 vastaajaa ilmoitti yrittäjän elämäntilanteekseen.

Verkkokyselystä voi karkeasti erottaa neljä eri vastaajatyyppeä: analyttiset, elämäkerturit, niukat ja asialliset. Monet analyttiset ovat selvästi pohtineet muistelua, Facebookin paikkaryhmää ja suhdettaan muisteluun aiemminkin. Heidän vastauksensa ovat hyvin jäseneltyjä ja tarkkoja. Osa analyttisistä vastaajista kertoo laajemmin tunteistaan ja toiset taas kuvaavat enemmän toimintaansa paikkaryhmässä ja muissa muisteluunsa liittyvissä ympäristöissä, kuten esimerkiksi sukututkimuksen parissa. Elämäkerturit kertovat kyselyssä muistojaan. Heidän vastauksensa ovat hyvin henkilökohtaisia, runsaita ja täynnä yksityiskohtia ja he kuvailevat usein tunteitaan. Niukat suosivat yksisanaisia vastauksia ja myös ohittivat kysymyksiä. Kysely oli usein myös tehty hyvin nopeasti. Toisaalta osa niukoista vastaajista välittää joidenkin kysymysten kautta vaikutelman siitä, että muistelu on heille hyvin tärkeä osa elämää, yksityisaluetta, johon he avaavat kysyjälle oven vain nopeasti raolleen. Asialliset tuottivat täysiä lomakkeita, ja he ovat vastanneet kokonaisilla lauseilla. Vastauksista voivat puuttua syvät tunteenosoitukset – he ovat pidättyväisiä – mutta enimmäkseen he ovat vastanneet kysymyksiin 3. ja 9. muistelun siteistä ja tärkeydestä luvuilla 4-5.

Vastaajien suhde tuotettuun materiaaliin kertoo Facebook-ryhmien sosiaalisesta luonteesta, paikkaryhmien jäsenillä on eri rooleja. Ryhmistä on selkeästi havaittavissa aktiivisia ja passiivisia jäseniä, jaetun sisällön tuottajia ja kuluttajia. Kuluttajien osuus ryhmien jäsenistä vaikuttaa kuitenkin paljon suuremmalta kuin tuottajien. Monivalintakysymyksessä "16. Kuinka tärkeää sinulle on?" viisiportaisella asteikolla hyvin tärkeää - en osaa sanoa, vain 19 vastaajaa piti omaa tuottamaansa materiaaliaan hyvin tärkeänä, kun taas muiden tuottamaa materiaalia piti hyvin tärkeänä 30 vastaajaa. Melko tärkeänä omaa piti 45 ja muiden taas 76 vastaajaa. Kysymykseen vastasivat kaikki kyselylomakkeensa palauttaneet 144 vastaajaa. Muiden tuottamaa materiaalia siis arvostetaan korkealle, sillä 74% piti sitä hyvin tai melko tärkeänä. Sen sijaan oman ryhmässä jaetun materiaalin arvioi vastaavasti tärkeäksi vain 44% vastaajista. Onko tuloksessa kyse sosiaalisen ympäristön ryhmäkäyttäytymisen säännöistä, vaatimattomuudesta ja kursailusta vai siitä, että ryhmät vaativat toimiakseen koko ajan uutta sisältöä?

Paikkakiintymyksen tutkimuksen mielenkiinnosta osa on vahvasti suuntautunut kvantitatiiviseen, fenomenologisesta taustasta huolimatta – tai ehkä juuri sen vuoksi – tutkimukseen ja pyrkinyt etsimään keinoja mitattavien, vertailukelpoisten tulosten saamiseksi. Kyselylomakkeessani käytin ehkä yleisintä, paikan ja yksilön välisen siteen vahvuutta. Tutkimukseni ei pyri vertailukelpoisuuteen, mutta on silti mielenkiintoista todeta, että 84

vastaajaa 140 kysymykseen vastanneesta eli 60% valitsi Likertin asteikolla 1-5 korkeimman numeron kuvaamaan siteen vahvuutta ja 26 vastaajaa valitsi numeron 4. Aineistoni heijastaa ainakin sitä, että on relevanttia käyttää määrettä *side* kuvaamaan henkilön ja hänen paikkaa kohtaan tuntemaansa kiintymystä ja sen vahvuutta kiintymyksen kokemuksen merkityksellisyyden paljastamiseksi, kun 80% vastaajista kuvaa sidettä muistelemaansa paikkaan erittäin tai hyvin vahvaksi. Kysyin myös muistelun tärkeyttä Likertin asteikolla 1-5 määriteltynä. 141 vastaajasta 63 henkilöä eli 45% oli valinnut 5 ja 36 vastasi 4, joten 71% vastaajista piti muistelua erittäin tai hyvin tärkeänä. Tämä tulos oli tietenkin odotettavissa kyselyssä, jonka vastaajat valikoituivat paikkaryhmistä. Kun siteiden vahvuuteen yhdistää kysymyksen 9. kuinka tärkeää muistelu vastaajalle on, 5/5 vastaneita on 44 ja 5/4 23 vastaajaa, joten 67 vastaajaa piti sekä siteitä että muistelua erittäin tai hyvin tärkeänä.

2.4. Tutkimuseettinen pohdinta – Vastaajien yksityisyys

Käytin aineiston kokoamisessa Turun yliopiston tarjoamaa Webropol-resurssia. Webropol Oy on vuonna 2002 perustettu suomalainen yritys ja sen toiminta keskittyy yrityksille ja yhteisöille suunnattujen verkkokyselyjen- ja analysointiohjelmajpalvelujen ympärille 30 maassa.⁴⁴ Pääosin Facebookin paikkaryhmien sivulla julkaistu mainos toimi linkkinä Webropol-alustalla toteutettuun kyselyyn. Alusta mahdollisti kertyvän aineiston reaaliaikaisen tarkastelun ja reagoinnin palautteeseen. Olen siirtänyt vastauslomakkeet omalle tietokoneelleni pages-dokumentteina sekä PDF-muodossa ja tulostanut ne. Minulla on myös varmuuskopio aineistosta ulkoisella kovalevyllä. Vastaajien henkilötietoja tai muita tunnistetietoja en tutkimusta varten ole kerännyt. Kyselyn johdantosivulla on mainittu tutkimusaineiston mahdollinen käyttö aihetta koskevassa tieteellisessä tutkimuksessa ja opetuksessa. Vastaajien identiteettiä voi katsoa myös suojaavan Facebook-ryhmien (98) ja niihin kuuluvien jäsenten (215 729) suuri määrä, joka pienentää mahdollisuuksia identifioida yksittäinen vastaaja paikkaryhmän jäsenenä. Tutkimukseni aikana sinänsä erittäin harmillinen tapahtuma on nyt jälkikäteen kääntynyt verkkolomakkeeseen vastanneiden lisäsuojaksi. Facebook nimittäin poisti tilini kokonaan ja sen myötä kaikki jäljet ryhmistä, joihin olin liittynyt tai pelkästään jättänyt viestin, katosivat bittiavaruuteen lopullisesti, enkä saanut tiliäni palautettua. Olin onneksi tehnyt listan ryhmistä ja

44 Webropol Oy

niiden jäsenmääristä omalle koneelleni ennen kuin päädyin yhden Facebookin säännöllisesti toistuvien valetilien puhdistusoperaation kohteeksi. Oletan, että ryhmien ja niiden jäsenten suuri määrä oli syynä tilini poistoon, minua epäiltiin botiksi.

Arkistonhoitaja Arja Kuulan mukaan tutkimuseettisten yksityisyyden suojaamisen pääperiaatteet toteutuvat, kun tutkimukseen osallistujilla on päätösvalta osallisuudesta sekä tietojensa jakamisesta ja niiden jakamisen ehdoista⁴⁵. Vastaajat osallistuivat tutkimukseen omaehtoisesti. Halusin turvata kyselyyn osallistujien autonomian mahdollisimman pitkälle, joten kyselylomakkeessa ei ollut lainkaan pakollisia kysymyksiä. Vastaaja saattoi vapaasti jättää vastaamatta hankalaksi kokemaansa kysymykseen, lisäksi hänellä oli mahdollisuus tallentaa kysely. Käyttämistäni lainauksista olen poistanut ryhmän- ja paikannimet niin, että pienin käyttämäni yksikkö on maakunta, silloin kun se sisältyy vastaukseen. Vastaajien sitaattien kirjoitusvirheitä olen korjannut niissä tapauksissa, kun voin olla aivan varma vastaajan tarkoituksesta, mutta oikeakielisyyteen en ole puuttunut. Epäselvissä tapauksissa olen jättänyt virheet paikoilleen. Ulkosuomalaisten vastaajien käyttämät ääkköset tai niiden puuttuminen olen jättänyt työhön sellaisenaan. Paikoitellen ne kertovat ilmeikkäästi paikasta, josta käsin osallistuja vastaa.

3. Paikkakiintymys

Arkikäsitteinä tila ja paikka lomittuvat toisiinsa sujuvasti. Käsitämme ja käsittelemme puheessa ja ajatuksissa tilaa ja paikkaa toistensa synonyymeinä tai käytämme niitä täydentämään toisiaan. Eräs tapa hahmottaa ne paikkakiintymyksen kautta on tuttuuden ja tuntemattomuuden akseli. Yi-Fu Tuanin mukaan tilan erottaa paikasta se, että kokemusten kautta syntyvä tuttuus tekee abstraktista tilasta konkreettisen paikan⁴⁶. Muistamiemme paikkojen suhteen olemme sekä niiden luoja että säilyttäjä.

Paikkakiintymyksen peruskäsitteitä paikan lisäksi ovat sosiaalisten suhteiden muodostama yhteisö ja sen verkostoissa syntyvä kokemus, paikka on tila, jossa kokemus tapahtuu. Tässä luvussa tarkastelen paikkaa ja yhteisöä kokemusten kantajana.

45 Kuula 2006, 126.

46 Tuan 1995, 6.

3.1. Paikka

Kuva 1. "Blue Marble"

Yksittäisen maantieteellisen paikan, lokaation, määrittäminen on nykyaikana hyvin helppoa, väline ja internet-yhteys ja voit hakea minkä tahansa paikan koordinaatit. Tiedät, missä paikka sijaitsee sekä mikä on sen suhde muihin paikkoihin, omaan paikkaasi. Etäisyyttä paikkaan kuvataan yleisesti termeillä lähellä ja kaukana, mutta kuten kaikki suhteessa paikkaan, nekin riippuvat havainnoijan omasta sijainnista. Tai kuten jo Jane Austen totesi: *The far and the near must be relative, and depend on many varying circumstances*⁴⁷.

Suhteen paikkaan määrittää perspektiivi, ajallinen, maantieteellinen, kokemuksellinen, ja yksi osuvimpia esimerkkejä sen merkityksestä on joulukuussa vuonna 1972 otettu kuva maasta. Kuuta kohti, aurinko selkäsä takana matkannut Apollo-17 miehistö kuvasi ensimmäistä kertaa koko maapallon tunnistettavine mantereineen. Kaukaa avaruudesta kuvattu maapallo muistutti kuvan ottaneen miehistön mielestä marmorikuulaa.⁴⁸ Avaruuden mustaa autiutta vasten maapallo on hauras ja yksinäinen. Miehitettyjen avaruuslentojen 'matkan varrelta' otetut kuvat olivat hyvälaatuisia ja ne levisivät laajalle. Sitä ennen ihmiskunta oli kuvannut kuuta, nyt maasta tuli hätkähdyttävästi katseen kohde. Ikoninen *Blue Marble* muutti maailmaa, sen myötä saatoimme ihmiskuntana jakaa kokemuksen

⁴⁷ Austen 1813. Viitattu lukuun: IX. iBooks.

⁴⁸ Nasa

yhteisestä kodistamme. Mutta ennen kaikkea riittävän kaukaa kuvattuna maapallo, kaikki sen tiloina ja maisemina mieltämämme tutut ja tuntemattomat ympäristöt ja kaikki yhdistetty tietomme ja kokemuksemme siitä kiteytyy paikaksi. Paikaksi, joka yhdistää meitä. Kuva myös paljastaa armotta, kuinka yksin olemme maailmankaikkeudessa. Se laittaa meidät paikoillemme. Apollo-17 oli Yhdysvaltojen kuudes ja toistaiseksi viimeinen miehitetty kuulento⁴⁹.

Aineiston vastauksissa kerrottu muistellun paikan lokaatio vaihtelee yksityiskohtaisista kuvauksista, tarkat ohjeet joiden avulla kykenisin löytämään paikan, kaupungin, sen osan tai maakunnan ja maan muisteluun. Pienimpienkin joenmutkien selittäminen ja nimeäminen kertovat siitä, kuinka merkittävä osa vastaajan identiteettiä kyseinen paikka on. Toisaalta laajan skaalan käyttäminen voi kertoa vain halusta säilyttää yksityisyys, vastauksista ei ole haluttu liian tunnistettavia, ja avoin kysymys antoi vastaajalle vapauden määrittellä omat rajansa. Silti joidenkin vastausten myötä herää vaikutelma, että vain riittävän laaja käsite voi välittää muistelijan mielensisäisesti hallitseman paikan laajuuden. Runsaat yksityiskohdat kertovat samaa tarinaa: minä tunnen tämän.

Maantieteilijä John Agnew nostaa esiin, etteivät etäisyydet lakanneet olemasta, kun rautatiet, kanavat ja lennättimet otettiin käyttöön teknologian uusimpina edistysaskelina, vaan niiden muuttuneet vaikutukset paikkoihin neuvoteltiin vastaamaan uusia edellytyksiä. Ja kun internet ja kännykät muuttavat suhdettamme aikaan ja etäisyyksiin, huoli paikasta ja sen menettämisestä on jälleen läsnä. Hänen mielestään tämän toistuvan paniikin taustalla on paikkojen merkityksen älyllinen vähättely, eurooppalaisen historiankirjoituksen tulkinta, jossa edistykselliset kansalliset – globaalit – tilat ovat valloittaneet paikat, jotka kuvataan pieniksi, passiivisiksi ja eristäytyneiksi.⁵⁰

Maantieteilijä Doreen Massayn kuvaus teknologian ja globaalin ekonomian hajottavasta vaikutuksesta paikallisuuteen ja paikan tuntuun on alun perin vuodelta 1992, jolloin pelko yhteisöjen pirstoutumisesta kiihtyvän globalisaation voimissa oli vakava huoli. Lähes 30 vuotta myöhemmin kuvaus on käynyt monin osin todeksi, mutta huoli on ainakin osittain

49 Interestingengineering

50 Agnew 2011, 5-6.

osoittautunut turhaksi. Globaalin liikkeen kiihtyessä paikallisuus on korostunut ja virtuaalisuus on paikattomuuden sijaan luonut uusia yhteisöllisyyden kasaumia. Nykyhetkessä luettuna lainaus ennustaa sosiaalisen median tulon.

"... voidaan sanoa, että paikallisuuden muodostavat sosiaaliset suhteet kurottuvat yhä pidemmälle paikallisten rajojen yli ja että yhä harvemmat näistä suhteista muodostuvat paikkojen itsensä sisällä⁵¹."

Nykytieteen mukaan paitsi tieto itsestä, on tieto koko ympärillämme olevasta todellisuudesta osittain aivojemme tulkintaa. Todellisuuden olemusta TED-Talkissa pohtiva kognitiotieteen professori Donald Hoffman esittää, että luomme havainnoistamme todellisuutemme vuorovaikutuksessa ympäristön kanssa. Hänen mukaansa aivoihin aistien kautta välittyvä todellisuuden käsittely on evoluution luoma käyttöliittymä, jossa aika ja avaruus ovat näytöllä näkyvä työpöytä ja fyysinen maailma on työpöydän kuvakkeita.⁵² Hänen mukaansa me siis tulkitsemme kukin todellisuuden – aika-avaruus ulottuvuuden sekä fyysisen maailman – jossa elämme. Myös Pauli Tapani Karjalainen toteaa paikan syntyvän eksistentiaalisessa tulkinnassa. Hänen mukaansa paikat ovat ympäristöön heijastamiemme suhteiden luoma kokonaisuus, merkityksiä täynnä. Paikat joustavat, niiden merkitykset ja suhteelliset etäisyydet sopeutuvat kulloisiinkin tarpeisiimme.⁵³

Aineistoon perehtyessä huomasin, kuinka monista vastauksista nousi esiin vahva tunne muisteltuun paikkaan. Ymmärsin havaintoni olevan samansuuntainen kysymykseen 3. eli paikkaa kohtaan tunnetun siteen vahvuudesta saamieni vastausten kanssa. Kaipaus, ikävä ja toisaalta jokapäiväistä elämää kannattavat onnelliset muistot, jopa tietoinen päättäväisyys suuntautua vain hyviin muistoihin. Tutkimuskirjallisuutta etsiessäni törmäsin termiin *place attachment*, paikkakiintymys, joka tuntui kuvaavan parhaiten aineistoni laatua. Paikkakiintymyksen juuret ovat sekä humanistisessa maantieteessä että ympäristöpsykologiassa. Paikkakiintymystä käsittelevästä kirjallisuudesta nousi esiin myös paikkaan liitettyjen siteiden merkityksellisyys. Sain siis jälkikäteen selityksen kysymykselle 3. siteiden vahvuudesta muisteltuun paikkaan. Kyselyä tehdessä siihen ei ollut tutkimuksellista perustetta, vain vahva tunne, että sen kysyminen on tärkeää. On helppo ymmärtää jälkeenpäin, että tunne perustui omakohtaisiin kokemuksiin. Tällä anakronismilla haluan tuoda näkyväksi sen, että paikkakiintymys on itseasiassa vahvasti olemassa oleva ilmiö,

51 Massey 2008, 134.

52 Hoffman, TED-talk 2015.

53 Karjalainen 1997, 231.

joka vaikuttaa elämänkulkuun ja valintoihin, vaikka laajempi keskustelu tunteiden ja kiintymyksen arvosta ja merkityksestä on toivottavasti edessäpäin.

Tutkijan ja aineiston väliselle dialogille ja ymmärtämiselle on jaettuun kieleen ja kulttuuriryhteisöön kuuluva peruste. Julkaisin verkkolomakekyselyn suomenkielisillä sivuilla, koska teen opinnäytettä suomeksi, äidinkielelläni, ja hain suomenkielisiä vastaajia. Kieli on enemmän kuin kommunikointia symbolisten merkkien välityksellä, kielen kautta olemme osa laajempaa kokonaisuutta. Käyttämäni kielen myötä jaan vastaajien kanssa myös tunteisiin liittyvän kulttuuripiirin, johon kuuluu dosentti Riitta-Liisa Heikkisen mukaan niin tunteista puhuttaessa käytettävä sanasto, tunteiden sopiva ilmaisu kuin tunteisiin liitetyt stereotyyppit, odotukset ja normit. Hän toteaa myös, että tunteiden ja varsinkin niiden pysyvyyden tutkiminen on ongelmallista.⁵⁴ Paikkakiintymyksen tutkimuksessa paikkaa kohtaan tunnetun siteen vahvuuden määrittelyssä käytetään usein oleskelun kestoa selittävänä tekijänä. Omassa tutkimuksessani en pyrkinyt etsimään vastaavuutta siteen ja oleskelun keston välille, mutta väistämättä aineistosta on tullut esiin varsin lyhyen oleskelun ja erittäin vahvan, jopa elinikäisen siteen muodostumisesta. Tämän tutkimuksen puitteissa en löytänyt merkkejä siteen ja oleskelun keston välisestä aukottomasta yhteydestä.

3.2. Yhteisö

Tarve ja kyky muodostaa yhteisöjä on ollut yksi ihmislajin kehittymisen perusedellytyksistä, ja nyky-yhteisöjen taustalta löytyvät samat biologiset tarpeet kuin esi-äideillämme; tarvitsemme muita ihmisiä henkisen ja fyysisen hyvinvointimme vuoksi koko elämämme. Teknologian ihmislaji luo ja mukauttaa yhteisöllisyyden ja kommunikoinnin biologisiin tarpeisiin. Ja mobiilin virtuaalisuuden eristämille kuluttajille luodaan fyysisen yhteisöllisyyden kokemuksia, joita he kaipaavat ja tarvitsevat. Konserttisalit, elokuvateatterit, festivaalit ja urheiluareenat kukoistavat niille muutama vuosi sitten povatusta tuhosta piittaamatta. Kun suuri joukko ihmisiä kerääntyy seuraamaan samaa tapahtumaa, kukaan ei voi tuntea kaikkia, mutta tärkeintä onkin kokea yhdessä muiden kanssa.

⁵⁴ Heikkinen 2000, 197.

Antropologi Anthony Cohenin mukaan yhteisö on käsitteenä hyvin symbolinen ja mukautuva mentaalinen rakenne, jonka kaikki yhteisön jäsenet voivat hyväksyä osaksi itseään tuntematta menettävänsä yksilöllisyyttään⁵⁵. Virtuaalinen yhteisöllisyys mahdollistaa aivan uudenlaisen, individualismia korostavan kontrollin. Sosiaalisen median kuluttaja tekee jatkuvasti päätöksiä sitoutumisensa tasoista ja laajuudesta. Mobiili verkkoyhteys tarkoittaa sitä, että sinulla on taskussasi yhteisö, jonka voit avata ja sulkea halutessasi. Sosiaalinen media ei voi korvata ihmisen kehitykseensä tarvitsemaa fyysistä läheisyyttä, eikä tosi elämän yhteisöä, mutta se voi tarjota matkoja ajassa ja paikassa. Erilaista, mutta aivan yhtä todellista yhteisöllisyyttä. Yhteisöllisyyden tasolla internet palvelee tarpeita, joihin liittyvät riippumattomuus ajan ja paikan rajoituksista ja mahdollisuus reaalielämää suurempaan määrään kontakteja.

Tunneyhteisöt, *emotional communities*, on keskiajantutkijan, historioitsija Barbara Rosenweinin kehittämä käsite menneisyyden tutkimiseen kirjallisissa lähteissä esiintyvien tunnejärjestelmien ja -käytäntöjen perusteella. Tässä teoreettisessa kehityksessä tunneyhteisöt ovat sosiaalisia ryhmiä, kuten perhe, naapurusto tai kilta, joiden jäsenillä on yhtenäinen käytäntö arvioida tunteita ja niiden ilmaisua.⁵⁶ Historiantutkimuksen kohteena oleva yksilö on kuulunut moniin yhteisöihin ja sopeuttanut käytöksensä kulloisenkin yhteisön vaatimukseen. Tutkija etsii jälkiä tunnistetuista ja käytetyistä tunteista, tunnesiteistä ja tunneilmaisusta. Rosenweinin mukaan voidaan myös todeta, että kaikki yhteisöt, joiden jäsenet ovat sitoutuneita, ovat myös tunneyhteisöjä.⁵⁷ Sosiaalisen median paikkaryhmät ovat tutkimuksessani tunneyhteisöjä, joissa yhden nimetyn paikan, kuten kaupungin osan, kaupungin tai kylä, ympärille mahtuu jokaisen muistelijan yksilöllinen, omaelämäkerrallinen kokemus paikasta. Temporaaalisesti paikka laajenee kokijan omasta ajasta ylisukupolvisiksi kokemuksiksi. Paikat toimivat tunneyhteisöjen kontekstina, majakkana, johon kukin muistelija voi kiinnittää tunteensa, kokemuksensa ja oman sekä sukunsa ja läheistensä menneisyyden. He voivat keskustella, verrata ja reflektoida omia kokemuksiaan ryhmän jäsenten kokemuksiin eri aikoina, eri sosiaalisissa ryhmissä, eri yhteiskunnallisissa todellisuuksissa. Jokaiselle muistelijalle paikka on yksilöllisistä kokemuksista muodostunut osa identiteettiä, jota hän pitää yllä ja rakentaa paikkamuisteluryhmässä muistelemalla. Paikka on identiteetin kohtu ja kehto, koivu ja kotimaa.

55 Cohen 2001, 109.

56 Rosenwein 2010, 1.

57 Rosenwein 2010, 11-12.

3.2.1. Sosiaalisen median paikkaryhmä yhteisönä

*Our mission is to give people the power to share and make the world more open and connected*⁵⁸.

Facebook on vuonna 2004 perustettu, internetissä toimiva sosiaalisen median alusta, jonka rekisteröitynyt käyttäjä voi luoda ja jakaa sisältöä muiden käyttäjien kanssa. Helmikuussa vuonna 2017 julkaistun vuosiraportin mukaan Facebook-sovelluksen lisäksi yhtymään kuuluvat kuvapalvelu *Instagram*, viestipalvelut *Messenger* ja *WhatsApp* sekä *Oculus*, joka on virtuaalisen todellisuuden teknologia ja sisältöalusta. Yhtymän lähes koko liikevaihto tulee käyttäjäsegmenttien mukaan kohdistettujen mainospaikkojen myynnistä yhtiön omiin sekä kolmansien osapuolten sovelluksiin ja verkkosivuille. Pörssiin yhtiö meni vuonna 2012, ja sen liikevaihto vuonna 2016 oli 27 638 miljardia. Työntekijöitä oli joulukuun 2016 loppuun mennessä 17 048 henkilöä. Saman raportin mukaan Facebookilla oli 1 860 miljardia aktiivista kuukausittaista käyttäjää (MAUS eli *monthly active user*), joista 66% eli 1 227 miljardia oli aktiivista päivittäistä käyttäjää (DAUS eli *daily active user*). Facebookin paikkaryhmien määrästä en löytänyt tietoa, eikä yhtiö anna sen tarkempaa tietoa edes kaikkien sen ryhmien lukumäärästä kuin toteamalla, että ryhmien jäsenten määrä helmikuussa 2017 oli noin 100 miljoonaa ihmistä⁵⁹. Sen sijaan yleinen käsitys Facebookin ryhmien määrästä on kymmeniä miljoonia. Tieto ryhmien jäsenten määrästä on vuodelta 2020, muut käyttäjäluvut perustuvat vuoden 2016 joulukuun aikana kerättyihin tietoihin.⁶⁰

Suomessa oli marraskuussa vuonna 2016 päivitetyn arvion mukaan 3 429 541 internetin käyttäjää.⁶¹ Heistä 75% eli noin 2,6 miljoonaa suomalaista käytti Suomessa aina vuodesta 2007 vaikuttanutta Facebookia. Facebook oli tutkimukseen valikoitujen neljän suurimman Pohjoismaan suosituin yhteisöpalvelu. Valtaosa suomalaisista käyttäjistä, 81%, käytti Facebookia päivittäin tai useamman kerran päivässä, ja kolme tärkeintä syytä sen käyttöön olivat yhteydet ystäviin, viihde sekä uutiset. Sovellusten suhteen Suomen tilanne poikkeaa muista Pohjoismaista, joissa WhatsApp ei ole päässyt viiden tärkeimmän sosiaalisen median sovelluksen joukkoon, ja ikäryhmien välillä oli vaihtelua. Suomessa

58 Johnson K. 2017. Facebookin missio muuttui 22. kesäkuuta 2017 muotoon: "Give people the power to build community and bring the world closer together".

59 Rodriguez 2020.

60 Investor FB.

61 AudienceDataWhitebook 2016, 9.

Facebook-yhtymällä on tukeva jalansija. WhatsApp oli ensimmäinen ja Facebook toiseksi tärkein sovellus kaikissa tutkituissa ikäryhmissä, jotka olivat 15-56+.⁶²

Sosiaalista mediaa on luonnehdittu tuottamisen ja jakamisen käsitteillä. Luova johtaja Katri Lietsala ja tutkija Esa Sirkkunen esittävät sitä kattokäsitteeksi ihmisten käyttämille rikkaalle ja vaihtelevalle valikoimalle verkkosisältöihin liittyviä kulttuurisia käytäntöjä.⁶³ Internetin mediayhtiöt, kuten sitaatti Facebookin missiosta luvun alussa kertoo, korostavat tuotteidensa avoimuutta ja jaettavuutta, mutta on ehkä syytä kuitenkin muistaa, että yhteyden saaminen itse yhtiön – minkään tason – edustajiin tai henkilökuntaan, on tehty liki mahdottomaksi. Tämä on myös muita digitaalisen ajan median suuryrityksiä kuvaava vallitseva käytäntö⁶⁴. Yritykset ovat siirtäneet itsensä yhteyksien solmimisen yhtälön taustalle.

Sosiaalisessa mediassa paikkakokemus koostuu muistellun paikan fyysisistä ja maantieteellisistä määreistä, kulttuurista ja kielestä, sosiaalisista suhteista sekä kulloisenkin muistelijan kokemuksista ja elämänvaiheista. Low ja Altman toteavat esipuheessaan, ettei paikkakiintymys itse asiassa liity jotakin nimenomaista paikkaa kohtaan tunnettuihin tunteisiin, vaan paikassa koettuihin kulttuurisiin ja sosiaalisiin suhteisiin. Paikat ovat näiden suhteiden säilöjä, konteksteja ja paikkakiintymys on käsite, jonka avulla näitä paikkojen kontekstiin sisällytettyjä suhteita voi tunnistaa, tutkia ja soveltaa. *Places are, therefore, repositories and contexts within which interpersonal, community, and cultural relationships occur, and it is to those social relationships, not just to place qua place, to which people are attached*⁶⁵. Facebookin paikkaryhmissä jäsenet välittävät omia kokemuksiaan ja jakavat niitä muiden kanssa. Ryhmät voivat olla yleisiä tai yksityisiä, muistelua samaan paikkaan muistelunsa sijoittavien kanssa tai kokemusten jakamista suuressa heterogeenisessä ryhmässä. Paikkaryhmät ovat Low ja Altmanin luonnehdinnan mukaisia virtuaalisia kokemusten ja sosiaalisten suhteiden paikkoihin liittyviä säilöjä, ja mielikuvaa vahvistaa monen vastaajan kertomus muistelunsa useudesta. He piipahtavat paikkaryhmänsä sivuilla jopa useita kertoja päivässä. Sanastokeskuksen "Sosiaalisen median sanasto" määrittelee yhteisön ja verkkoyhteisön:

"yhdistävän tekijän perusteella kokonaisuuden muodostava ihmisryhmä"

62 AudienceProject INSIGHTS 2016 Social Media & Apps in the Nordics.

63 Lietsala et al. 2008, 17-18.

64 Johnson C. 2021.

65 Low, Altman 1992, 7.

"yhteisö, jonka jäsenten välinen vuorovaikutus tapahtuu pääasiallisesti tietoverkon välityksellä".⁶⁶

Facebookissa toimiva paikkaryhmä on siis kokonaisuus, jonka jäsenet kommunikoivat keskenään.

Tutkija Seppo Kangaspunta käy artikkelissaan läpi yhteisön käsitteen muutoksia ja viestinnän kehitystä suljetuista suku- ja heimoyhteisöistä avoimiin moderneihin verkkoyhteisöihin. Hän toteaa, että Euroopassa kaupungistumisesta virisivät paikallisyhteisöt, joissa vuorovaikutusta luonnehti julkisuus aiemman yhteisöllisyyden sijaan. Niissä julkisuuden toiminta-alue oli markkinoilla, jonka toimijoiden – ostajien ja myyjien – kanssakäymiseksi kehittyi media.⁶⁷ Sosiaalisen median alustat ovat tässä jatkumossa teknologisen kehityksen uusi askel kommunikaatioon ja julkisuuteen. Pienestä alusta globaaliksi tietoverkoksi kasvanut internet muodostaa yhteyksiä, joita ilman maailmaa on vaikea edes kuvitella. Sosiaalisen median toimijat, kuten Facebook, taas tarjoavat ilmaiseksi jäsenilleen julkisen alustan yhteisölliseen toimintaan samalla kun yrityksen liikevaihto syntyy mainostuloista. Sosiaalisen median käyttäjille se on markkina-alue, jossa vaihdon välineinä ovat tarinat ja kuvat. Jossa henkilöhistoriat, kellastuneet valokuvat solmiutuvat toisiinsa, muistot ja kirjoitettu historia risteytyvät vapaasti ja kerran kerrottu tarina voi keräytyä aina uudelleen ja liittyä osaksi sen lukeneiden muistoja. Ostajat ja myyjät kohtaavat paikkamuistojen markkinoilla.

Kangaspunta toteaa, että internetin ja sosiaalisen median käytännöt lomittuvat perinteiseen yhteisöllisyyteen, kun esimerkiksi perheenjäsenet viestivät keskenään sosiaalisessa mediassa. Hän esittää myös, etteivät verkossa esiintyvät sosiaalisuuden asteet ja muodot riitä niiden määrittelemiseksi yhteisöksi, vaikka toteaakin verkon monimuotoiseksi ja kehittyväksi vuorovaikutuksen ympäristöksi.⁶⁸ Tutkimukseni perusteella Kangaspuntan käsitys stabiilista yhteisöllisyydestä vaatii ehkä hieman tarkastelua. Kysymyksessä 16. kysyin vastaajilta seitsemää paikkaan, muisteluun, sosiaaliseen mediaan ja siellä toimivaan ryhmään liittyvää monivalintakysymystä sanallisella asteikolla 'hyvin, melko, ei kovin tärkeää sekä ei merkitystä minulle ja en osaa sanoa' -vaihtoehdoilla. Kysymykseen vastasivat kaikki 144 vastaajaa. Numeerisiksi (5-1) muutettujen sanallisten vaihtoehtojen

66 Sanastokeskus 2010, 13.

67 Kangaspunta 2011, 19.

68 Kangaspunta 2011, 30.

keskiarvot osoittavat, että sosiaalisen median ryhmä (3,8) ja ympäristö (3,6) sekä mui-
teluun liitettyjen yhteyksien (3,8) keskiarvot olivat todellakin hieman matalampia kuin
paikan (4,5) ja siihen liittyvien ihmisten (4,3) saamat arvot. Vastausten matalammatkin
arvot ovat kuitenkin reilusti yli puolenvälin. Lisäksi avointen vastausten perusteella val-
taosalle vastaajista Facebookin paikkaryhmä edustaa yhteisöä, johon he kuuluvat. Sitou-
tumisessa ryhmään on eroja, mutta parhaimmillaan verkossa toimivat ryhmät ovatkin
joustavuudessaan. Sitoutumisen, toiminnan ja ajankäytön asteet ryhmässä joustavat tar-
peen ja elämäntilanteen mukaan, ja yhteisöllisyys syntyy kiinnostuksen seurauksena. Eri-
laiset roolit, tarpeet ja tavoitteet antavat tilaa ja mahdollisuuksia jäsenten toteuttaa omaa
käsitystään ja tarvettaan yhteisöstä. 1980-luvun puolivälissä julkaistussa teoksessaan ant-
ropologi Anthony P. Cohen osuvasti toteaaakin, että viralliset tai tieteelliset rajaukset eivät
määritä yhteisöjä, vaan niitä rajaavat jäsentensä niihin liittämät merkitykset ja kulttuuri⁶⁹.
Internet ja myös siinä toimivat sosiaalisen median ympäristöt antavat mielestäni ehkä en-
simmäistä kertaa inhimillisen yhteisöllisyyden päästä lähemmäksi moninaisuutensa il-
mentämistä. Sosiaalisen median paikkaryhmät mahdollistavat jäsentensä tiettyyn paik-
kaan kiinnittyvän yhteisöllisyyden yli reaali maailmassa vaikuttavien maantieteellisten tai
sosiaalisten rajojen.

Cohen täsmentää yhteisö-termin käyttöä joukoksi ihmisiä, joilla ensinnäkin on jotain yh-
teistä keskenään ja jotka toisekseen tunnistavat itsensä ja toisensa juuri sen ryhmän jäse-
niksi. Tällainen yhteisön määritelmä on sekä yhdistävä että erotteleva, ja Cohen sanookin,
että yhteisöjen keskinäinen kanssakäyminen tuo esiin niiden rajat.⁷⁰ Hänen mukaansa
ryhmän symbolisia rajoja voi verrata yksilön identiteetin rajoihin, jotka tulevat olemassa
oleviksi kommunikoinnin, toisin sanoen sosiaalisten tilanteiden myötä, ja jotka vaihtelevat
aina ryhmän mukaan. Ne riippuvat ryhmän jäsenten antamista symbolisista merkityk-
sistä. Hän käsittää yhteisön kulttuurisena ilmiönä, joka syntyy inhimillisten taitojen ja
tahdon ponnisteluista, empiirisesti todistettavissa olevasta kiintymyksestä yhteisöön.⁷¹
Kuten luvussa 3.1 esitin, paikkaa kohtaan tunnettua sidettä ja siteen vahvuutta pidetään
viitteenä paikkakiintymyksestä. Tutkimuksessani olen pyrkinyt tuomaan esille sosiaali-
sen median paikkaryhmät yhteisöinä, joissa kiintymystä osoitetaan.

69 Cohen 1985, 98.

70 Cohen 1985, 12.

71 Cohen 1985, 38.

3.2.2. Kokemuksellinen elämänkulku

Elämänkulun vaiheet ja kehitys syntymästä kuolemaan yhdistävät meitä kaikkia väistämättömänä biologisena faktana. Ne eivät kuitenkaan ole pelkästään biologinen tosiasia vaan niiden taustalla on yhteiskunnallinen ja kulttuurinen tarve jäsentää ja luokitella yhteisöjä ja niiden jäseniä. Tutkija Jouni Tuomi toteaa, että koska elämänkulun biologiset ikävaiheet seuraavat toisiaan luonnollisesti ihmisen elämässä, myös niiden jaottelua pidetään helposti luonnonjärjestyksenä. Käsite on kuitenkin ollut osa järjestäytyneitä yhteisöjä jo varhain, ja elämänkulun käsitteen muuntumisesta yhteiskunnallisen luokittelun ja jaottelun tarpeisiin eri kulttuureissa eri aikakausina on runsaasti aineistoa. Tuomi viittaa antropologin ja folkloristiikan tutkijan A. van Gennepin teoriaan, joka perustuu jopa 35 000 vuoden takaisiin hautalöytöihin, kuten aseiden ja ravinnon, merkinä elämänvaiheenkäsitteen käytöstä yhteisöissä. Varhaiset löydöt vainajan varustamisesta liittyvät van Gennepin mukaan yhteisölliset rituaalit myös osaksi muita elämänvaiheiden siirtymäriittejä. Käsitys elämänvaiheista ja niiden rajat, muodot ja sisällöt ovat vaihdelleet historiallisesti paljon, kuten myös niistä käytetyt symbolit. Elämänkulun metaforat ja vaiheiden kuvaus heijastavat kulloistakin käsitystä ajasta. Tuomen mukaan nykyisin vallalla oleva lineaarinen aikakäsitys syrjäytti syklisen käsityksen historiasta vasta 1800-luvun lopulla biologisen evoluutioteorian vakiinnutettua asemansa. Nykyisin voimakkaasti esille päässyt lineaarisen ajan symboli, etenevä viiva -metafora on korvannut kaari-metaforan myös sisällöllisesti, elämäнкаaren tai -polun aiempi merkitys noususta laskuun etenevänä elämänkulkuna on muuttunut lineaariseksi käsitykseksi elämästä ja sen vaiheista.⁷² Käsitys ajasta, sen kulumisesta ja liikkeestä tai liikkeen suunnasta on osa jaettua sosiaalista ja kulttuurista kokonaisuutta, joka vaikuttaa elämänkulun vaiheiden määrittelyyn. Oma elämä ja sen kronologia, eri vaiheet ja liikkuminen niiden välillä sitoutuvat osaksi laajempaa omassa yhteisössä ja kulttuurissa vallalla olevaa käsitystä elämänkulusta. Tulkin-tani aineistosta sisältää merkkejä myös muunlaisesta kuin oman, suoraviivaisesti etenevän elämänviihan ja -kulun käsityksestä. Sukupolvien yli kaareutuva aikakäsitys laajenee yli yhden ihmisen lineaarisesti etenevän matkan.

Elämänkulku sisältää biologisen, sosiaalisen ja yhteiskunnallisen aspektin, sen kulttuurisidonnaiset rajat tuotetaan kulloisenkin sosiaalisen ympäristön normien mukaisesti. Do-

⁷² Tuomi 2000, 13-16.

sentti Anni Vilkko korostaa, että vaiheisiin liitetyt normit eivät pohjautu yksilön kronologiseen ikään vaan se, mitä kulloinkin pidetään sopivana tai sopimattomana toimintana ja se, miten vastuut ja vapaudet kussakin vaiheessa määritellään, on aina ikäryhmittäin tehty kulttuurinen sopimus. Hän tiivistää "Elämäkulun käsite liittyy toisiinsa ikää, elämänaikaa ja tapahtumarakenteita"⁷³. Suuri osa kodin ulkopuolisista elämäkulun vaiheista lapsuudesta vanhuuteen tapahtuvat yhteiskunnallisissa instituutioissa, kuten päiväkodeissa, eriasteisissa oppilaitoksissa, kirkoissa ja maistraateissa, sairaaloissa ja hoitolaitoksissa. Instituutionaalisten kokemusten kautta elämäkulun siirtymät instituutiosta toiseen yhdistävät yksilöitä ikäluokkina sekä sukupolvia toisiinsa.

Vilkko esittää näkemyksen aiemmasta, ehjästä ja jatkuvuutta korostavasta elämäkulun kerronnasta, joka myöhäismodernissa on hänen mukaansa muuttunut fragmentoituneiden elämäkulun siirtymävaiheiden hallinnaksi. Elämäkulkua ei enää kuvata, vaan sitä luodaan reflektiolla.⁷⁴ Vilkko näkee narratiivisen yhteyden keinona rakentaa merkityksellinen suhde oman elämäkulun, kronologisen vääjäämättömyyden ja oman tarinan välille ja liittyy ne osaksi sosiaalista kokemusta. Oman elämäkulun vaiheiden ja siirtymien reflektointi luo suhteen kulloisenkin nykyhetken kautta menneisyyteen tai tulevaisuuteen.⁷⁵ Paikkamuistelu Facebookissa on osa yksilöiden tuottamaa ja jaettua kerronnallista kudesta, jossa muistelijoiden luomat sisällöt kohtaavat. Virtuaalinen maailma on ravistellut käsitystämme pysyvyyden ja jatkuvuuden arvojen vakaudesta ja valaissut aiemmin ehkä piiloon jääneen pirstaleisuuden. Onko verkon jälkeinen maailma pirstaleisempi vai onko virtuaalisuus kuvaamme maailmasta terävöittävä ja tarpeellinen sijainti heijastaessaan todellisuutta uusista kulmista?

Elämäkulun vaiheet ovat työssäni keino kuvata paikkakiintymykseen liittyvää sosiaalisen yhteyden merkitystä. Ne kuvaavat muistelijan omaa käsitystä siitä, mihin hän sijoittuu suhteessa sosiaaliseen yhteisöönsä. Vaiheita kuvaavat nimitykset ovat vastauksia kysymykseen "2. Millaiset kokemukset liittävät sinut paikkaan jota muistelet? Esimerkiksi: mitä elämänvaihetta elit silloin?" Kuten koko aineiston tulkinta, myös elämäkulun vaihetta käsittelevä osuus työstäni perustuu enimmäkseen vastaajien avoimiin kysymyksiin käyttämälle sanastolle, joka kuvaa heidän kokemustaan eletystä elämänvaiheesta. Aineis-

73 Vilkkko 2000, 75.

74 Viikko 2000, 84.

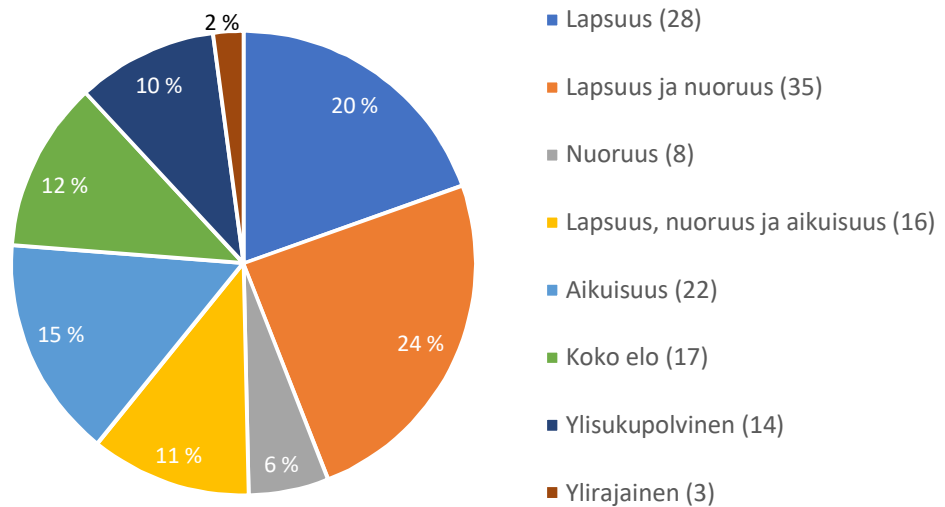
75 Vilkkko 2000, 74.

tosta nousevia muistellun elämänselun vaiheita on kahdeksan. Kysymykseen elämänselusta vastasi 142 vastaajaa, joiden lisäksi vastaaja 91, joka ei ollut vastannut kysymykseen 2, mutta sen sijaan kysymykseen 19 kertoo "Perinteeksi muodostunut muistella aikuisten lapsieni kanssa suvun historiaa ja omaa perhettämme⁷⁶", on lisätty ylisukupolviin-luokkaan. Näin tulkiten vastaajia on siis 143. Tarvittaessa olen soveltanut lapsuuden ja nuoruuden rajaksi 14 vuoden ikää, ja nuoruuden ja aikuisuuden rajaksi Suomessa nykyisin voimassa olevaa täysi-ikäisyyden rajaa 18:aa vuotta ilman ylärajaa.

Ulkosuomalaisen vastaajien muistelema elämänselun vaiheet olen jakanut ensinnäkin sen mukaan, sijaitseeko muisteltu paikka Suomessa vai ulkomailla. Suurin osa, 28 vastaajaa ulkosuomalaisista muisteli Suomeen sijoittuvaa vaihetta elämässään. Muistellut vaiheet olivat lapsuuden kolme vaihetta, aikuisuus ja koko elö. Lapsuutta sekä lapsuutta ja nuoruutta elämänseluna muisteli molempia kahdeksan vastaajaa. Lapsuus, nuoruus ja aikuisuus oli muistelun kohteena viidellä vastaajalla. Ulkomaille sijoittuivat muistellun elämänselun nuoruuden ja aikuisuuden vaiheet. Aikuisuutta muisteli neljä ja nuoruutta kolme vastaajaa. Ulkosuomalaiset vastaajat ja paluumuuttajat olen merkinnyt viitteisiin termeillä US ja PM. Osa Suomessa asuvista vastaajista kertoi muistelemansa paikan sijaitsevan ulkomailla. Heistä aikuisuutta elämänselun vaiheena muisteli 10 vastaajaa ja koko eloa yksi vastaaja. Hänen vastauksessaan oli mainittu muistelun sijoittuvan lukuisiin kaupunkeihin Suomen lisäksi monessa eri maassa.

Esittelen aineistoa muistellun elämänselun vaiheen avulla. Vaiheisiin liittämäni sitaatit aineistosta perustelevat tulkinnassani myös valintaa käyttää termiä tunneyhteisö Facebookin paikkaryhmistä.

Muisteltu elämäntilanteen vaihe (n=143)

Kaavio 6. Muisteltu elämäntilanteen vaihe (n=143)

"Lapsuus" muisteltuna elämäntilanteen vaiheena yhdistää vastaajien kertomia voimakkaita ja nostalgisia tuokiokuvia. Polku muistoon on niin usein asteltu, ettei jalansijaa tarvitse enää etsiä. Kuten kaavio 6. kertoo, vastaajien eri tavoin määrittämät neljä lapsuuden vaihetta muodostavat 60% koko aineistosta. Ja näistä 87:sta vastaajasta yli puolet, 52% muistelee lapsuutensa kotia.

Kertomus lapsuuden kesistä mummolassa on toki lyhyt, mutta silti paratiisillinen kasvukokemuksen kuvaus. Siinä välittyy tunne muuttumattomuudesta, ajan seisahtamisesta lapsuuden kultaisiin päiviin.

1. Mummola Äidin puolelta [-].
2. Meidät veljeni kanssa yleensä vietiin sinne aina kesäksi jo alle kansakouluikäisinä ja sitten koulun kesälomilla. Siellä oli aina serkuksia, joiden kanssa seikkailut metsissä ja vanhoissa taloissa ja piharakennuksissa eläinten kanssa on ikimuistoisesti mieleen jäänyttä.
4. Vain hyviä....⁷⁷

Joskus muistelussa tärkeintä on tunne siitä, että lapsuuden paikkaan ja ihmisiin liittyvät kokemukset ovat turvassa.

1. Koti missä elin ensimmäiset vuoteni
2. Lapsuus ennen kouluun menoa
4. Lämpimiä ja haikeita koska isä oli sen talon rakentanut
5. Se että muistoja ei multa kukaan vie pois⁷⁸

77 87.M-61-E/L

78 37.N-43-A/L

Yliluonnollisen kohtaamisesta kertova muisto on ollut suojeltava todellisuuden kosketuksesta.

1. . [-] lähellä keskustaa. Matala joki
2. Muistan lapsena olleeni siellä ja nähneeni enkelin. Joki on hyvin matala siltä kohdin ja siellä on paljon kiviä. Aikuiset kävivät kuitenkin siellä pesemässä pyykkiä. Aika on 60 luvun ihan alussa
4. Se on minulle lohtukuva, ja epätodellinen. En uskalla mennä paikalle, että en menetä sitä ajatusta, että se oli todellinen, eikä vaan lapsen unelma.
14. se on jonkinlainen satu
15. Ei, koska muisto on hyvä. Siellä ei ole tapahtunut mitään pahaa. Päinvastoin tunsin silloin, että se oli suojelusenkeli, jonka näin. Lapsenomainen tunne, mutta pysyvä kuitenkin⁷⁹

Lapsuus ja silloin koettu onnellisuus tiivistyvät vahvaan ja aistivoimaiseen luontokokemukseen.

1. Keski-Suomea ihania kukkivia niittyjä
2. Olin silloin kansakoulun ala-asteella.
4. Lapsuuden onnellisuutta.
5. Paikka kesäaika tunteet tuoksut ja itse luonto siellä.⁸⁰

"Lapsuus ja nuoruus" on selvästi eniten muisteltu kaikista elämänsä vaiheista, siinä yhdistyvät lapsuuden koti ja varttuminen nuoruuden väistämättömiin murroksiin.

Lapsuutta ja nuoruutta kasvuympäristön näkökulmasta muisteleva vastaaja kuvailee muisteluaan osuvasti metaforia käyttäen. Hän kertoo muistelun roolista minäkuvan rakentajana, mutta toisaalta hieman ironisesti ja kenties turhautuneena toteaa muistelun olevan ajanhukkaa.

1. [-]
2. Kasvuympäristö lapsena ja nuorena
4. Epämääräistä kivaa
5. Kuvia katsellessa pulpahtaa mieleen asioita jotka ovat jääneet todella pitkään "ullakon pimeyteen", ja on myös kiva katsella toisten vastauksia, ja vertailla kokemuksia.
6. Nostalginen, "kaikki oli kivaa" vaikka ihan hyvin muistan ettei se niin ollut. Muistelu jotenkin eheyttää. Kerron usein tapauksista joita sattui, on kiva kirjoittaa "itselleen" ja muille.
10. Ihan vaikka minkälainen. Etsii ehkä jotain minäkuva-palapelin kadonnutta palaa jotta pääsisi sujuvamminkin eteenpäin nykyisessä elämässään.
14. Muistoja ja ajanhukkaa.⁸¹

Lapsuuden ja nuoruuden tärkeimpiä ihmissuhteita perheen jälkeen ovat ystävät ja kaverit, ja vastaajalla suhde on säilynyt ja jatkuu yhä.

79 27.N-63-US-Y/L

80 65.N-63-US-E/L

81 140.N-62-US-T/LN

1. Synnyinsaareni [-]
2. Lapsuus ja varhaisuoruus kuuluivat siellä. Ihanat kaverit, joista usean kanssa ollaan vielä tänä päivänäkin ystäviä. Mahtavia muistoja!
4. Enimmäkseen iloisia ja vähän kaihoisia. Sellaista intoa, tunteiden paloa ja onnea ei enää välttämättä tunne
5. Jakaa niitä vanhojen kamujen kanssa. Taas kesäkuussa kokoonnumme sinne eri puolilta Suomea⁸²

"Nuoruus" on vähiten muisteltu luokka, vain kahdeksan vastaajaa, mutta nuoruuden ajan muistelu on lomittunut vastauksissa kahteen muuhunkin elämänkulun vaiheeseen.

Vastaaja on pohtinut vastaustaan kysymykseen "5. Mikä sinulle on tärkeintä muistelussa?" varmaan aiemminkin, sillä muistojen jakamisen näkökulma sosiaalisessa mediassa on oivaltava.

1. Aikaa kun olin nuori. [-].
2. Nuoruus/ teini-ikä
4. Hyviä lämpimiä fiiliksiä
5. Somessa omassa siihen tarkoitettussa ryhmässä muistelu herättää monissa muissakin samoja tunteita ja muistoja voi jakaa ja toinen voi muistaa saman asian ja tuo muistoon oman muistonsa eri näkökulmasta. Tällöin muisto tuntuu alkavan elää uudelleen ja se yhdistää muistelijoi⁸³.

Kertomuksen kahdesta kaupungista olen sijoittanut tähän elämänkulun vaiheeseen, koska se on vastauksessa ainoa mainittu, mutta myös kerrontatapa tukee jonkinlaista henkistä, vaikka ei ehkä ajallista, jatkumoa kaupunkien välillä. Murrosikäisen nuoren itsenäistymistarina 2000-luvun alusta saa jatkoa selviytymistarinasta pimeydestä valoon. Hänen vastauksensa kysymykseen "6. Millainen muistelija olet? Kuinka kuvaisit itseäsi muistelijana?" kuvaa muistin paikkaan liittyvien aistien mahdollisuuksista välittää kokemuksia.

1. Minulla on kaksi kaupunkia, jotka ovat jättäneet ison jäljen minuun ja joita muistelen lämmöllä jopa vielä kymmenen vuoden jälkeen; toinen on [-] Slovakiassa ja toinen [-] Englannissa.
2. [-] lähdin kielimatkalle 15-vuotiaana kuukaudeksi ja se oli ensimmäinen matka, jonka tein ilman perhettä. Itsenäistyin siis melko varhain kun siellä oli pärjättävä omillaan. Sanotaan, että ulkomaille muutossa tulee alkuun honeymoon-vaihe. Minulla on [-] kanssa ikuinen honeymoon-vaihe, joka on vahva edelleen yli 10:n vuoden jälkeen. [-] päädyin kun olin Suomessa lähellä sairastua masennukseen. Oli pakko päästä karkuun sitä negatiivista ilmapiiriä ja työttömyyttä ja mikä vaan maa kävi. [-] olin onnellisimmillani ikinä, aurinko paistaa 90% vuodesta ja ihmiset ovat kertakaikkiaan sydämellisiä.
4. Kovaa ikävää mutta myös suurta kiitollisuutta, että olen saanut elämässäni kokea niin ihania aikoja kuin näissä paikoissa olen kokenut.
5. Hyvä fiilis, positiiviset muistot saavat hyvälle tuulelle.
6. Isosti eksyvä. Voin jäädä lojumaan sohvalle silmät kiinni ja muistella kuinka kävelin jotain katua, miltä siellä tuoksuu, miltä auringon lämpö tuntui, miltä siellä kuulosti⁸⁴

82 64.N-62-A/LN

83 113.N-44-Y/N

84. 71.N-27-US-A/N

"Lapsuus, nuoruus ja aikuisuus" vaiheen oleskelussa muistellussa paikassa oli ollut katkoksia, jotka vastaajat yleensä ilmoittivat vuosilukuina tai he kertoivat, koska ovat muuttaneet pois paikkakunnalta tai takaisin sinne.

Muutama muukin vastaaja kertoi muistelevansa sijoittuvan yleensä ja mieluiten sosiaalisen median sekä tietotekniikan ulottumattomiin.

1. Ainoa paikka, jota olen joskus sosiaalisessa mediassa muistellut on kotikaupunginosani [-] [-].
2. Asuin [-] vuodesta 1988 vuoteen 2001 ja muutin takaisin vuonna 2004. Aloitin koulunkäynnin 7-vuotiaana vuonna 1988, joten kasvoinkin aikuiseksi kyseisellä alueella.
4. Lapsuuteni ja nuoruuteni [-] oli onnellista aikaa, joten tunteeni ovat erittäin positiivisia. Toki myös eräänlaista menneen kaipuuta tunnen joskus.
5. Vanhat kuvat ovat parasta muistelumateriaalia. Kuva tunnetusti kertoo enemmän kuin tuhat sanaa. On hienoa, jos joku toinen muistaa samoja asioita.
6. Olen mielestäni yksityiskohtainen ja tarkka muistelijä. Pidän tarinoiden kertomisesta.
8. En ole nettiin juuri kirjoitellut. Muisteluni tapahtuvat enemmän kahvipöydässä ILMAN teknisiä härpäkkeitä.
10. Henkilö, jolla on hyvä historiatietoisuus sekä omalta osaltaan että myös yleisesti.
11. Saatan joskus harvoin kommentoida jotain. En oikein jaksa nettikeskusteluja, koska niissä usein monet ymmärtävät toisen tahallaan väärin.
12. Seuraan, koska asun edelleen siellä. Enpä ole ottanut kantaa, vaikka ilmeisesti syytä olisi. Viimeksi tehtiin päättömyksiä, kun pyörätietä korotettiin viisi senttiä olevinaan tulvasuojelun takia. Mietin, mitä asfaltointi mahtoi maksaa.
13. Tein kandidaatintutkielmani kotipaikastani, joten voinee sanoa, että olen perehtynyt aiheeseen.
14. Mitäpä muuta ihmisellä on oikeasti jäljellä kuin muistot?⁸⁵

Oman elämänsä vaiheisiin kuuluu myös läheisten elämä ja heidän kuolemansa. Vastaja rajaa aikuisikänsä kulun ja siteen syntymäpaikkaansa vanhempien elinajan mukaan.

1. Synnykoti, [-]
2. Lapsuus ja nuoruus, sekä aikuisikä vanhempien elinajan.
4. Kaipuuta, iloa,
5. Paluu tunteisiin
14. Vahvuutta elämään. Muistoissa paluu juurille.⁸⁶

"Aikuisuus" muisteltuna elämänsä vaiheena liittyy yleisimmin matkailuun, työhön tai perhe-elämään.

Vastaja viihtyy Kanarian-saarella niin hyvin, että hän viettää talvet siellä ja muistelee paikkaa kesät.

85 48.M-35-O/LNA

86 99.N-70-E/LNA

1. Teneriffa, [-]
2. Eläkeläisenä vakituinen talviviikko. ⁸⁷

Kahta vastaajista yhdisti sama työpaikka, jossa he molemmat ovat viihtyneet vuosikymmenten työuran ajan. He molemmat kertoivat työpaikan nimen muistelluksi paikaksi, ja heillä on säilynyt yhteys työyhteisön jäseniin.

1. [-]
2. Ensimmäinen oman alan työpaikka
4. Hyvää aikaa
5. Palauttaa hyvät asiat mieleen ja tavata vanhoja tuttuja ⁸⁸

1. [-]
2. Työpaikka 35 vuoden ajan
4. Riemullisia työkokemuksia uuden ajan merkeissä ⁸⁹

Vuosikymmenien perhe-elämä kiteytyy kesäpaikkaan saassa. Vastauksen voi tulkita liittävän sen myös kodin piirissä tehtävään työhön, vaikka vastaaja ei itse nostakaan esille tätä osa-aluetta perheen arjesta.

1. Kesämökkisaari [-] [-]
2. Elin aluksi seurusteluvaihetta ja myöhemmin perhe-elämää viisihenkisessä perheessä
4. Kaihoisia, kaipaavia, onnen hetkiä
5. Muistan miten kiireistä aikaa elimme, kuitenkin niin onnellista
6. En kovin paljon palaa menneeseen, elän päivä kerrallaan, tässä ja nyt.
8. Jokin tilanne laukaisee muistelun, jolloin saan asiaa muistelemalla voimaa ja tulen hyvälle tuulelle.
14. Onnen hetkiä ⁹⁰

"Koko elo" on oma tulkintani niistä muisteliijoista, jotka sisällyttivät elämänsä elämän kokonaisuudessaan muisteluunsa, mutta heidän muistelunsa ei suuntautunut aiempiin sukupolviin. Heistä moni kertoi myös asuneensa samalla paikkakunnalla koko elämänsä.

Tutkimustyö on tukenut ja syventänyt sidettä kotikuntaan.

1. Muistelen omaa synnyinkuntaani [-]. Varsinkin [-] museon valokuvat, joita olen tutkinut, tekstittänyt ja digitoinut ovat tulleet minulle tutuiksi.
2. Syntymäkotikuntani, jossa olen koko elämäni viettänyt on [-] ⁹¹

87 106.M-70-E/A

88 35.M-68-E/A

89 45.M-70-E/A

90 66.N-63-US-A/A

91 1.N-65-M/KE

Muistelu on paikan tarkastelua aina kulloisestakin nykyhetkestä käsin. Kun perspektiivi laajenee elämän mittaiseksi tapahtumien ja kokemusten lomittuvien yhteyksien vuoksi, nuoli elämänkulkua kuvaavana metaforana kaartuu suuren ympyrän säikeeksi.

1. Muistelen kotikaupunkiani [-], jossa olen asunut lähes koko elämäni.
2. Olen muuttanut 4 vuotiaana perheen mukana [-], käynyt kansa- ja oppikoulun, ammattikoulun, iltalukion, rippikoulun, harrastanut monia asioita, mennyt kahdesti naimisiin, saanut lapset, tehnyt elämäntyöni. Täällä asuvat myös sisarukseni perheineen. Nyt olen eläkkeellä.
4. Tunnen ylpeyttä kotikaupungistani. Lapsuus- ja nuoruusaikojen muistelu on rakasta. Suruakin tunnen elämän vaikeita asioita muistellessa.
5. Koko elämän aikaiset paikat, kokemukset ja tapahtumat ja kuuluminen tähän kaikkeen, kotikaupunki-identiteetti, kuulun johonkin.
12. Seuraan nykypäivää, jota muisteluiden ohella pulpahtelee tämän tästä ryhmässä ja osallistun joskus keskusteluihinkin, vaikka ryhmässä on kielletty aiheet: uskonto, politiikka ja mainonta. Kieltämättä valokuvat ryhmässä ovat saaneet seuraamaan kaupungissamme tapahtuvia muutoksia, rakentamista, purkamista, kaupunkilaisia koskevia hankkeita yms.
14. Vahvan identiteetin, paljon iloa ja sisältöä elämään.⁹²

"Ylisukupolvinen" muistelu on suuntautunut yli omien elämänkulun vaiheiden suvun tai paikan johdattamana kohti kauempaa hämmöttävää menneisyyttä. Kotipaikan ja ihmisten muistelun voi ulottaa ajassa kauas.

Vastaajan Facebook-muistelun taustalla on sukututkimus, ja joskus kun muistelijä uppoutuu jäljittämään johtolankaa, muistelu laajenee sekä uusiin jälkiin että ryhmän sisäisenä toimintana.

1. [-] ja sen eteläpää. Aikoja ennen minua, henkilöt kiinnostavat, sitä kautta myös paikat, talot.
2. Aikoja ennen minua, esipolvieni elämää.
8. En töissä, mutta vapaapäivän kunniaksi voi mennä seuraavan päivän puolelle... Taannoin joku latasi mielenkiintoisen pienen tuvan kuvan ja aivan kuin olisin sen jossain nähnyt. Siinä tuli tutuksi tullutta avaa-jaa vähän leikkimielisesti kiusoiteltuakin, varsinkin kun tupa, joka piti oikein käydä vilkaisemassa, ei ollutkaan sama... ketjuhan repesi noin 500:n kommenttiin, osa siitä asian sivusta, kuten kuuluukin.⁹³

Vastaajan muistelu käsittää sekä häntä edeltävät että seuraavat sukupolvet. Monen muun muistelijan tavoin hän kertoo hieman anteeksipyytävästi, että hänen, varmaankin arjen tilanteisiin liittyvä muistelunsa on muulle perheelle 'riisa', eikä se ehkä ole edes ihan oikeaa muistelua. Hän tekee eron oikean muistelun ja tilannekohtaisen muistelun välille ja rajaa muistelun käsitteenä melko ahtaasti. Hän myös erottaa paikan muistelun ja ilmeisesti kaiken muun siihen liittyvän toiminnan ja aktiivisuuden toisistaan.

1. [-]
2. Olen [-] monen sukupolven ajalta.

92 59.N-56-E/KE

93 6.N-51-A/YSP

4. Mukavia.

5. Olen 36-vuotias, joten en ehkä ihan vielä "parhaassa muisteluiässä". Minulle on kiinnostavaa katsella vanhoja kuvia [-] ja bongata paikkoja, joissa isovanhempani ovat eläneet. Jokunen kerran olen jopa törmännyt kommentteihin, jotka koskivat kansakoulunopettajana työuransa tehnyttä isoäitiäni.

12. Seuraan toki, sillä asun edelleen [-] talousalueella. En ole koskaan ollut aktiivinen toimimaan paikkakunnan muutoshankkeissa, en puolesta enkä vastaan.

13. Minulla on jonkin verran [-]-aiheista kirjallisuutta, jota olen myös lukenut. Suomalaisen elokuvan festivaali on mukava tapahtuma, jonka [-] -aiheisia (lyhyt)elokuvia olen joskus käynyt seuraamassa.

14. Ei niinkään muistelu, vaan tapauksessani lähinnä muistelun seuraaminen, on antanut minulle lisää tietoa kotipaikkakuntani historiasta, etenkin tavallisten ihmisten arjesta.

17. Kaipa jokainen on muistellut jotakin joskus ilman someakin... Omien lasten syntymä aktivoi jossain määrin muistelemaan omaa lapsuutta ja näitä muistoja on omien lasten iloksi ja riesaksi tullut myöhemminkin jaettua. Tämä on kuitenkin arjessa tapahtuvaa muistelua, jonka usein laukaisee jokin tietty tilanne, ei muistelua muistelun takia.⁹⁴

"Ylirajainen" luokan vastaajat muistelevat menetettyä, rajantakaista Karjalaa. Käytän termiä tutkija Ulla Savolaisen määritelmän mukaan kuvaamaan prosessinomaista, kansalliset ja yhteisölliset rajat ylittävää muistia ja muistelua⁹⁵. Ylirajaisessa muistelussa korostuvat muistelun avulla ylläpidetyt juuret vanhempien tai isovanhempien kotipaikkoihin.

Ylirajainen muistelu tukee alueellista ja kielellistä identiteettiä.

1. [-], joka nykyisin kuuluu Venäjän Karjalan tasavaltaan. [-] sijaitsee [-] korkeudella muutamia kilometrejä valtakunnanrajasta.

2. Olen käynyt vain kerran [-], vuonna 2013, mutta äitini on syntynyt siellä ja joutunut lähtemään sieltä evakkona syksyllä 1944.

4. Lämpimiä, uteliaita, kaihoisia, surullisia, kriittisiä

5. Saada mahdollisimman paljon tietoa alueella asuneista ihmisistä, heidän kodeistaan ja elämästään.

6. Olen sukututkija. Haluan saada menneisyyden ihmiset "eloon".

14. Sukukirjan vuonna 2015. Paljon iloa ja juurien tuntemista.

15. Suru siitä että [-] ei kuulu enää Suomeen ja että kaikki rakennukset ja muistot menneisyydestä ovat kadonneet.⁹⁶

94 79.N-36-A/YSP

95 Savolainen 2015, 73.

96 15.N-68-E/YR

4. Kerrottu kokemus

Käytän aineistoni tarkempaan esittelemiseen kahta teemaa, kotia ja murrosta. Tuomi korostaa, että fenomenologis-hermeneuttisen ihmiskäsityksen mukaan tutkimuksen keskeiset käsitteet ovat kokemus, merkitys ja yhteisöllisyys⁹⁷. Kodin ja murroksen teemat välittävät muisteltujen elämäntien vaiheiden kokemuksia, jotka ovat fenomenologisen paikkamuistelun keskiössä. Tutkija Jussi Semi sanoo paikan ja muistelun yhteyden olevan sidoksissa toisiinsa, sillä muistot sisältyvät paikkoihin. Hänen mukaansa se, mitä muistamme nykyhetkestä, juontuu siihen, mitä olemme aiemmissa nykyhetkissä, menneisyydessä kokeneet merkitykselliseksi. Paikan merkitys syntyy ja muuttuu nykyhetken ja muistin vuoropuhelussa sekä tiedostaen että tiedostamatta. Muistamamme on paitsi kokemuksen myös tunteen tasolla nykyisyyttä, ja ohjaa ja valikoi suuntautumistamme tulevaan. Hän toteaa, "Paikkatunne on jatkuvasti muuttuva, eikä sitä tule ymmärtää pysyvänä ja syntyvässä perittynä ominaisuutena"⁹⁸.

Psykoanalytikko Riitta Tähkän ajatus täsmentää, että itsen kokemisessa ajan dimensiolla on kysymys muutoksesta suhteessa itseen. Ja vaikka meillä on taipumus konkretisoida ja kokea muuttumisemme lineaarisena jatkumona, kysymys on itseasiassa kestosta. "Kesto on kokemuksen jatkuvuutta"⁹⁹. Hän käyttää psyykkisen ajan käsitettä, menneisyyden, nykyhetken ja tulevaisuuden vuorovaikutusta, jossa kaikki siihen asti eletty ja koettu integroituu jokaiseen nykyhetkeen ja vaikuttaa tulevaisuuteen. "Sekä menneisyys että tulevaisuus koetaan nykyhetkessä, ne määrittelevät nykyhetken"¹⁰⁰. Ja kokemusten aikaan kurottavat säikeet kiinnittävät ne paikkaan.

Teemoihin valitsemani vastaajien kokemukset vaihtelevat suuresti niin spatiaalisesti, temporaalisesti kuin emotionaalisestikin. Kokemusten mittakaavat eivät ole vertailtavissa, mutta kertomusten välillä on yhtäläisyyksiä. Kotiin on liitetty turvallisuuden, kaikon ja jatkuvuuden merkityksiä perheen, isovanhempien, suvun ja ystävien edustamana. Ja kodin piiriin kuuluvat luonnonympäristöt tai kaupunkimiljööt ovat lapsuuden paikkoja,

97 Tuomi et al. 2018, 39-40.

98 Semi 2010, 105.

99 Tähkä 1989, 66.

100 Tähkä 1989, 67.

joihin elämä keskittyi. Murros kuvaa siirtymiä elämänkulun vaiheiden välillä, se on alkamisen ja loppumisen kausi. Siihen olen sovittanut myös vahvoja yksittäisiä kokemuksia, menetyksiä ja voittoja.

Kertomusten ja tarinoiden muodossa jaettujen muistojen – omien ja muiden – lisäksi paikkaryhmien jäsenille tärkeitä ovat valokuvat, lähes kaikki vastaajat mainitsivat valokuvat jossain kohtaa vastaustaan. Niiden avulla moni vastaaja kertoo pujahtavansa toiseen maailmaan, uppoavansa muisteluun. Muisteluaineistoja tutkinut etnologian professori Pirjo Korkiakangas viittaa toimittamansa teoksen esipuheessa paikan, muistin ja visuaalisuuden väliseen yhteyteen. Hän mainitsee digitaalisen teknologian tarjoamat mahdollisuudet kuva-aineistojen jakamisessa. Kannamme paikkaan sitoutuvat muistot aistien välityksellä, ja suurelle osalle näkö on tärkein aisti, muistaminen on muiston näkemistä.¹⁰¹ Pauli Tapani Karjalainen kiteyttää muistelun visuaalisen merkityksen osuvasti: "Valokuva on kuin kulkuneuvo menneeseen aikaan ja paikkaan"¹⁰². Visuaalisen sisällön jakaminen ryhmissä on vapauttanut muistelijat ja heidän kotialbuminsa olohuoneen pöydän äärestä sukupuuttoon kuolemiselta ja kasvattanut muistelijoiden joukkoa nuoremista sukupolvista.

Karjalaisen ajatusta valokuvasta kulkuneuvona voisi kehittää hieman edelleen ja todeta sen sopivan erinomaisesti nostalgian kyytipeliksi. Edellä mainittuun ajan kolmijakoon viittaa myös nostalgian tutkija Svetlana Boym tarkastellessaan nostalgiaa oman aikamme oireena, historiallisena tunteena: "Menneisyyden haaveita määrittäväillä nykyisyyden tarpeilla on suora vaikutus tulevaisuuden todellisuuksiin"¹⁰³. Hän viittaa sillä reflektoinnin tarpeeseen, kollektiiviseen vastuuseen nostalgisista kertomuksista ja niiden käyttämisestä eri eturyhmien tarpeisiin. Nostalgiasa onkin hänen mukaansa kysymys henkilökohtaisen ja kollektiivisen muistin välisestä suhteesta. Modernin nostalgian tuhoavilta voimilta meitä suojelee sen kaksijakoisuus, joka vaikeuttaa sen käyttämistä eduntavoittelun työkaluna. Nostalginen muistelu yhdistää – kreikan kielen *algia* merkitsee kaipausta – samalla muistelijoita erottaa *nostos*, kotiinpaluu, koti on paikkana jokaiselle siihen nostalgista kaipuuta tuntevalle muistelijalle omansa. Boym nostaa myös esille nostalgiaa luon-

101 Korkiakangas et al 2016, 22.

102 Karjalainen 1997, 239.

103 Boym 2007, 9, suomennos tekijän.

nehtivan ajan ja paikan välisen suhteen. Nostalgia on hänen mukaansa itseasiassa kaipausta toiseen aikaan, ei niinkään paikkaan.¹⁰⁴ Aineistoni on vienyt minut kohti samaa johtopäätöstä, päädyin tulkintaani, kun ymmärsin, että vastauksissa kerrotut elämänculun vaiheet ovat merkityksellisempiä kuin muistellut paikat.

Paikkaryhmissä nostalgia taipuu jakamisen keinoksi, yhdistäjäksi ja valokuvaan liitetyt merkitykset ovat autobiografian kyllästämiä. Aineistossani nostalgisointi välittyy sekä männyn pihkaan jähmettyneinä tunteina kuin kipeän kaihon värittämänä itseironisena reflektointina. David Lowenthal kuvaa edellistä *nostalgia is memory with the pain removed*¹⁰⁵, muistona on kuva, josta kaikki nostalgisen hyvänolon tunteen haastava ja kuvaa rikkova on poissa. Positiivisuutta pidetään tavoiteltavana olotilana, ja siinä onkin voimaa. Hyviä tunteita sisältävä muistelu kantaa ja auttaa elämän varrella, mutta siihen rajoittuminen myös vaarassa ohentaa ja rajoittaa ihmisen kokemusmaailmaa.

4.1. Koti

Tutkimukseni aineiston muistelluin paikka oli koti. Kotia muistellaan spatiaalisesti, temporaalisesti ja emotionaalisesti laajasti vaihtelevalla perspektiivillä. Muistelijan identiteetti voi olla kiinnittynyt asuntoon, kotitaloon tai -kortteliin, mutta kodiksi ja kotipaikaksi on kerrottu muun muassa maakunta, pitäjä, kylä ja kaupunki. Toisaalta mökki, torppa, pihapiiri ja sen koivu merkitsevät kotia. Ja ulkosuomalaiselle koko kotimaa – nykyinen tai alkuperäinen – voi olla muisteltu paikka. Kodin kautta pyrin tavoittamaan laajempia teemoja aineistostani. Se on sosiaalinen ja emotionaalinen keskus, joka laajenee elämänpiiriksi. Kotia muistellaan eniten lapsuudesta nuoruuteen ajoittuvilla elämänculun vaiheilla, mutta myös aikuisuuden kotia paikkana muistellaan. Kotiin liittyvät sosiaaliset siteet ovat yleensä perhe ja suku, naapurusto ja ystävyysuhteet ja eri perheenjäsenten kautta kotiin liittyy koulu-, harrastus- ja työyhteisöjä. Kotiin liitetyt tunteet ovat valtaosaltaan hyviä ja kaipaavia, mutta myös tummempia sävyjä mahtuu mukaan. Olen koonnut kodin teemat kolme otsikon alle. Kodin piiriin sisällytän henkisen ja fyysisen lähipiirin. Koti – jatkuvuus taas avaa aineistoa isovanhempien, murteen, juurten ja sukututkimuksen avulla. Lopuksi kaksi näkökulmaa muistelun voimasta Koti – muistelun kaari otsikon alla.

104 Boym 2007, 9.

105 Lowenthal 1985, 8.

Kodin piiri

Kotiin ja sen piiriin liittyvät perheen lisäksi myös muut muistelijan kanssa suunnilleen samaa elämänvaihetta elävät, tärkeät ystävät ja kaverit. Monessa vastauksessa muisteltuun paikkaan liittyy nimenomaan ystävyyssuhteet tärkeimpänä mainittuna sosiaalisena suhteena. Kodin piiriin liittyvät leikkipaikat ja lähellä asuvat naapurit.

Perhe

Seurustelusta monilapsisen perheen arkeen edennyt elämänkaari kiteytyy ja paikantuu mökkikesiin. Kesäpaikkaa muistelee moni vastaajista niin lapsuuden kuin aikuisuuden kokemusten valossa. Ulkосуomalaiselle vastaajalle siitä on tullut nykyisin tiuhaan vaihtuvien työ- ja asuinpaikkojen melskeessä elämän ankkuri.

1. Kesämökkisaari [-]
2. Elin aluksi seurusteluvaihetta ja myöhemmin perhe-elämää viisihenkisessä perheessä
4. Kaihoisia, kaipaavia, onnen hetkiä
5. Muistan miten kiireistä aikaa elimme, kuitenkin niin onnellista
6. En kovin paljon palaa menneeseen, elän päivä kerrallaan, tässä ja nyt.
8. Jokin tilanne laukaisee muistelun, jolloin saan asiaa muistelemalla voimaa ja tulen hyvälle tuulelle.
14. Onnen hetkiä¹⁰⁶

Kotipaikkaansa Suomessa muisteleva opiskelija on liittynyt Facebook-ryhmiin ulkomaille muuttonsa jälkeen. Hän kertoo muistelevansa lapsuuden ja nuoruuden perhettä haikeana ja ikävissään, mutta onnelliset muistot kantavat mukanaan lapsuuden kodin turvaa. Lapsuuden kodin muistelu tukee uutta elämänvaihetta ja sosiaalista ympäristöä.

5. Muistelu tuo lähemmäs perhettä ja paikkaa itsessään en muistele ehkä niin paljon kun perhettä ja ystäviä ja yhteenkuuluvuutta kotipaikassani.
10. Usein muistelemme yhdessä muiden ulkomaille muuttaneiden ystäväni kanssa ja yhteistä kaikille on sellainen tuike ja innostus mikä tulee kun kerromme kotipaikasta ja perheestä muistoja.¹⁰⁷

Leikki

Maalaiskylässä vietetty lapsuus ja sen leikkipaikat keskittyivät vielä 1980-luvullakin ulos. Muistojen pääosassa onkin lasten leikkien omaksi ottama paikka, johon onnellinen lapsuus paikantuu.

1. Omaa lapsuuden kotikylääni. Se on pieni kylä Etelä-Pohjanmaalla. Vierailen siellä vieläkin usein, mutta vain lyhyitä käyntejä, koska oma elämä on kiireistä oman työn ja perheen takia. Lapsuuden muistot paikasta ovat hyviä.
2. Elin lapsuuden ja nuoruuden siellä. Paikkaan liittyy valtavan paljon muistoja, pääasiassa hyviä ja turvallisia. Ympäristössä oli paljon meille lapsille tärkeitä paikkoja, joissa leikimme. Oli kalliot, joilla laskimme talvella mäkeä ja syksyllä kävimme marjassa, ranta ja uimapaikat, pellot joilla keväisin kulotimme, tietyt

106 66.N-63-US-A/A

107 114.N-22-US-O/LN

kivikot, puut, ojat, metsiköt, ladot ym. luonnonpaikat. Melkein joka ikiseen paikkaan liittyy jotain muistoja tiettyihin tapahtumiin.

4. Lämpimiä tunteita. Olimme huolettomia lapsia ja meillä oli aina jotain kivaa tekemistä.

5. Ehkä se tuttujen paikkojen näkeminen. Esim. kuvissa ja käymällä itse paikan päällä. Monet paikat ovat muuttuneet ja näyttävät aikuisen silmin erilaisilta, mutta silti ne tuovat mieleen muistoja ja tunteita. Myös muistojen jakaminen on tärkeää. Joku tietty kuva järvestä, se näyttää ulkopuolisen silmin miltä tahansa järven selältä, mutta me kyläläiset (nykyiset ja entiset) tiedämme mitä se tietty kuva merkitsee. Tiedämme mitä mitkään saaret ovat, missä on karipaikat, miltä järvi näyttää kesäiltana, miltä järven jäätyminen kuulostaa, miten yksi saari paloi kauan sitten jne jne.

6. Muistelen mielelläni kuvien ja tapahtumien kautta. Jaan muistojani mieluiten vain tutuimpien kanssa. Siksi en kovin paljon kirjoittele sos mediassa. Olen siellä enemmänkin katselija.

12. Kyllä seuraan ja se koskettaa minua, koska vanhempani asuvat kylässä vielä ja tietysti muutenkin haluan, että kylässä asiat ovat hyvin ja se säilyy hyvänä paikkana elää. En ole muutoin vaikuttanut, kuin keskustelemalla vanhempieni kanssa.

14. Syventänyt tietoa entisaikojen elämästä ja antanut tietoa esim. ulkomailla asuvista kaukaisista sukulaisista. Sosiaalisen ryhmän kautta yhteydenpito on jonkin verran helpottunut ja kylän nykyelämä tulee meille kaukana asuville eläväksi. Tosin sos.mediaan päivitetään vain jotain, pääosa asioista puhutaan kasvotusten, eivätkä kaikki kyläläiset käytä sos mediaa. Jollain tavalla se kuitenkin ehkä lisää (tai täydentää) yhteisöllisyyttä.

15. Joskus on tullut jostain asioista vähän eripuraa ryhmässä, mutta kai sekin kuuluu normaaliin elämään. Pääosin keskustelu on positiivista. Ryhmän sivuilla käyminen tuo aina hyvän mielen. Kylä on kaunis edelleen ja hyvin siellä voidaan. Varsinkin kuvat tutuista paikoista tuovat hyviä muistoja.¹⁰⁸

Koulu

Kouluuikaan ja nuoruuteen kuuluvia vaikeita tunteita eivät kaikki halua unohtaa. Menneisyytensä hyväksyminen on osa juurien rakentamista ja kasvavaa ymmärrystä.

1. [-],[...]kylä

2. Lapsuuden alakouluvaihe [-], nuoruus [-] kirkonkylällä.

4. Enimmäkseen lämpimiä muistoja, mutta myös häpeää ja surua.

5. Omien juurieni etsintä, tunteideni ymmärtäminen

14. Vahvistanut omaa identiteettiäni.¹⁰⁹

Naapurusto

Lapsuuden kotikadussa tiivistyy vastaajan kaihoisin kaipaus kadotettuun aikaan ja paikkaan. Koti on paikka, johon kohdistuvat tunteet eivät tunne rajaa ja jota kohtaan tunneissa tunteissa ajan ja paikan katoavaisuuden armottomuus korostuu. Lapsuuden muistelu on nostalgisen idealisoivaa, kaiken – väistämättömän ristiriitaisen – sivuuttava, kadonneen menneisyyden paikka, johon joskus muistelu kantaa. Vavahduttavin on vastaus kysymykseen "21. Millainen olisi sinun mielestäsi ihanteellinen muisteluryhmä?".

2. Lapsuus 1-15 vuotta

4. kaihoisia

108 17.N-38-A/LN

109 138.N-59-A/LN

5. muistin kätköistä löytyy uskomattoman paljon asioita
6. haluaisin palata lapsuuteen
14. hetkellisen paluun lapsuuden onnelliseen aikaan, joka ei enää palaa
21. entisen kotikadun ihmisiä, kokoonnuttaisiin vanhoille paikoille¹¹⁰

Ystävät

19-vuotiaana Suomesta Ruotsiin siirtolaisena muuttanut vastaaja asui maassa neljännesvuosisadan. Suomessa jo toistakymmentä vuotta paluumuuttajana viettänyt vastaaja muistelee perhe-elämäänsä Etelä-Ruotsissa. Silloin solmitut ystävyysuhteet ovat kestäneet ja niitä pidetään yllä Facebookin lisäksi tapaamalla kerran vuodessa. Kaipaus aikaan, paikkaan, ystäviin ja itseen kuuluu kysymyksen "14. Mitä muistelu on sinulle antanut?" vastauksessa.

1. [-], [-]
2. Perhe elämää, Tyttär oli parivuotias, Ostettiin oma asunto . Sain paljon uusia ystäviä jotka ovat säilyneet.
4. mukavia, helliä. hauskaa joskin välillä hammasten kiristelyä
5. turvallisuus , perhe ja ystävät
10. no aina tulee ne hyvät asiat mieleen
14. ikävän¹¹¹

Koti – jatkuvuus

Kotiin liittyvät myös jatkuvuuden teemat. Jatkuvuutta pidetään yllä aktiivisesti esimerkiksi sukututkimuksella, kielen tai murteen välityksellä. Jatkuvuutta luo myös ylisukupolviset suhteet, kuten yhteys isovanhempiin ja muuhun sukuun. Jatkuvuuden tunnetta luo myös muistelun ulottuminen seuraavaan sukupolveen. Jatkuvuuden tunnetta kuvaa myös ajatus kuulumisesta heimoyhteisöön

Isovanhemmat

Isovanhempien kautta vastaajilta välittyy myös työn teemoja. Monet lapset ovat viettäneet kesät maalla, joten on mahdollista päätellä, että vanhemmat ovat olleet töissä ja lapset hoidossa sukulaisten tai isovanhempien hoidossa. Vastaajalle isovanhempien ylisukupolvinen läsnäolo on merkinnyt jatkuvuutta ja rakkautta, vaikka myös suru on läsnä muistoissa, mutta huonojen muistojen läsnäolo sallitaan.

1. Isovanhempien isoa taloa maalla Suomessa.
2. Lapsuutta elin mummun ja vaarin kanssa kaikki kesät, lomat ja viikonloput.
4. Haikeutta ja onnea, vahan myös surua.
5. Aina tulee rakkaus mieleen, silla se talo oli kunnon rakkauspakkaus.

110 110.M-51-A/L

111 119.N-58-PM-E/A

6. Haikea muistelija. myös sellainen muistelija joka muistaa kaiken ikävän ja nolon, eikä aina kaikkea ihanaa ja kivaa.

15. Huonot muistot ja fiilisten palaaminen ei ole kivaa. Myös ajankulu, sillä kaikki on niin nopeaa että ei ihmisillä pitäisi olla aikaa muistella.¹¹²

Turvallista, isovanhempien kanssa maalla vietettyä lapsuutta ja nuoruutta muisteli päivittäin Kanadaan 18-vuotiaana siirtolaiseksi muuttanut vastaaja, Hän on myös vierailut lapsuuden kodissa pian Suomeen takaisin muutettuaan ja kertoo paikan säilyneen melkein samanlaisena kuin hän sen muistaa, joten hän ei ole joutunut menettämään sitä uudestaan, mikä on poikkeuksellista aineistoni muisteliijoilla. Hänelle muistelu on ollut voimavara ja se on antanut "Hyviä hetkiä joka päivään".

1. Lapsuuden koti [-],[-]lähellä. Maalaistalo mummon ja papan luona, jossa he kasvattivat minut.

2. Olin 2-18 vuotias kun asuin siellä. Kaikki lapsuuden kokemukset liittyvät paikkaan. Kun muutin Kanadaan 18 vuotiaana (30 v Kanadassa, Suomessa takaisin nyt 4 kk), ajattelin sitä taloa joka päivä.

5. Navetan tuoksu, mummon kiikkutuoli, kissanpennut, lampaan karitsat, kesäyöt, papan kanssa limpsan juominen. Liian monta listaan.¹¹³

Heimo

Nuoruudessaan kotipaikkakunnalta pois muuttaneen muistelijan vahva kotiseutu- ja heimoidentiteetti on rakentunut lapsuuden ja nuoruuden kotipaikan, Keski-Karjalan ja sen murteen ympärille. Voi olla, että muutto ja koettu kaipaus on vahvistanut lapsuuden kotiseudun asemaa identiteetin osana.

1. Kotiseutu keskikarjalassa.

2. Lapsuuden ja nuoruuden kotipaikka.

4. huvittuneita, nostalgisia, kipeitä

5. paikalliskulttuurin tallettaminen ja säilyttäminen

6. muistot värittyvät helposti ja tähän täytyy kiinnittää huomiota

7. facebookin murre- ja kotiseuturyhmissä. Ryhmiin liittyminen tuli kansanperinneharrastukseni kautta sekä entisen mieheni innostuessa murretutkimuksesta.

13. Olen lukenut kirjoista paikallishistoriaa ja murretta, sekä kysellyt vanhemmilta ihmisiltä.

14. Vahvistanut identiteettiä. Minulla on voimakas heimo(savokarjalaiset)- ja paikallisidentiteetti.

26. Keski-Karjala¹¹⁴

Murre

Paikkaan liittyvään identiteettiin kuuluu kieli, symbolinen kommunikoinnin väline, joka erottaa ja yhdistää ja kantaa, välittää ja luo kulttuuria. Kieli on myös murre, tietyn maantieteellisesti tunnistettavan ihmisryhmän alueellinen tapa käyttää kieltä. Kieli on olennai-

112 63.N-23-US-O/L

113 14.N-49-PM-M/LN

114 96.N-43-US-A/LN

nen osa paikkakokemusta ja monet vastaajat kertoivat kotikielen, murteen suuresta merkityksestä muistelulleen. Toiselle paikkakunnalle muuttanut vastaaja säilyttää yhteyden elävänä kieleen ja ystäviin.

1. Lapsuuden ja teiniaikojen kotikaupunkia/-seutua [-] ja Kainuuta.
2. Lapsuus ja teiniajat. Koulu, tapahtumat, henkilöt, murre.
4. Iloa, ja kaipuuta menneeseen. Riemastuttavia hetkiä kun jo unohtuneet asiat palaavat mieleen.
5. Unohtuneiden asioiden ja henkilöiden palaaminen mieleen ja vanhojen ystävien löytäminen uudelleen.
6. Huono muistamaan ihmisten nimiä, mutta hyvä muistamaan paikkoja ja tapahtumia. Vaihtelevan aktiivinen.
7. Syntymäkaupunkini "muistelun" FB-ryhmässä ja sittemmin kahdessa muussakin FB-ryhmässä, joista toisessa aiheena koko alue laajemmin ja toisessa paikallinen murre.
8. Vierailen ryhmissä päivittäin, mutta osallistun keskusteluun vaihtelevasti. jos esiin nousee kiinnostava/läheinen aihe osallistun ja kommentoin hyvinkin ahkerasti.
12. Muutosta ja nykytilaa seurataan ja kommentoidaan ahkerasti. kritiikki on aika kovaa toisinaan ja osallistun keskusteluun.
14. Olen luonut uudestaan kontakteja lapsuuden/nuoruuden ystäviin, nahnyt kuvia "menneestä maalilmasta", palauttanut mieleen jo unohtuneita asioita ja ihmisiä ja paikallisen murteen. Valtavasti hauskoja ja haikeita hetkiä. Tällaisessa asiassa some on parhaimmillaan.¹¹⁵

Juuret

Juuret on yksi tutkimuskirjallisuudessa käytetty vakiintunut tapa kuvata paikkakiintymystä. Sitä pidetään tapana kuvata paikan tuttuutta, sen läheistä ja intiimiä tuntemista ja yleensä siihen liitetään oleskelun pitkäkestoisuus. Ajan katsotaan juurruttavan ihmisen paikkaan. Paikkaan juurtuminen luo ihmiselle kiintopisteen koko elämän laajuisen perspektiivin tarkasteluun.¹¹⁶ Muistelulla on voima pitää yllä ja antaa juuret.

1. Mummolaani [-] [-] kylän [-], jossa vietin kesiäni. Käyn myös paikan päällä muistelemassa, paikka kun on Metsähallituksen luontokohde.
2. Alle kymmenvuotiasta lapsuuttani, jolloin vietin mummulassa jopa viikkoja erämaassa vanhusten kanssa.
4. Haikeita. Ihmetystä siitä miten siellä on voitu ympärivuoden asua ja kunnioitusta isovanhempiani kohtaan.
5. Muistaa tunnelmat ja tunteet.
6. Satunnainen, mutta saatan pitkäksi aikaa vaipua muistelemaan entisiä asuinpaikkojani.
7. En varsinaisesti jaa muistojani sosiaalisessa mediassa, mutta seuraan toisten muisteluita ja vanhoja kuvia.
8. Käsitöitä tehdessä joku muisto pulpahtaa mieleen ja saatan uppoutua muistelemaan tunneiksikin, muistot tulevat vain mieleen yksi toisensa jälkeen.
12. Seuraan nykytilaa ja olen onnellinen kun minulle tärkeä paikka on nyt ollut kunnostettavana jälkipolville.
13. Etsin tietoa kaikilla tavoin.
14. Juuret.¹¹⁷

115 116.N-56-T/LN

116 Kts. Relph 1976, 38.

117 115.N-53-T/L

Kertomus kotikaupungin muistelusta on hyvä esimerkki siitä, ettei muisteluun tarvitse liittyä raskaita teemoja. Arjen onni yhdistää muisteltua ja nykyistä elämää. Vastauksessa tunnustetaan eron vaikutus muisteluun. Tieto vahvistaa tunnesidettä ja lisää värejä autobiografiseen värityskirjaan.

1. [-], Suomi
2. Koti ja syntymäkaupunkini 36 vuotta. Kaikki lapsuus-,nuoruus,koulu ja opiskelu- sekä iso kasa työelämämuistoja liittyy [-].
4. Mukava muistella onnellista aikaa ihanassa [-] vaikka tamanhetkinenkin elämäntilanne on aivan yhtä onnellinen ja antoisa.
5. [-] on juuret Ne ovat tarkeat.
6. Satunnainen. Seurassa muisteleminen ja kokemusten jakaminen on antoisaa! siina myös oppii aina uutta.
8. Kerran päivässä tsekkaan päivytyksiä. Aikaa kuluu kiinnostuksen mukaan 10 minuutista tuntiin riippuen päivän kulusta. Enemminkin saisi aikaa kulumaan mutta perheellisenä yrittäjänä aika on usein kortilla.
10. Aivan tavallisia ihmisiä. me ulkosuomalaiset ehkä hieman tunteellisempia, jos muistellemme esim entisiä kotikaupunkeja tms
12. Nykypäivä verrattuna historiaan ja painvastoin on kiinnostavaa etenkin kehityksen laadun arviointi ja niihin johtaneet syysseuraussuhteet. Erilaisia "adresseja" olen allekirjoittanut. eipa muuta aktiivista toimintaa.
13. kirjallisuudesta, verkkohauilla. dokumenteista ja kyselemällä sukulaisilta ja tutuilta puhelimitse tai kasvokkain.
14. Se on antanut ymmärrystä ja hahmottanut historiaa. Aivan kuin puuhailisi värityskirjan kanssa.¹¹⁸

Kotipaikan kirkonkylään on muodostunut vahva side, joka on ehkä syventynyt siirtolaisuuden aikana. Sanonta 'ikäpolvien ketju' on osuva ilmaus ja tuo mieleen ajatuksen elämästä kaarena tai kehänä. Myös käsitöillä on ikaikaaiset perinteet.

1. [-] kirkonkylä.
 2. Ikävuodet 1-8, 10-24 ja 58- edelleen. Varhaislapsuus, koulunkäynti, opiskeluaikainen kesätyö ja nyt paluumuuttaja-eläkeläinen.
 4. Voimakkaita nostalgian sekä mielihyvän ja -pahan tunteita, yhteenkuuluvuutta ikä- ja harrastustovereihin, tietoisuutta juurista ja kuulumisesta ikäpolvien ketjuun.
 6. Otan esiin yksityiskohtia ja koetan olla tarkka paikkojen, aikojen ja nimien suhteen. Haluan saada täydennystä omien muistojeni aukkoihin ja lisätietoja.
 8. Käyn facessa 2-3 kertaa päivässä. Viikonloppuiltana face saattaa olla auki koko illan samalla kun katselen elokuvia Areenasta ja teen käsitöitä.
- Katselen toisten keskusteluja ja liityn mukaan, kun tunnen tarvetta, jos on mielenkiintoisia asioita. Jos osallistun johonkin keskusteluun, seuraan sen yleensä loppuun. Lähetän noin 2-3 kommenttia /keskustelu. Jos putkahtaa mieleen jotakin asian sivusta, teen uuden aloituksen. En osallistu joka päivä. Jos kuulen ihmisiltä jotakin mielenkiintoista, saatan illalla koneen ääressä tehdä siitä aloituksen johonkin ryhmään.
13. Olen etsinyt ja etsin parhaillaankin tietoja kirjoista ja sukuni arkistoista sekä netissä olevista vanhoista lehtiarkistoista. Olen haastatellut vanhoja ihmisiä ja tehnyt muistiinpanoja. Olen tehnyt sukututkimusta.
 14. Syvälistä tietoisuutta omasta paikastani ajan virrassa ja sukupolvien ketjussa. Mielenkiintoisia keskusteluja ihmisten kanssa. Uutta ymmärrystä historiasta ja siitä, miten asiat vaikuttavat toisiinsa. Aineistoa maalauksiin ja kirjoituksiin. Mahdollisuutta jakaa asioita nuoremmille polville.

15. Voi nousta esiin katkeruutta esim. vanhoja opettajia ja naapureita kohtaan. Voi tulla riitaa sukulaisten kanssa, kun he muistavat asioita eri tavalla. Voi herätä ajatus, että ennen oli paremmin ja sortua haikailemaan liikaa menneitä.¹¹⁹

Sukututkimus

Aineistoni sukututkijat ovat monipuolisesti kiinnostuneita kaikesta muistelevaansa paikkaan liittyvästä. Heille tiedon etsimisen motivaationa on ymmärryksen lisääntyminen ja monille myös yhteys omiin juuriin.

1. [-] kokonaisuudessaan.
2. Käytännöllisesti katsoen koko elämäni ajan.
4. Se on "kaikki" minussa lastenlastemme ym. läheisten jälkeen.
5. Antaa tietoa myös muille etenkin menneestä ajasta.
6. Jokapäiväinen "tutkija" siis harrastaja niin [-] suvuista, luonnosta, maisemista ja sen asukkaista ja etenkin elinkeinoihin liittyvä tietous (ruukit, kartanot), myös seurakunnallinen toiminta (=kirkot).
8. Se on hyvin epäsäännöllistä, mutta seurailu jokapäiväistä. Teen kotiseututyötä, joten aikaa kuluu siinä huomattavasti enemmän.
10. Kun ajattelen ainoaa käyttämäni some-ryhmää (FB) niin -yllättävää kyllä- se on keski-ikäinen väestöryhmä, jolla on sidoksia kohteeseensa. Eli tarkoitan sitä, että ei välttämättä enää vain "wanhat" kiinnostu. Mm. FB on tuonut tähän huomattavasti nuorempaa mukanaolijaa, seuraavaa sukupolvea.
12. Ajattelen asioita aina menneisyyden "kautta". Muutokset tulevat näin esiin ilman muuta. Kanta olen ottanut ja vaikutan [-] kotiseutuyhdistys ry:n puheenjohtajana. Kuinka akvitoiduin. Kauan sitten sukunimeni ja talvilintulaskentojen kautta avautui kotiseutuni maisema minulle joskus "liiankin" kanssa.
13. Kyllä olen, aivan kaikkialta ja eri lähteistä!
14. Se auttaa ymmärtämään paremmin omia juuriaan. Se vain yksinkertaisesti on kiinnostavaa ja on hieno, jos pystyy jakamaan sitä myös muille!
15. Ajankäytön liiallisuus. Pitäisi muutakin tehdä!¹²⁰

Vastaajalle on kehittynyt sukututkimuksen vahvistama ylisukupolvinen kokemus omista juuristaan.

1. Entistä [-] kuntaa
2. Kumpikin vanhempani oli sieltä kotoisin. Olen tehnyt laajasti sukututkimusta heidän juuristaan. Sen myötä sukulaisuuksia tulee pilvin pimein. Olen [-]-facebookryhmässä. Jaan meidän vanhoja valokuvia ja iloitsen siellä jaetuista kuvista. Seinälläni on [-] kartat vuosilta 1856 ja 1954.
4. Tunnen juurieni olevan [-], en niinkään omassa syntymäpaikassani.
5. Suomen historian avautuminen. Yleissivistyksen kasvaminen. Uusien ihmisten virtuaalinen kohtaaminen. Muistojen ja kuvien jakaminen.
7. Olen tehnyt nettiin kummankin vanhemman juurista kuvaesityksen Amerikan sukulaisia silmälläpitöen.
8. Impulssi voi tulla facebook-ryhmästä tai paneutumisesta jonkun vanhan sukuselvityksessäni olevan henkilön tarkempaan tutkimiseen. Haen tietoa jatkuvasti netistä, Maakunta-arkistosta, [-] historia teoksista, alueella tehdyistä sukuselvityksistä yms.
10. Aktiivinen, tarttuu mahdollisiin vinkkeihin
11. Aktiivisesti kommentoin [-] ryhmässä, jaan muistojani. Perustetussa lähiserkkjen ryhmässä testaamme omia muistojamme
12. Seuraan [-] uutisia. Vuosittain käyn siellä ja ajelemassa ne reitit, joita vanhempieni kanssa olen kulkenut. Hautausmaa ja [-] kuuluvat myös ohjelmaan.
13. Kyllä, kaikki mahdollinen, pappila, kirjastot, arkistot, Maanmittauslaitos seminaarit

119 117.N-60-PM-E/LNA

120 126.M-72-E/KE

Vastaaja ei yksilöi itseään sukututkijaksi, mutta mielestäni hän on juuri sitä. Perinpohjainen ja samaan aikaan omaa muisteluaan refleктоiva, muistelua sammuttamaton tiedonjano edellä. Vastaaja pitää yllä yhteyksiä sukupolvien välisen kuilun yli.

1. [-] asemaseutu ([-]). Olen syntynyt siellä ja asunut ensimmäiset kaksikymmentä vuottani kunnassa jota ei enää ole kuin [-] osana. Isälläni oli tapana kuvata paikkoja ja maisemia, joten minulla on kuvia joita haluan jakaa muiden samanpaikkaisten kanssa.
2. Lapsuus, kansakoulu, yhteiskoulu, lukio. Isän työ TVH:lla ja elokuvateatteri vuoteen 1960
4. Ei muistelu yleensä herätä mitään tunteita, yli 60vuotiaana on jo tottunut muistelemaan ja muistelu on mukavaa. Asiat selkenevät ja loksatelevat paikoilleen koska nyt voi vielä rydyttää muisteluaan faktoilla netistä, kirjoista ja näiden aikalaisten ja nuorempia kertomuksista
5. tarinat jotka täydentyvät. Kirjoitan suvun historiaa omille lapsilleni. Siihen auttaa oman lapsuuden muistelu, lähinnä kuvien kautta. Ja isän lapsuuden muistelu kuvien kautta [-]. Tai isovanhempien elämää [-], kun isovanhempiäni en ole koskaan edes nähnyt. Asioiden oikeellisuus ja tarkkuus on tärkeää, some-tiedot tarkastan.
6. Taidan olla 'kuvantaja'. Etsin kuvia, sukulaisten albumeista, museoiden kuvakokoelmista, some tuttavien latauksista. FB:ssä on onneksi runsaasti ryhmiä tyyliin [-] vanhoissa kuvissa, [-] ennen', 'Me [-] ja niin pois päin. Kuvien perusteella innostun selvittämään aikaan liittyviä asioita ja kirjoitan tarinan.
7. Aika pienessä: perustin pikkuveljeni kanssa kahden hengen blogin. Kirjoitimme muistelukirjamme toisillemme: autoista, jouluisista, ajokortin hankinnasta, tansseissa käymisestä, sukulaisvierailuista, koulusta. Veljeni totesi että 'meillä on nyt mahdollisuus kirjoittaa oma historiamme sellaiseksi kuin me se halutaan, kun ei ketään muuta enää ole'. taisi olla vaiheessa jossa isä oli juuri kuollut ja itse täytin 60, pikkuveli 55v
8. Katselen kuvia. Kirjoitan jotain. Kysyn veljeltä, Etsin faktoja. Häiritseen museoita kysymällä asioita joita ei saa selitettyä ns yleisin syin. Kirjoitan myös [-] Joulukuun vuosittain muistelun 1960-luvulta. Nyt kun olen eläkkeellä minulla on valmiita, keskeneräisiä, hätäisesti aloitettuja pikku tarinoita kasa kaupalla.
10. Sekava kuten minäkin: sotkee asioita ei tarkasta faktoja, haluaa muistella vain sitä kuinka oksensi tililihaa tai kuinka opettaja sortii. Toisaalta taas muistaa parhainpäin tyyliin 'aina oli kaunis kesä ja omenapuut kukki'. Toisalta monet yrittävät liikaa: pitää kirjoittaa elämäkerta tai kokomaailman historia tai puhua asiat juurta jaksain. Tärkeintä olisi kirjoittaa pieniä tarinoita, kyllä ne sitten yhdessä muodostavat isomman kuvan.
11. Jaan valokuvia. Olen perustanut vain yhden ryhmän entisille työkavereille jotta voidaan jakaa kuvia ja muistumia. Muuten jaan kuvia ryhmissä ja koitan hännätä kuviin kommentteja. Kommentoin myös toisten kuvia jos on syytä. Tykkäämistä en harrasta.
12. Jonkun verran seuraan: [-],[-],[-]. En juurikaan aktivoitu mm nyt ollaan lopettamassa henkilöliikennettä [-]. No voi harmi, mutta en ole muutenkaan käynyt ko paikkakunnalla kuin kaksi kertaa vuoden 2009 jälkeen.
13. Jatkuvasti. Verkkohaku ensisijaisesti. Museot vastaavat kun kysyy esim [-] museosta sain vanhojen talojen pohjapiirroksia kun pyysin. Ja valokuvataiteen museoista selvityksen miksi 1909 otettu kuva ei pidä paikkaansa (fotoshopattu jo silloin). Olen myös kaukolainannut kirjoja joita ei löydy lähikirjastosta. Ja käyttänyt Maakunta- arkistoja.
14. Ajankulua, ymmärrystä siitä miten mihinkin vaiheeseen on päästy, myötätuntoa esim isovanhempia kohtaan. Hauskoja virtuaalisia tapaamisia tuntemattomien kanssa.
15. Siihen jää helposti kiinni, huomaa käyttäneensä viisi tuntia tutustumalla maatalousneuvojen työhön ja koulutukseen, vaikka tietoa ei oikeastaan tarvitse yhtään mihinkään (joku mummon monista veljistä oli maatalousneuvoja, ikinä en ole ko henkilöä nähnytäkään)
20. Kyllä tämä jatkuu niin kauan kuin a) näkökyky on tallella b) sormet liikkuu näppiksellä c) pää toimii. Sain juuri kahdeksan albumia vuosilta 1920-1970 ja pitäisi kehittää niistä jotakin, vaikkakaan itsellä ei ole mitään muisteltavaa aviopuolison lapsuudesta, vanhemmista tms koska olen tutustunut ko sukuun

vasta 1970-luvun viimeisinä vuosina. Mutta näyttää käyvän niin että muistelen senkin suvun asiat mutta haastattelemalla ja ilman somea

21. Tämmöisen haluaisin (yrityn ehdottaa tällaista perinne seuralle, mutta ei kuulemma ole mahdollista kun ei ole ammattilaisia)

Otetaan 2-3 vanhaa tuttua, sellaista jotka ovat esim olleet ystäviä / käyneet koulua yhdessä.

Otetaan vanhoja kuvia /albumeita/ esineitä/ vuosikertomuksia/ äänitteitä/ paikallislehtiä ajasta ja paikasta jota halutaan muistella.

Otetaan vielä joku joka tekee muistiinpanoja tms tallentaa höpinät

Päästetään nuo tutut irti materiaalin kanssa

Annetaan pohista vähän ja otetaan tarinat ylös, merkataan tunnistetut paikat, henkilöt ja ajat.

Ja sitten vielä tarkastetaan faktat¹²²

Koti – muistelun kaari

Kaksi viimeistä kodin teemaan sijoittamaani vastaajaa heijastavat toisiaan elämänkaaren ääripäiden vaiheilta. Vanhemman vastaajan elämään muistelu on tuonut eheyttä ja vakautta, mutta kenties hänen vastauksensa olisi viisi vuosikymmentä sitten kertonut kipeistä ristiriidoista ja hämmennyksestä, jotka autobiografisen muistelu on auttanut jäsentämään onnelliseksi lapsuudeksi. Vastaajien välille voi ajatella muodostavan jatkumon, kaaren ja havaita elämäkerrallisen ja reflektoivan muistelun voiman luoda ja asemoida itsensä uudelleen suhteessa menneisyyteensä.

Kodin muistelu voi olla kuin jatkuvasti huomiota vaativa kipeä kohta. Ulkosuomalainen vastaaja on asunut jo kolme vuotta poissa Suomesta ja hänelle muistelu on antanut "Pahan maun suuhun. Bitter-sweet."

1. Kotikaupunkiani Suomessa.
2. Olin elänyt 18 vuotta kotikaupungissani ennen kuin muutin pois ulkomaille yliopistoon. Suurin osa perheestäni ja sukulaisistani asuvat samassa kaupungissa, joten tunteita on laidasta laitaan.
4. Enimmäkseen surua, ahdistusta, pelkoa, katumuksen tunteita, stressiä, huolta, kaipuuta. Mutta myös iloa ja lämpöä.
5. Nähdä paikka mielessä, visuaalinen, auditiivinen muistelu. Kun voi elää hetkiä uudelleen.
6. Muistini ei ole kovin hyvä, unohdan nimiä ja tapahtumia paljon. Jos muistan jotain, sillä on ollut hyvin iso merkitys elämässäni. Tästä syystä yleensä hyvin hyvin negatiiviset tai vastaavasti hyvin positiiviset asiat muistuvat parhaiten.
7. Facebook tarjoaa jotenkin hyvän ympäristön muistelulle, sillä moni ystävästäni ovat suomalaisia kun taas itse asun [-]. Vaikka Facebook saa minut ehkä muistelemaan sosiaalisen median alustana eniten, jaan kuitenkin ajatuksiani ja muistelmiani enemmän Twitterissä.
8. Yleensä kun olen yksin, tulee muisteltua. Se voi olla vain hetken ajatus joka ei kestä kauaa, tai sitten ajatus tai muisto kalvaa koko päivän ja lopulta päättyy jossakin muodossa uniin. Keskimääräisesti muistelen ehkä kerran päivässä. Myös kun olen ahdistunut tai huonolla tuulella muistoja (negatiivisia) tulee enemmän mieleen.
10. En oikein osaa sanoa. Semmoinen joka osaa arvostaa mitä on kokenut ja mitä muistaa, ja osaa ottaa oppia niistä. Osaa arvostaa muistojaan.

11. Tämä riippuu sosiaalisesta mediasta. Facebookkia käytän harvoin, mutta Twitter toimii hyvänä alustana kuville ja nopeille kommentteille. Tykkään yleensä statuksista joita sukulaiset päivittelevät jotka saavat minut muistelemaan.
12. Aika ajoin, mutta huomattavasti vähemmän. Tämä liittyy siihen että muistot eivät ole kovin positiivisia ja ovat usein "triggeröiviä". Seuraan kuitenkin vanhan lukioni kehitystä ja postauksia. Seuraan myös paikallisuutisia alueesta.
13. Kyllä, mutta tämä oli vielä silloin kun asuin kotikaupungissani. Verkkohauilla olen hakenut tietoja ihmisistä, sukulaisista.
14. Pahan maun suuhun. Bitter-sweet.
15. Kyllä, varsinkin omalla kohdallani. Joskus muistot ja tunteet jotka ovat sidoksissa paikkaan voivat olla hyvinkin haitallisia. Esimerkiksi elin pahimman masennuskauteni kotikaupungissani, mikä ei lisää positiivista valoa paikkaan.
17. Kyllä. Usein isoäitini kanssa. Hänellä oli tietoa ja taustaa, jota jakaa ja kertoa. Yleensä kun kylässä kävin.¹²³

Kotikunnastaan 14-vuotiaana lähtenyt muistelija on lapsuudestaan asti kirjoittanut muistojaan ja jakaa aktiivisesti muistoja ja kuvia useissa ryhmissä. Valokuvien lisäksi hänelle tärkeä osa identiteettiä on jo murrosiässä jätetyn maakunnan murre ja tapa ajatella. Hän kokee juuriensa vieläkin olevan pohjalaisuudessa. Hänen vastauksessaan välittyy reflektoidun muistelun perspektiiviä luova mahdollisuus rakentaa ja uudelleen rakentaa suhdetta menneisyyteen ja identiteettiin, sillä mökkiläisen vanhimman lapsen osa ei varmankaan ollut se helpoin vastaajan varttuessa 1940–1950-lukujen Suomessa.

1. Muistelen kotikuntaani [-], josta lähdin v. 1957
2. Elin siellä neljätoista vuotiaaksi ja käyn vaihtelevasti [-] koska kaksi veljeäni ja vähän vielä sukuanikin siellä asuu.
4. Varmastikkin paljon tunteita, kun olen niistä ajoista paljonkin kirjoittanut, siis lapsuuteni muistoja.
5. Minulla on henkiset juuret tähän pohjalaisuuteen, siis murteeseen ja tapaan ajatella, kuten pohjalaiset.
6. Olen syntynyt v. 1943 ja kirjoittanut ensin isän ja äidin kertomaa, kuitenkin muistan ihan pienestä jo itsekin, ja siitä sitten jatkanut.
7. Aloitin ihan vain tarpeesta kirjoittaa asioista ja sitten tietenkin, facebookissa ja viimeiset neljävuotta Mäntsälän muistelukurssilla.
8. Kun muistan jonku tapahtuman, laitan muistiin "kynällä" jotakin viitteitä ettei unohdu, kun tulee fiilis sitten kirjoitan, en missään tapauksessa kronologisesti ja sitten saattaa muistua kylkiäisenä muutakin, en kirjoita pakonomaisesti.
10. Tähän en osaa sanoa paljoakaan, esim. kurssillamme jutellessa tulee jonku toisen muistoista, ahaa elämys.
11. Kirjoittelen ja vastailen moniin ryhmiin, jos asiaan liittyy kuvia laitan niitä itsekin. Jos nyt sanoisin, ihan liikaa otan osaa, kun olisi muutakin tekemistä, tykkään kuitenkin että siinä on sitä vuorovaikutusta.
12. Tosi huonosti, vain tapaan näitä sukulaisiani ja entisiä nuoruuden kavereita jos sattuvat oleman paikalla.
13. No en, minulle on riittänyt nämä tiedot joita saan näissä tapaamisissani.
14. Tämähän se onkin parasta, mökkiläisen kahdeksasta lapsesta vanhimmalle onnellisen lapsuuden.¹²⁴

123 60.MUU-21-US-O/LN

124 34.N-73-Y/L

4.2. Murros

Murros on häiriö suhteessa paikkaan, jonka myötä paikkaa kohtaan tunnettu kiintymys voi paradoksaalisesti kasvaa. Kuten ajan kulumisen tunne muistellusta paikasta, vaikuttaa myös fyysinen etäisyys kiintymyksen kasvamiseen. Näemme paremmin ja tarkemmin kauas, menneisyys on muistimme hallinnassa elettävää nykyhetkeä paremmin. Murroksen teemaan kuuluvat elämänsä kynnyskohdat, kuten nuoruuden ja aikuisuuden välinen siirtymä, mutta myös muutto, matka tai menetetty kaupunkikuva ovat murroksia paikkasuhteessa. Koettu murros voi liittyä paikkaan läheisen kuoleman seurauksena tai se voi olla karjalaisten paikan, yhteisön ja juurien ylisukupolvisen jatkuvuudenmenetys. Murroksen teeman sisällä, pyrkimyksenä kuvata paremmin aineistoa, olen käyttänyt termiä muutos. Elämä on väistämätöntä menetysten virtaa. Kaikki muistamamme on jo menettänyt, elämänsä alusta loppuun meillä on lopultakin vain tämä hetki. Paikan muistelemineen on keino säilyttää yhteys menettämäämme, peilata ja pohtia muuttuvaa identiteettiämme johonkin muuttumattomana kokemaamme. Muistot sitoutuvat paikkaan, koska elämä tapahtuu niissä. Edesmenneet läheiset liittyvät muistoissa paikkoihin, jotka nekin ovat jo kadonneet. Muistellun paikan muuttuminen on tavallaan sen menettämistä uudelleen. Menetyksen lopullisuus vaikuttaa kokemukseen muistellustakin paikasta. On eri asia olla koskaan käymättä paikassa, jonne pääsisi halutessaan, kuin tietää se lopullisesti menetetyksi.

Lapsuuden loppu

Elämänsä vaiheiden siirtymät ja niihin kuuluvat rituaalit ovat usein institutionalisoituja ja yhdistävät siirtymät sukupolvikokemuksiksi. Rippikoululeiri yhdisti enemmistöä nuorista vielä 1970-luvulla. Vastaajan avoin kertomus tuntemattoman pelosta ja sen voittamisesta avaa oven nuoruuden aisteihin.

1. Paikka sijaitsee järven rannalla joka oli rippileirinä ja jossa asuttiin kahden viikon ajan isolla porukalla. [-] nimeltään. Aamuaurinko osui ikkunasta suoraan vuoteeseeni joten oli helppo herätä varhain aamupalalle. Aitta jossa nukuimme oli vanha hirsinen rakennus joka ensin pelotti mutta totuin siihen pikkuhiljaa. Koivuja kasvoi pihalla joiden varjossa oli kesäisenä päivänä mukava liikkua.
2. Olin ensimmäistä kertaa kotoa poissa joten senkin suhteen jännitin ja tietysti uudet ihmiset joiden kanssa oli pakko oppia elämään sen parin viikon ajan. Alueella oli rantasauna jossa usein tuli porukan mukana oltua vaikka uimaanmeno hirvittikin. Muistaakseni yritin uida vaikka en osannutkaan. Iltaaurinko valotti saunan ikkunoista joka on jäänyt jostain syystä mieleen, ehkä oli hyvä olo kun selviydyin kylmästä, märästä järvestä lämpimään saunaan.
4. Jotenkin jälkikäteen kun muistelee niin kaikki oli ihmeen kauniin väristä joka tosin johtui siitä kun koi-vunlehtien läpi aurinko väritti maailman vihreäksi. Olen aina tykännyt koivupuusta ja niitä oli siellä joka ilmansuunnalla. Ja onneksi silloin aurinko paistoi joka päivän.
5. Tärkeintä ehkä se että kun tietää ettei sitä koskaan enää koe uudelleen ja muistelee vain niitä hyviä asioita.

12. En seuraa muutakuin jos siellä tapahtuu jotain uutta. Olenkohan kerran siellä käynyt sen jälkeen kun olin itse siellä sen pari viikkoa. Paikka oli melkein pä samassa kunnossa kuin silloin, paitsi suurinosa puista oli kaadettu.
13. En ole etsinyt, mutta sanomalehdistä olen sattumalta lukenut että siellä vieläkin toimii nämä seurakunnan leirit ja jossain vaiheessa sinne suunniteltiin pakolaiskeskusta.
14. Muistelu on antanut minulle hymyn huulille kun muistaa kuinka avuton ja yksinäinen ihminenkin pärjää kun vain uskaltaa lähteä maailmaa etsimään.
15. Se epävarmuus tuntuu näin jälkikäteen ajatellen kamalalta joka nostaa ihokarvat pystyyn. Ja joka oli aivan turhaa kaikenlisäksi mutta sitä ei silloin vain osannut poistaa olemukseltaan.¹²⁵

Haikea epävarmuus sävyttää kertomusta nuoren huolettomasta, ehkä ensimmäisestä itseenäisen elämän mökkikesästä. Hän ei suhtaudu tulevaisuuteensa luottavaisesti. Muistelu on ehkä keino selvitä ahdistuksesta, mutta ote muisteluun on kuitenkin käytännöllinen: hyvät muistot kantaa ja huonoista voi oppia.

1. Muistelen poikaystäväni mummun kesämökkiä meren rannalla, jossa vietimme aikaa viime kesänä.
2. Keräsimme mökille läheisimmät ystävät ja pidimme hauskaa. Koirat olivat mukana touhuamassa. Vietimme paikassa aikaa myös keskenämme. Elämänvaihe tuntui onnelliselta ja huolettomalta, vaikka elämässä olikin huolia, mutta tunne oli odottavainen.
4. Odotuksen tulevaan, innostusta ja suunnittelua.
5. Ylipäättään muistot ovat minulle tärkeitä. Pysin säilyttämään paljon konkreettisia muistoja, koska en välttämättä muuten muistaisi kaikkea. Hyviin muistoihin on mukava palata jälkeenpäin, ja huonoista muistoista voi oppia.
6. Olen huonomuistinen. Innostun, jos joku muistaa yksityiskohtia asioista, joita en itse välttämättä muista. Siksi säilytän konkreettisia muistoja. Räpsin myös paljon kuvia, joihin on jälkeenpäin hauska palata. Muistelen myös digitaalisten viestintävälineiden kautta esimerkiksi puhelimen otettuja kuvia, säilytän vanhoja tekstiviestejä ja Whatsapp-viestejä, selaan Facebookissa profiiliani (Facebook tarjoaa myös mahdollisuuden ns. automaattisesti muistella vanhoja tilapäivilyksiä) ja Instagramin kuvia omasta ja kavereiden profiilista ja selaan vanhoja kuvia tietokoneella.
7. Aloin tavallaan arvostamaan muistelua vasta, kun kasvoin vanhemmaksi. En tiedä, oliko sosiaalisen median termiä silloin käytössä, mutta eräällä verkkokeskustelufoorumilla varmaankin.
8. Tylsä ilta tietokoneen ääressä tai vierailu paikassa, joka herättää muistoja. Muistelen myös musiikin kautta kuuntelemalla vanhoja biisejä. Joskus muisteluhetket saattavat venyä pitkiksikin, 1-2 tuntiin. Varsinkin vanhojen kuvien selailuun menee kauan aikaa: ensin selaa yhden kansion läpi, sitten siirtyy seuraavaan jne. Uppoudun siis.
14. Toivoa selvitä talven yli.
15. Haikeuden tunne.¹²⁶

Itsenäistyminen

Eri puolilla maailmaa vietetty vaihto-oppilasaika on ollut tärkeä rajapyykki monille vastaajille. Väli vuoden viettäminen ulkomailla matkustellen ja kokemuksia keräillen on nykyaikainen vastine 1600- ja 1700-lukujen yläluokan nuorukaisten siirtymäriitille. *The Grand Tour* perinteeseen kuului kolmen, neljän vuoden matkailu sivistyksen ja kulttuurin syntysijoilla.¹²⁷

125 49.N-55-E/N

126 5.N20-O/A

127 Encyclopædia Britannica

1. Muistelen entistä asuinkaupunkiani [-] Japanissa. Muistelen koko kaupunkia, mutta etenkin pohjoisosaa missä asuin, lähellä [-] asemaa.
2. Olin vaihto-oppilas, vähän päälle 20-vuotias ja asuin ensimmäistä kertaa ulkomailla. Olin vuotta aikaisemmin eronnut riittävästi ensimmäisestä vakavasta poikaystävästäni ja aloittanut noin puoli vuotta ennen muuttoa uuden suhteen. Poikaystäväni oli samaan aikaan vaihdossa Meksikossa. Sain yksin asuessani ilman tukiverkostoa ensimmäistä kertaa miettiä itseäni, kuka olen ja kuka haluan olla ja se oli todella vapauttavaa.
4. Haikeita, ilon tunteita mutta myös ikävää. Olen halunnut palata niin usein mutta opiskelijalla rahat ovat vähissä ja aikaa ei ole. Kutsun silti [-] vielä toiseksi kotikaupungikseni ja tunnen syviä siteitä kaupunkiin.
5. Muistella etenkin katuja, miltä tuntui kävellä ympäri kaupunkia, missä oli kauniita alueita, mistä minulla on hyviä muistoja ja leppoisia ajatuksia. Myös toivo siitä, että paikka ei ole muuttunut.
6. Tykkään elää menneisyydessä. Muistelen vanhoja paikkoja ja asioita paljon, melkein kaikki asiat nykyisessä elämässä, niin pienet kuin suuret muistuttavat minua jostain aikaisemmasta kokemuksesta tai muistosta. Kerään myös muistoesineitä, minulta löytyy laatikollinen vanhoja pääsylippuja, kirjeitä jne joita välillä selailen.
8. Muistelen silloin kun nykyisessä elämässäni tulee esille jotain joka muistuttaa minua siitä paikasta tai ajasta. Usein muistelen katsomalla vanhoja kuvia Facebookista tai lisäämällä Instagramiin vanhan kuvan siltä ajalta.¹²⁸

Muistelu voi kehittää perspektiivin lisäksi myös kykyä havaita muistelun ja muistojen luomisen välisen eron.

1. Muistelen paikkaa, jossa vietin vuoden vaihto-opiskelijana. Muistelu ei kohdistu pelkästään kyseiseen kaupunkiin jossa asuin, tai yliopistoon jota kävin, vaan enemmänkin paikkoihin, joissa matkustelin ja vietin vapaa-aikaa. Paikka on kokonaisuudessaan Meksiko, ja sen sisällä useampia paikkoja Tyynenmeren rannikon puolella ja Guadalajarassa.
2. Olin vaihto-opiskelijana, mutta opiskelu oli melkolailla toissijaista. Elin unelmaani, matkustelin, vietin aikaa hyvin kansainvälisessä yhteisössä, johon tunsin kuuluvani.
4. Kiitollisuutta, kaipuuta, halua palata takaisin
5. Yhteydenpito ystävien kanssa ja valokuvat
6. Kausittainen. Välillä aikoja, jolloin teen sitä paljon ja välillä taas en ollenkaan
13. Kyllä, paljon. Lehdistä, tv-ohjelmista, dokumenteista
14. Hyviä hetkiä ja kiitollisuutta siitä, mitä on saanut kokea. Lisäksi arvostusta nykyhetkestä
15. No välillä. Kun miettii että pakko päästä takaisin, ja ajattelee ja elää vähän niinkuin "sitten kun" -elämää, ja sitä en halua¹²⁹

1960-luvulle sijoittuva itsenäistymistarina on lukijallekin nostalginen aikamatka. Koska vastaaja kertoo käyneensä lukiota, olen sijoittanut vastauksen nuoruuteen.

1. Muistelen pikkukaupunkia nimeltä [-] Saksassa Baijerin Alpeilla. Vietin siellä kesän 1960-luvulla ollessani lukiolainen, työskentelemässä ja kieltä oppimassa.
2. Olin 18-vuotias lukiolainen, joka en ollut koskaan aikaisemmin ollut ulkomailla. Siis hyvin innostunut ja vaikutteille altis. Maailma alkoi avautua. Työssä olokokemukset olivat vähäiset, kesätöitä suomalaisessa kotikaupungissani, pikkupaikassa, joka oli tuolloin hyvin suljettu ja hiljainen.
4. Jännitystä tilanteen outoudesta: palkkatyössä vierailta mailla, vieras kieli. Hieman arkuutta ja pelkoa isäntäväkeä kohtaan, jotka olivat aatelisia- Saksa oli tuolloin hyvin ankara luokkayhteiskunta. Palkolliset ja isäntäväki. Myös muistoja ystävyysuhteista isäntäväen tyttäreen, joka olli melkein ikätoverini, sekä tutustumisista paikiakunnan nuoriin. Pikku ihastumisiakin.
5. Maisemat, paikat (jotka ovat sittemmin paljon muuttuneet, olen käynyt siellä myöhemmin), ihmiset, tunnetilat. Koti-ikävä.

128 50.N-28-O/A

129 121.N-26-O/A

6. Olen aika hyvämuistinen. Muistan ihmisiä, miltä he näyttivät, mitä he olivat nimeltään. Millaisia olivat maisemat, asunnot, kaupat. Muistan myös keskusteluja, mistä puhuttiin jne.
7. Harvaksen Facebookissa. Epäsäännöllisesti. En halua kertoa somessa mitään liian yksityiskohtaista.
12. Seuraan paikan kehitystä, mutta en kovin säännöllisesti sillä se on ulkomailla eikä käy siellä kovin usein. Vaihdan ajatuksia sikäläisen ystäväni kanssa. En ole tehnyt mitään konkreettista.
13. Olen etsinyt tietoja paikasta kirjoista, lehdistä, esitteistä jne. Paikan nykyhetkestä on helppo saada tietoa, sillä se on tunnettu talviurheilukeskus, jonka kisoja näytetään joka vuosi televisiossa.
14. Se on ollut hauskaa ja ehkä auttanut pitämään muistia virkeänä.
17. Kirjoittelin ja kirjoittelen edelleen itselleni päiväkirjanomaisesti. Kirjeenvaihtoa myös vuosia.¹³⁰

Huoleton ja vapaa opiskeluaika, ystävyudet ja kokemukset kiteytyvät sijainniltaan sopivaan asuntoon. Yhteys nuoruuteen säilyy ystävien avulla.

1. [-] sijaitseva toinen oma asuntoni. Alue sopi minulle täydellisesti, eikä olisi koskaan halunnut muuttaa sieltä pois. Silloinen tyttöystäväni tahtoi kuitenkin pois keskustasta ja oman pihan. Muutimme sitten Pohjois-[-] ja tuntui, että pala sydäimestä jäi [-]. Hinnat ovat alueella sittemmin nousseet niin paljon, että paluu on hiukan epätodennäköinen.
2. Olin 23-32 vuotias tuolla asuessani ja elämän päätarkoitus oli pitää hauskaa ystävien kanssa. Opiskelin toki myös yliopistossa, ja kävin töissäkin, mutta viikonloput olivat varsinaisen itsetoteutuksen hetkiä. [-] yö-elämä, elokuvat, teatterit, taidenäyttelyt ja niin edelleen tuli koluttua kattavasti.
4. Osittain haikeita ja kaipaavia, mutta pääsääntöisesti muistelu tekee minut onnelliseksi. En sinänsä enää mitenkään harmittele muuttoa tai hakaile sen aikaisen elämän perään. Olen sittemmin saanut kaksi ihanaa poikaa, eikä baareissa kuljeskelu ilman muuttoaakaan enää kuuluisi elämäni.
5. Keskustella ystävien kanssa "vanhoista hyvistä ajoista".¹³¹

Yhdistävä

Paikkamuistoja ja -muistelua voi kokea myös yhdessä. Pariskunnan häämatka on koko loppuelämää leimannut siirtymävaihe, joka on laajentunut vuosikymmeniä kestäneeksi harrastus- ja asiantuntijasuhteeksi Japaniin. Muisteltu paikka yhdistää paria useilla elämänalueilla. Heidän tapauksessaan täyttymyksen saanut kaipuu on vahvistanut sidettä.

1. [-], Japani
2. Häämatka (3 kk) yli 30 vuotta sitten. Myöhemmin lukuisia lyhyitä parin viikon matkoja lähes joka toinen vuosi. Tapaamisia paikallisten ystävien kanssa.
4. Vahvoja. Ovat muokanneet elämäni ja elämänasenteitani.
5. Linkitys nykyhetkeen.
6. Aktiivinen muistojen kehittäjä. Kerään tietämystä kohtaamistani asioista. Monet pitävät siksi minua asiantuntijana.
7. Liikunnan-urheilun harrastuslehti. Myöhemmin FB ja Instagram.
8. Ruokakulttuuri tyypillinen tilanne. Teemme japanilaista ruokaa usein.
11. Kaikki kirjat. Tavattu mediassa tutustuttuihin ihmisiin paikan päällä. Tavallaan halutaan mediassa hyväksyntää omalle muistolle, käsitykselle kokemuksesta. Media mahdollistaa palautteen samanhenkisiltä, ja myös tutustumisen ja myöhemmän tapaamisen muistoihin liittyvässä paikallisessa viiteryhmässä.
12. Kyllä. Ja kyllä. Kesusteluryhmät ja henkilökohtaiset kontaktit
14. Rikkaan ymmärryksen muistelemastani kulttuurista.
15. Ei. Ehkä kaipuu palata. Mutta se on ollut mahdollista.¹³²

130 . 101.N-75-E/N

131 51.M-45-US-A/A

132 78.M-64-E/A

Nykyisin Euroopassa asuvalle ulkosuomalaiselle vastaajalle kaupungista Yhdysvalloissa tuli puolisoita yhdistävä paikka. Kaupunkiin muutto on merkinnyt itsenäisen elämän alkua ja siihen liittyy useita elämän merkkipaaluja.

1. [-], kaupungin sykettä, siellä arjen viettoa, katuelämän ihastelua ja rakkaita ystäviä ja piirejä.
2. Menin [-] kouluun ja jäin hetkeksi sen jälkeen töihin. Siellä olin elämäni tähän asti parhaimmissa töissä, siellä löysin yhteisön johon kuuluin kuin omaan perheeseen, siellä vietettiin meidän hääjuhlaa.
4. Ikävää, surua, suuttumusta sen vuoksi ettei sinne palaaminen ole tällä hetkellä mahdollista. Myös onnekkouden tunnetta niistä vuosista ja kokemuksista jotka sain siellä elää.
5. Unohtamisen välttäminen, ystävien kanssa muistojen ja tunteiden jakaminen sekä se että kokemusten toistelu ja niiden muistamisen kautta voin edelleen kokea tietyllä tavalla olevani osa [-] kansaa/[-]lainen.
6. Ikävöijä muistelijä, usein surun kautta ihania hetkiä ajatteleva ja kaipaava.
7. Facebookissa statusten ja kuvien kautta. Se oli aikoinaan oikeastaan ainoa sosiaalisen median ympäristö jossa olin aktiivinen, ja muistelu tuntui luonnolliselta osalta myös some elämää.
8. Näen ystävän kuvia omassa feedissä tai kuvan jostain USAhan liittyvästä aiheesta, ja mielikuvat omasta elämästä [-] nousevat pintaan. Aika usein jään pohtimaan asioita pidemmäksi aikaa, ajatuksia mieheni kanssa jakaen.
10. Kuka tahansa ihminen.
11. Jaan kuvia, kirjoitan muistoja statuksina tai kommentina muiden kuviin. Tällä hetkellä muistelen useimmiten facebookissa ja instagramissa.
12. Seuraan mutten ole muuten aktiivinen. [-] koskevat uutiset, samoin kuin USAta yleisemminkin, ovat osa arkikeskustelujamme. Seuraan niin joitain uutislähteitä kuin myös ystävien päivityksiä ja ajatuksia [-] koskien, ja nämä aiheet ovat usein esillä meidän arjessa.
13. Elokuvista ja kirjoista [-] koskevat aiheet tai teokset hyppäävät usein uudella lailla esiin. Katson [-] sijoittuvia elokuvia uusien, kaipaavin ja ympäristön omana kokevin silmin. Verkkohauilla sen verran mitä nyt lentolippuja etsiessä. :)
14. Haikeutta, yhtenevyyden tunnetta mieheni kanssa ja [-] ystäviin, sekä ylpeyttä siellä asumisesta.
15. Surun ja ikävän pintaan nouseminen, sekä se että se voi vahvimmillaan lannistaa arjesta iloitsemista omassa nykyelämässä.¹³³

Muutto

Pysyvästi etelän lämpöön eläkepäiviä viettämään muuttanut vastaaja muistelee entistä kotikaupunkiaan päivittäin ja solmii vanhoja yhteyksiä uudelleen, nyt kun on aikaa muistella.

1. Muistelen [-], joka on Varsinais-Suomessa.
2. Koko elämäni viime kesäkuuhun asti liittyy [-].
4. Lämpimiä.
5. Hyvät muistot.
6. Joka päivä mielessäni nyt kun asun Espanjassa.
8. Joka päivä luen päivitykset.
10. Oma aikaansa muistelee.
11. Kommentoin, luen, solmin yhteyksiä uudestaan ihmisten kanssa jotka vuosien myötä hävisivät.
12. Otan kantaa negatiivisiin muutoksiin.
13. Kyllä vaan, verkkohauilla ja ihmisten muistoista.

14. Hyvän mielen.
15. Sitä osaa sivuuttaa tässä iässä negatiivisen.
17. En muistellut, ei ollut aikaa.¹³⁴

Lapsuudessa koettu muutto voi olla koko loppuelämään vaikuttava kokemus. Ohessa neljän kysymyksen avulla esitelty kuvaus 1960-luvulta muutosta työn perässä lapsen koekemana. Vastaajan perhe on muuttanut vesivoimalaitoksen rakennustyömaalle vastaajan olleessa noin viisivuotias ja kokemuksen voima on jättänyt lähtemättömät jäljet. Voimalaitoksen rakentaminen on ollut suurtyömaa ja sinne on töiden perässä muutettu laajemmaltakin alueelta.¹³⁵ Kertojan mukaan muita perheitä ei vielä aluksi ollut, joten ilmeisesti alkuun kertoja on ollut koko suuren työmaan ainoa lapsi. Vähän myöhemmin kertojan perheeseen syntyi sisar ja työmaalle on muuttanut useita lapsiperheitä. Vastaaja asui voimalaitoksen työmaalla noin neljän vuoden ajan, 5-vuotiaasta yhdeksänvuotiaaksi.

1. [!] Voimalaitos työmaa, [-] kupeessa! Ihana rakentajien ja heidän perheidensä muodostama yhteisö!
2. Olin n.5-vuotias,kun muutettiin [kotipaikkaan]! Siellä alettiin voimalaitoksen rakentaminen. Isä oli sähköasentaja,ja sai työpaikan. Saimme myös asunnon,pienen "yksiön". Meitä oli silloin,vanhemmat ja veljeni,sekä minä [-]. Alueella ei silloin ollut vielä perheitä,etupäässä poikamiehiä,joita varten oli omat parakit! Asuimme tässä neljän asunnon parakissa,ainoana perheenä!Siellä rakennettiin koko ajan myös perheille sopivia parakkiasuntoja,elementistä! Äitimme odotti vauvaa,ja mekin pääsimme isompaan asuntoon parakin valmistuttua! Se oli yhden huoneen,keittokomeron ja alkovin käsittävä asunto! Ensi alkuun meille oli tuotu vesi joesta hevoskyydillä,mut tässä asunnossa oli sit jo kaatoallas ja kylmävesikraana! Sähköliesi,-lämmitysikin oli! Vähitellen alkoi tulla lisää perheitä,ja me saatiin kavereita! Sisko syntyi helmikuussa [vuosi]! Muistan,kuinka syöksyin potkukelkalla ostamaan siskolle tuttia! Olihan [kotipaikassa]kauppakin, [kaupungin] kaupan sivuliike! Ja voi,mikä pettymys,kaupassa oli vain sininen tutti!!!

Muistelukerronta on täynnä aistivoimaista ja kiihkeää kokemista. Muuttumattomina ja kallisarvoisina säilytetyt muistot ovat ikään kuin jähmettyneet männyn pihkan jo haihtuneen tuoksun vangiksi.

5. Tää on vähän hankala!?! Sieltä jäi mieleen niin paljon! Ympäristö,ihmiset,tuoksut... Moni kavereistakin sanoo, et aina,kun jossain tuoksuu männyn pihka,tulee Aittokoski mieleen! Siellä kun kaadettiin paljon mäntyjä parakkien tieltä! Siellä oltiin niin tiiviisti samaa porukkaa! Äidit huolehtivat toistenkin lapsista! Ja yhtiö huolehti kaikista! Meillä oli neuvola,pyhäkoulu ,kauppa ja kioski!!!

Vastaaja kertoo muistelleensa paikkaa aina, mutta vasta sukulaisten Facebookissa luomat ryhmät aktivoivat myös hänet avaamaan omat sivut paikalle. Valokuvat ovat tärkeä väline ja niiden jakaminen suuri osa vastaajan toimintaa paikkaryhmässä. Vastaajan antama palaute vahvistaa kuvaa kokemuksesta täydellisestä lapsuuden ajasta, turvasta ja yhteisöstä.

30. Tämä saattas olla yksi: Silloin 50-60-luvulla,me lapset leikittiin KAIKKI yhdessä! Oltiin jatkuvasti ulkona,saatiin aurinkoa ja" harakanvarpaat"!!! Pidettiin toistemme puolia! Rakennettiin valtavia lumilinnouksia talvella,kesällä tuotiin kotoa risoja peittoja tai mattoja,ja tehtiin niistä isot esiriput näyttelmää varten!

134 36.N-60-US-E/KE

135 Wikipedian mukaan Suomessa otettiin käyttöön kahdeksan vesivoimalaitosta vuosina 1960-1961.

Oli paljon vähemmän kiusaamista, tai syrjäytyneitä lapsia ja nuoria, kuin nykyään! Se oli se YHTEIS-HENKI, ja YHTEISPELI!!:-)¹³⁶

Vastauksessa korostuu yhteisön paikkaan sidottu merkitys ja huomio kiinnittyy siihen, että myös vastaajan aktiivisuus on yhteisöllisesti suuntautunutta. Hän kurottaa nykyhetkestään käsin lapsuuden yhteisöön ja solmii muistelemalla ja aktiivisuudellaan uudelleen siteitä merkityksellisiin paikkoihin ja ihmisiin, ja siinä samalla itseensä. Myönteisen paikkakokemuksen takana on myös menetyksiä, joista yksi on varmaan ollut yhteisön purkautuminen voimalaitoksen valmistuttua. Tulkitsen, että vastaajan lapsena kokema ero paikasta ja yhteisöstä, koko siihenastisen elämän perusteista on syynä nostalgian sävyttämään muisteluun. Toinen menetys on ollut paikan kaikkien fyysisten jälkien häviäminen. Vastaja vierailee lapsuuden kodin paikoilla vuosittain, mutta "... ei tuoksu enää männyn pihkakaan!".

Muutto on merkinnyt myös vierauden tunnetta. 1960-luvulla syntynyt nuoruutta muisteleva ja muistelemaansa paikkaan murrosiässä perheen muuton vuoksi uudelle asuinalueelle muuttamaan joutuneelle vastaajalle on muodostunut side paikkaan. Kuvauksesta päätellen yhteys muisteltuun paikkaan on tärkeä. Vastaajan muistelema asuinalue on edelleen vanhempien koti.

1. Uusi asuinalue, meidän perhe oli rakentanut talon sinne, silloin oli vähän syrjässä keskikaupungin hu-
musta, nykyään kuuluu jo kaupunkiin.
2. Olin ylä-asteella ja aina pakkasaamuima ku piti onnikalle mennä suorastaan otti päähän , että eikö vois
lähenpämä kaupunkii assuu.
4. Sekalaisia, aina välillä tulee joku asia mieleen niistä ajoista.
5. Aika kiittää ja täytyy ihan muistella että oliko joku asia varmasti niin kuin sen muistaa, vääristymät asiasta
ja ite oma henkinen kasvu.
6. Joskus jokin haju tai vaikka esin kirpparilla joku esine tuo muistot mieleen, sekalainen muistelija.
8. Käyn kattoon päivitykset ehkä kerran päivässä ja jos mittään mielenkiintoista ei ole tapahtunut, niin se
siitä en jää nettiin roikkumaan eikä kännykkäkään oo rasite.¹³⁷

Kun muuttoon pois kotimaasta liittyy tekijöitä, joihin ei itse voi täysin vaikuttaa, ikävä kotimaahan korostuu. Silloin voi olla taipuvainen pitämään tietoisesti yllä tiiviimpää suh-
detta sinne.

1. Suomea ja kaikkea Suomeen liittyvää. Enemmänkin seuraan muiden keskusteluja kuin olen aktiivinen
kirjoittaja itse
2. Lapsuus, nuoruus, opiskeluaikat
4. Haikeita, koska ulkomailla asuminen ei ole ollut tunteiden valinta vaan hyvin käytännöllinen ratkaisu,
miehen työn perässä
5. Suhteen ylläpitäminen ja oman ikävän karkoitus

136 130.N-64-E/L

137 134.N-49-M/N

11. Kommentoin ja joskus kirjoitan, jaan valokuvia tärkeistä hetkistä Suomessa etenkin, pidän yhteyttä suomalaisten kanssa somessa
12. Kyllä, somen välityksellä lähinnä, en lue lehtiä. En ole aktiivinen Suomen tilanteeseen vaikuttaja, joskus harvoin saatan kommentoida. Enemmän muistelu on nostalgiaa tai omien kokemusten hehkutusta. Enemmän vaikutan missä asun, olen aktiivinen suomikoulurintamalla ja pidän kulttuuria siten yllä täällä Englannissa.
14. Tietoa, ikävän lievitystä
15. Suomi ikävä iskee helposti
19. Kyllä puhumme asioista myös kotona suomalaisen miehen ja lasten kanssa. Suomiasioita pidetään yllä näinkin kotona.
20. Kyllä. Ulkosuomalainen on muistelijä aina.¹³⁸

Itsensä voittaminen

Kokemus itsensä haastamisesta ja olosuhteiden voittamisesta on luonut paikkaan siteen, josta vastaaja ammentaa voimia elämäänsä.

1. [-], Lappi
2. Ystävien ja veljen kanssa suksilla vaeltaminen erämaassa kohti huippuja. Veljeni osti matkan minulle 70-vuotis lahjaksi. Asun Irlannissa ja olen ollut vuorikävelijä, mutta haaveeni oli hiihtää huippujen yli ja päälle.
4. Raitis ilma, rentoutuminen, vaikeuksien voittaminen, fyysinen väsymys, saavutuksen ilo.
5. Fyysisen rasituksen ylipääsy.
6. Näkö- ja tunnemuistelijä. Tunteellinen muistelijä.
7. Facebook ryhmässä. Heti retken jälkeen.
8. Muistelen kömpimistä [-] huipulle, vaikka olin pari tuntia aikaisemmin kaatunut ja katkaissut ranteeni kummatkin luut. Katson kuvia kädestäni. Ei rutiineja, vaan silloin tällöin vilkaisen.
10. Mietiskelijä.
14. Mielihyvää.¹³⁹

Kauhu

Toisaalta, jos olosuhteet yllättävät ja joudut tilanteeseen varoittamatta, voi kokemuksen varjo seurata koko loppuelämän, paikkaa kohtaan tunnetusta rakkaudesta huolimatta.

1. Entinen riippusilta, joka ylitti [-] kunnan -, ennen [-] voimalaitoksen rakentamista.
2. Olin lapsi, ehkä 4-5 vuotias, kun tarkoituksena oli ylittää silta äitini kanssa, mennäksemme toisella puolella olleelle kasvi-, perunamaalle. Hyvin alhaalla kohisi voimakas [-]koski, ja silta hieman heilui kulki-joista. Jähmetyin. Jalat ei toimineet, puhe takelteli. Se kauhu ei unohdu, ja ehkä minun korkeanpaikankammoni on sieltä peräisin. Olen 76 vuotias.
4. Hienoa, että näin kosken valtoimenaan, ja vaikka tunne oli voimakas, tulee sitä usein muisteltua, ja jopa etsiskelyä kuvia riippusillasta
5. Ymmärrys, että ehkä varhaisetkin tapahtumat elämässämme, jäävät syvästi mieleemme, ja vaikuttavat monin eri tavoin käyttäytymiseemme.
14. Linkin yhteen lapsuuteni voimakkaaseen tunteeseen, rakkauden [-]jokeen.
15. Muistelussa ei ole mitään huonoa, mutta tapahtumalla sinänsä on huonoa, jos sillä oli osuutta todella hankalaan korkeanpaikan kammoon.¹⁴⁰

138 88.N-46-US-Y/LNA

139 55.N-70-US-E/A

140 131.N-77-E/L

Kriisi

Työ ulkomailla, sodan partaalla olevan maan riskialttiissa ympäristössä on luonut pysyvän siteen kokemuksen jakaneiden välille. Vastuullinen ja jopa vaarallinen tehtävä kriisinhallinta-alueella, jossa väistämättä on kehittynyt vahva, omaa yhteisöhenkeä lujittava käsitys meistä ja muista. "Sielunrauhaa" tuova muistelu merkitsee ehkä sitä, että syvästi vaikuttaneita kokemuksia ei pysty käymään läpi kenenkään muiden kuin juuri saman kokeneiden kanssa.

1. Suomen pataljoonaa [-] [-], [-] ja [-] komppania
2. 2 vuoden palvelu alueella jossa sai olla koko ajan varuillaan ja missä luotti kaikkiin palvelutovereihin.
4. Kaipuuta
5. Jutella ja lukea muiden saman kokeneiden juttuja.
8. Päivityksen kautta kerran Tunnessa
11. Kommentoimalla ja jakamalla valokuvia
14. Sielun rauhaa¹⁴¹

Menetetty kaupunki

Suomessa sotia seurannut jälleenrakennus ilmeisesti kehitti ilmapiirin, jonka seurauksena muutokset kaupunkien rakennuskannassa olivat seuraavien vuosikymmenten mittaan yhtä radikaaleja kuin peruuttamattomiakin. Nostalgista, menetettyä kaupunkikuvaa muistelevat yleensä kuitenkin sivuuttavat kokonaan sen, että idealisoitu kaupunkikin oli rakennettu jonkin, jo aikaa menetetyin päälle. Ja vähälle huomiolle jää myös se, miten huonosti vanha rakennuskanta vastaisi nykykaupunkien ja niiden asukkaiden tarpeita. Kadonneen ajan metsästäjä sitoo nykyisyyteensä menneisyyden loimia monella tasolla ja tavalla. Sukujuurista nousee menneisyyden heimotietoisuus.

1. [-], Kainuu
2. Lapsuus, osa nuoruutta
4. Nostalgiaa
5. Itse kaupunki kuin se muistojeni mukaan oli. Ja ihmiset jotka kasvuaikani siellä ([-]) asuivat
6. Aivan tavallinen kadonneen ajan etsijä
14. Hyvää mieltä ja paljon tietoa siitä minkä luulin tai tiesin tietäväni mutta useimmista tapauksista tietoa jota en muulla tavalla en mistään muualta olisi saanut. Ja sitäpaitsi sellaista tietoa josta en koskaan ollut aikaisemmin kuullut mutta on mielestäni relevanttia ja rikastuttavaa minulle.
18. Niitä on useita. 1-10. Eri kiinnostuksen alueilta. Matkat, kielet, kotiseutu, nykyinen urbaani alue, taidetta, historia. Mikä nyt meitä somen käyttäjiä kiinnostaa.
19. Aivan ehdottomasti. On luonnollista että se mikä minua kiinnostaa voi olla kiinnostavaa perheeni jäsenille tai ystäväilleni
20. Olen vienankarjalaisia. Se muistelu on meidän brändi. On aina ollut.
21. Ei sellaista ole, mielestäni. Mutta hyvä ryhmä on sellainen joka antaa toisilleen hyvää mieltä, yhteiskuuluvaisuuden tunnetta sekä uutta ja vanhaa tietoa muisteluiden kohteesta.¹⁴²

141 62.M-52-A/A

142 123.N-60-US-A/LN

Vahvasti syntymäkaupunkiinsa ylisukupolvisen muistelunsa kiinnittänyt vastaaja tiedostaa muistelunsa ristiriidat. Toisaalta hän melkein kiistää kaupungin olemassaolon 1960-luvun jälkeen, mutta samalla toteaa elävänsä nykyhetkessä ja tulevaisuudessa. Hän on pannut merkille muistin ja menneisyyden suhteen.

1. Muistelen kaupunkia, jonka nimi oli [-]. Se sijaitsee osittain samalla paikalla kuin nykyinen [-]. Se on kuitenkin eri kaupunki. Minun [-] fyysinen taival loppuu n vuoteen 1977, tai tarkemmin jo 1960-luvun alkuun.
2. Olen syntynyt [-], kotona Viivi Lönnin suunnittelemassa talossa, jossa asuin kesään 1964. Mieheni on syntynyt [-], samoin hänen äitinsä ja isänsä. Isäni oli syntynyt [-] 1890-luvulla. Lapseni ovat neljännen polven paljasjalkaisia [-]. Olemme muuttaneet pois 1977. Nykyinen kaupunki on vieras.
4. Nostalgisia. Paikkaahan ei enää ole.
5. Oivallukset, tapa katsoa kaupunkia, omaa sukuaan ja omaa itseään. Kirjoittaa omaa nuoruuttaan uudelleen
8. Seuraan vain fb-syötteitä. Tarkastan lähdetietoja myös kirjoista tai muualta netistä ja keskustelen mieheni kanssa uusista esiin nousseista kuvista.
12. On murheellista peilata kaupungin muuttumista. Ennen [-] oli kaunis kaupunki.
13. Kotona meillä on vieläkin hyllyllinen sekä perittyä että itse hankittua [-]-kirjallisuutta. Historiikkeja luetaan jatkuvasti. [-] Lyseon matrikkeleita eri vuosikymmeniltä (75-, 100-, ja 125-vuotismatrikkeleita) luetaan erittäin ahkerasti. Ne olivat mukana jopa asuessamme Englannissa!
14. Se on tärkeä osa elämään ja perheeni elämää. Muistelen myös käydessäni [-] vanhalla hautausmaalla. Tunnen sieltä nykyisin enemmän ihmisiä kuin kävellessäni Kauppakadulla.
17. Olen opiskellut historiaa, kiinnostunut siitä, ja muistelu kuuluu siten tapaani jäsentää elämää.
19. Muistelu on osa elämääni. Olen muistellut nuorempaanakin. Nyt olen 70-vuotias, ja on hauska muistella lastenlapsille entistä pikkukaupunkilaiselämää. Minulla eikä miehelläni ole kummallakaan siteitä maalle, ainoastaan tuohon vanhaan [-]. Se on oikeastaan aika ainutlaatuista!
20. Elän nykypäivässä ja tulevassa enemmän kuin muistoissa. Mennyttä ei voi muuttaa, se vain on. Sen voi tosin muistaa joka kerta eri tavoin.¹⁴³

Purettuun puukaupunginosaan on sisältynyt monta elämänvaihetta. Paikan muistelemisen säilyttää siteen kokemuksiin, ihmisiin, tunteisiin.

1. [-] ollutta [-] puu kaupungin osaa joka on tuhottu kokonaan joka sijaitsi [-]joen itäpuolella.
2. Synnyin Vietin lapsuuden,nuoruuden, varhaisaikuuden siellä.
4. Syviä
5. Kertominen kaverien kesken siellä elämisestä
6. Tunteikas paljon muistava nimet talot paikat
10. Jonkunmoinen kiinnekohta asiaan
12. Olen ottanut kantaa ja vaikuttanut mutta tuhottu mikä tuhottu tietenkin seuraan kehitystä.
14. Paluun sellaiseen mitä ei enää ole.¹⁴⁴

Menetetetyt läheiset

Elämäkulun aikana ihmisen eteen tulevat menetykset ovat myös paljaan konkreettisia, sukupolvien väistämätön vaihtuminen on jokaisen kohdallaan pakko hyväksyä. Muistelu on menetysten hallintaa.

1. Lapsuuden koti,koulu,leikkipaikat [-] keskusta

143 83.N-70-Y/YSP

144 40.M-67-E/LNA

2. Lapsuus,murrosikä
5. Muistaa, muistaa oikein.
15. Ehkä joskus tulee ikävä kuolleita ihmisiä. Joskus myös nostalgiaa joka on myös surumielistä " nuoruus on jossain kaukana"¹⁴⁵

Ajatus unohtamisesta todellisena kuolemana on laajalle levinnyt eri kulttuureissa. David Lowenthal viittaa afrikkalaisen Swahili-heimon muisteluperinteeseen, jossa vainajat ovat 'eläviä-kuolleita' *living dead* niin kauan kuin heidät muistetaan. Vainaja muuttuu kuolleeksi silloin, kun kukaan ei enää muistele häntä.¹⁴⁶ Vastaajalle muistelu ennen sosiaalista mediaa kuului arkeen, muistelua oli aistien herättämä ohikiitävä muisto.

1. Lapsuuteni [-]. [-] , [-]
2. Lapsuuden onnellisin vaihe.
4. Kuten nostalgia keski-ikäiselle tekee: haikea, lämmin olo, muistoja maailmasta ja ihmisistä, jota ei enää ole. Kulissit on vielä osittain pystyssä.
5. Jakaminen ja uuden tiedon saaminen. Usein tuntuu, että pitäisi tallentaa muiden kertomaa, ihan uutta tietoa [-] historiasta saa.
14. Pitää kiinni maailmassa, jota ei sellaisenaan enää ole.
15. Tiettyjä ihmisiä tulee usein itkun verran ikävä, mutta ei tunteissa mitään pahaa ole, Sanotaan, ettei ihminen ole todella kuollut ennen kuin kukaan ei enää muista. Minä pidän ihmisiäni elossa.
17. Tietysti, mutta ei hajanaisia hetkiä voi mapittaa paikkaan, aikaan tai kiinnittää hetkien pituuteen. Muistelut ovat omia ajatuksia, joita ei pysty kahlitsemaan. Joskus rautatien tuoksu tuo muiston, joka viivähtää iloisen hetken. Joskus taas joku ihminen kävelee tutun näköisesti ja tuo jonkin muiston.¹⁴⁷

Menetys – Muisti

Vastaaja on muutaman muun lisäksi pohtinut muistelua siihen kohdistuvan menettämisen uhan kautta. Hänen käsittelyssään suuri ja pelottava dementia kutistuu naapurista piipah-tavaksi setä Alzheimeriksi.

20. Onhan sillä, ja varmaan myös tulevaisuudessa....jollei nyt setä Alzheimer tule kylään vinttikamma-riin!¹⁴⁸

Menetetty Karjala

Aineistoni esittelyn päättää yllärajaan kokemus menetyksestä. Kaikki kolme vastaajaa kertovat elävistä siteistä jo edellisen sukupolven aikana menetettyyn paikkaan. Aktiivisuus ja tiedonhankinta luovat uusia yhteyksiä, rakentavat tietä Karjalaan. Muistelu sitoo paikan seuraavaan sukupolveen tunteen ja käytännön tasolla. Suru menetetyistä sukupolvien mittaisista juurista paikkaan on syvä.

1. Muistelen äitini synnyinkotia [-] [-] kylässä [-] mäellä

145 95.N-54-A/LN

146 Lowenthal 1985, 195.

147 72.N-47-A/L

148 140.N-62-US-T/LN

2. Mummoni kertoi paikasta minulle, kun olin lapsi. Hänen kertomuksensa olivat niin eläviä, että minnesäni paikkaan ensimmäisen kerran 49 vuotiaana, osasin tunsin tien joka mutkan ja mäen, vain siltakohta yllätti. Puisen sillan tilalla oli metalliputket ja niitten päällä karkeaa soraa.
4. Olen nähnyt paikan unessa jo ennen siellä käyntiäni. Unessa on talvi. Olen päässyt Kannakselle vain kesällä, mutta uskoakseni paikka voisi joskus, kun ojanvarsien pajukot on korjattu näyttää talvella juuri uneni maisemalta.
5. Kuulen Mummon lämpöiset sanat, näen sen onnen, jota siellä elettiin ennen sotaa. Siellä oli -30-luvun puolivälistä lähtien toivoa, talous parani, kehitystä näkyi. Äiti ja hänen sisaruksensa olisivat päässeet opiskelemaan, jos... Kunpa joskus pääsisimme sinne ja voisimme taas viljellä niitä peltoja, joita suku raivasi 9 sukupolven ajan.
6. Jaan muistojani sekä omasta lapsuuden länsisuomalaisesta maisemastani että tietoja Äidin kannakselaisesta lapsuuden maisemasta. Kuuntelin Mummojeni tarinoita lapsena ja osaan nyt kertoa niitä nuoremmille. Suullinen kerronta on nyt korvautunut somella.
7. Facebookissa. Alunperin serkku perusti serkkusivumme noin 10 vuotta sitten, myöhemmin olen osallistunut paikkakuntasivustojen ja karjalaisten sukujen sekä sanontojen sivustoille
8. Käyn sivustoilla kerran pari viikossa. Silloin vierähtää helposti parikin tuntia
10. On juuri keski-ikään tulleita, jotka kiinnostuvat alkuperästään ja kyselevät tietoja. Vertaillaan kuvia ja etsitään tietoa vanhemmilta. Me hieman iäkkäämmät kerroimme pätkiä keskustelussa olevista aiheista
11. Kaikkea tätä. Löysin mm. parhaan kansakouluaikaisen kaverini uudelleen yli 40 vuoden jälkeen.
12. Kyllä, olen kertonut Äidin kotipaikan ympäristövahingoista ympäristöviranomaisille, jotka tarkkailevat Itämeren tilaa, oman kotiseutuni tilaa tarkkailen viikonloppuisin livenä ja minua kiinnostaa vesien suojele ja kalateiden kunnostus siellä.
13. Kaiken aikaa. Opiskelen venäjää, jotta pystyn keskustelemaan nykypaikallisten kanssa käydessäni lähes joka kesä Kannaksella. Vielä en ole vierailut Viipurin maakunta-arkistossa, mutta se on tulevien vuosien listalla. Vaihtelemme skannattuja valokuvia muiden samasta pitäjästä juurensa löytäneiden kanssa.
14. Se on opettanut minua tuntemaan itseäni, olen motivoitunut opiskelemaan kieltä, jota olen hyödyntänyt myös työssäni, olen tutustunut muutamaan sataan ihmiseen. Poikani ryhtyi opiskelemaan venäjää ja on erittäin kiinnostunut historiasta. Siitä hän saattaa vielä saada ammatinkin.
18. Kuulun moneen ryhmään ja ne tuntuvat vain lisääntyvän, aloitin noin 8 vuotta sitten. Kuulun mm. sukuseuraan, jossa on parisataa maksavaa jäsentä, mutta somessa osallistuvat lähinnä maksavien jäsenten lapset ja lapsenlapset. Tapaan monia livenä pitäjätapaamisissa pari kertaa vuodessa.
19. Vien säännöllisesti printtejä Äidille (94v.) ja joskus näytän hänelle kuvia läppäriä. Monet lähettävät valokuvia tunnistettaviksi. Hän tunnistaa valokuvien henkilöitä ja sitten listaan henkilöt facebookiin.
20. Kyllä ja siirrän tämän lapsilleni¹⁴⁹

Vastaajan side paikkaan on vähemmän tuskallinen kuin edellisellä vastaajalla. Paikka ja sen muistelu ovat osa elämää ja kiinnostuksen kohteita on monia, muistelulla on vahvasti tiedollinen funktio.

1. [-] Venäjällä, äitini synnyinpaikka josta joutuivat evakkoon.
2. Käynti siellä 1994 aikuisena.
4. Mukavia muistoja ja nostalgiaa.
5. Pitää paikka edelleen elävänä vaikka muistellen-
6. Aktiivinen ja innostunut, kiinnostunut paikan vaiheisiin ja ihmisiin.
7. Litymällä [-] ryhmään. [-] sekä [-] ryhmiin 2010.
8. Selailen kyseiset ryhmät viikottain. jos jotakin mielenkiintoista löytyy saatan kommentoida jos varsinkin omaan spesifiä tietoa asiasta. Muutama hetki joskus tunti tai vähemmän.
12. Seuraa satunnaisesti, vaan nykytila ei innosta kauheasti, parempi silloin ennen.
13. Kaikki kirjallisuus kyseiseen paikkaan kiinnostaa jota olen hankkinutkin hieman.

14. Tuntemusta omiin juuriin äidin kautta...käynti siellä aivan mahtava kokemus. Sukututkimukseen tietoja¹⁵⁰

Vahvana säilyneeseen tunnemuistoon yllirajaisesta paikasta kuulu väistämättä valon heittävä varjo. Tiedon hakeminen ja lisääminen ovat myös tämän vastaajan keino käsitellä menetystä.

1. Kuusamolle ennen sotaa kuulunut [-], joka nykyisin kuuluu Venäjän Karjalan tasavaltaan. [-] sijaitsee Kuusamon korkeudella muutamia kilometrejä valtakunnanrajasta.
2. Olen käynyt vain kerran [-], vuonna 2013, mutta äitini on syntynyt siellä ja joutunut lähtemään sieltä evakkona syksyllä 1944.
4. Lämpimiä, uteliaita, kaihoisia, surullisia, kriittisiä
5. Saada mahdollisimman paljon tietoa alueella asuneista ihmisistä, heidän kodeistaan ja elämästään.
6. Olen sukututkija. Haluan saada menneisyyden ihmiset "eloon".
8. Tyypillinen tilanne on sellainen, että joku on postannut ryhmään valokuvan, josta tiedän jotain tai haluan tietää, jolloin aloitan keskustelun kuvasta. Usein keskustelu rönsyää moneen suuntaan. Vähitellen into on kuitenkin laimentunut.
11. En ole perustanut uusia ryhmiä mutta olen liittynyt muutama. En juurikaan aloita itse mutta kommentoin kyllä jos tiedän asiasta jotain. Kysyn usein puhelimessa iäkkäältä äidiltäni mitä hän muistaa jostain asiasta.
12. Seuraan [-] tilannetta. Alue on nykyisin kansallispuisto ja sinne otetaan kävijöitä rajoitetusti. En ole ottanut kantaa alueen kehittämissuunnitelmiin mutta seuraan niitä.
13. Kyllä, erittäin paljon, koska olen kirjoittanut sukukirjan suvusta joka on asunut siellä. Haastattelemalla, lukemalla kirjallisuutta, mikrofilmeiltä, katsomalla tv-dokumentteja, lukemalla sanomalehtiä, ottamalla yhteyttä ihmisiin joiden arvelen tietävän jotain.
14. Sukukirjan vuonna 2015. Paljon iloa ja juurien tuntemista.
15. Suru siitä että [-] ei kuulu enää Suomeen ja että kaikki rakennukset ja muistot menneisyydestä ovat kadonneet.¹⁵¹

150 19.N-65-E/YR

151 15.N-68-E/YR

5. Yhteenveto

Globaalin pandemian todellisuudessa, toisena koronakeväänä vuonna 2021 tekee mieli liittää työhön matka, edes metaforana. Matka muistoihin on luonut paikkoja, joita muistella. Ja vaikkei matkan pituus tai konkreettisuus välttämättä ole suorassa suhteessa kiintymyksen vahvuuden kanssa, tutkimukseni mittaan syntyneet siteet ovat tulleet osaksi minua. Sosiaalisen median paikkaryhmien muistelua olisi voinut lähestyä monilla eri tavoilla. Aihe on kokoelma ympäriinsä laajenevia käsitteitä, joiden hallitsemisen yrittäminenkin herätti kauhun sävyttämää kunnioitusta. Joten ainoa tapa edetä oli hyökätä suoraan päin tuntematonta. Suunnilleen näin ajattelin melko tarkalleen viisi vuotta sitten tehdesäni paniikissa verkkokyselylomaketta aiheesta, josta en tiennyt yhtään mitään. Tiesin, että minulla oli hyvät perustelut koota aineistoni verkosta, tutkimuskohteeni sijoittui sinne. Sen sijaan on yllättävää, että kokonaan jälkikäteen on mahdollista perustella paitsi lomakkeeni 'hidas' muotoilu, verkkokyselylomakkeen voimassaoloaika sekä jälkikäteen järjettömältä vaikuttava paikkaryhmien (ja varsinkin niiden jäsenten määrä), joihin jätin ilmoituksen verkkokyselystä.

Perustelen taktiikkani pyytämisen termein. Oikein kalaisissa vesissä saalistaessaan täytyy valita huolellisesti oikea verkko ja kiinnittää huomiota silmukan kokoon. Pienisilmäiseen verkkoon tarttuu paljon pientä kalaa, mutta isosilmäisellä voi yrittää pyytää merestä suurempia vonkaleita. Ajattelen, että tekemäni verkkokyselylomake oli tällainen isosilmäinen verkko. Laadin sen kaikin keinoin poikkeamaan Facebookin nopeatempoisesta yleisilmeestä. Ja koska aineiston riittävyys piti jotenkin taata ja epäilin mahdollisuuksiani jo ennen aloittamista, suoran hyökkäyksen taktiikkaa seuraten päätin reilun kuukauden olevan sopiva aika. Jostain täysin käsittämättömästä syystä se oli jotakuinkin sopiva aika. Ehkä hieman liian pitkä, muutama kymmenen vastausta vähemmänkin olisi hienosti riittänyt aineistoksi, mutta ehkä voidaan todeta, että riittävä tarkkuus on saavutettu.

Sosiaalista mediaa lainkaan tuntematta ajattelin ihmisten viettävän pääsiäistä tekemistä kaivaten, joten kiirastorstai 24. maaliskuuta vaikutti sopivalta päivältä käynnistää kysely. Kävi ilmi, että nykyihmiset sosiaalisessa mediassa ovat täystyöllistettyjä juhlapyhät, eikä mielenkiinto ylety verkkokyselyihin. Reilun kuukauden ajan seurasin Webropolin laskuria huolestuneena. Hyvin hitaan alun jälkeen sukelsin Facebookiin laskemaan verkkoni vielä monta kertaa. Huhtikuuisena lauantaina saatoin vihdoinkin nostaa verkot ja saaliini, 144

vastausta, joista 126 lomaketta vain yhden varsinaisen kysymyksen vajaa, oli mielestäni melko hyvä. Sitten aloin lukea vastauksia ja totesin, että olin käyttänyt liian pienisilmäistä verkkoa tai liian kauan aikaa. Vastauksia oli aivan liikaa, enkä ymmärtänyt miten voisin jäsentää niitä. Saalis oli liian rikas ja runsas minun perattavakseni (...olisi pitänyt vaihtaa alaa ja ryhtyä kalakauppiaksi..).

Seuraavien vuosien ajan laahasin aineistoa perässäni minne meninkin. Luin sitä, mutta vaikka sitkeästi loin erilaisia luokkia sen jäsentämiseksi, en saanut otetta siitä. Etsin tutkimuskirjallisuutta kirjaimellisesti ympäri maailmaa. Eksoottisin paikka jossa virtuaalisesti olen vierailut, oli thaimaalaisen suurkaupungin kongressikeskuksen lataussivusto ja fyysisessä maailmassa kirjapino Yhdysvalloista viipyi matkalla kuukausia. Hosuin ympäriinsä eikä työ edistynyt ...tai siltä se silloin tuntui. Nyt jälkikäteen olen monta kertaa kiitellyt itseäni, työhön viittaaminen ja sen hallinta, edistyminen ja toivottavasti myös valmistuminen tänä toisena koronakeväänä perustuu suurelta osin ennakkotyöhön. Mikään ei ole mennyt hukkaan. Itseasiassa haluaisin nyt aloittaa työn alusta, siihen ei kuitenkaan onneksi ole aikaa. Vaikka tunnenkin pientä ylpeyttä tästä tunteesta, sillä sehän merkitsee, että olen sisäistänyt Bachelardin ohjeet fenomenologisesta lukemisesta ja lisännyt siihen yhden kierroksen. Haluaisin luoda itseni uudelleen.

Vasta kun aloin uskoa omia silmiäni ja vaistoani, luottaa itseeni, työ alkoi sujua. Aineistoni tulkinnalle en pystynyt enää näkemään muuta yhteistä nimittäjää kuin paikkakiintymyksen, joten sitä kohti! Tässä vaiheessa keskityin uudestaan tutkimuskirjallisuuden metsästykseseen, tein täsmäiskuja. Vähitellen sain koottua kirjallisuudesta minua ja työtäni suojelevan muurin, jonka turvissa uskalsin tarkastella aineistoa paikkakiintymyksestä loistavan kuun valossa. Aineistosta jo alun perin hahmottamani ilmaisu-, tunne- ja aisti-voimaisuus ei kuitenkaan asettunut paikoilleen paikkakiintymyksen kehikkoon helposti. Vei vielä oman aikansa ennen kuin uskalsin hylätä löytämäni teoriapohjan ja soveltaa siitä omiin tarpeisiini paremmin istuvan elämäntulon vaiheita kokoavana elementtinä käyttäen.

Muistelun voima tiivistyy vanhassa sananlaskussa: "Joka vanhoja muistaa, sitä tikulla silmään. Joka unohtaa, sitä molempiin silmiin". Ajattelin sanonnan olevan vain kompa, hyvä ei ole niin eikä näin. Työn mittaan merkitys on muuttunut. Nyt ajattelen sen tarkoitavan, että ei kannata kaivella menneisyyttä toisten kiusaksi, mutta omaa menneisyyttä

ei saa tarkoituksellisesti unohtaa. Muistelijat verkossa, aineistoni aikamatkaajat, sisällyttävät muistelemansa paikkaan kukin elämänsä kulun ja kirjon. He luovat verkossa tunteita ja tietoja, kuvia ja tarinoita jakavia yhteisöjä, osallistuvat ja kokevat. He käyttävät tilaisuuksia muisteluun ja luovat niitä. He ovat verkonpaikkaajia.

Jatkuvan muutoksen aineesta, sosiaalisesta mediasta tutkimuskohteena puhuttaessa on lähinnä oksymoron todeta saamani aiheen ajattomuus. Mutta kun aineisto on kerran kerätty, sitä voi tutkia ja tulkita oli se käsinkirjoitettu haastattelu hämärästä torpasta tai alusta loppuun digitaalinen verkkolomake alustalta sovellukseen ja takaisin. Minulla oli kalaonnea monin verroin. Sain tutustua moneen ennen minulle tuntemattomaan elämäalueeseen. Ja tuntui, kuin olisin tutustunut myös vastaajiini ja muutamia heistä oli usein mietityttänyt, katoaako muistelu – kaikki verkkoon kertyvä kollektiivinen informaatio – Facebookista vain jonnekin vai voisiko siitä olla jollekulle iloa? Useissa vastauksissa todettiin, että heidän ryhmänsä ovat täynnä tietoa ja tarinoita, tutkimuskelpoista materiaalia. Osaa harmitti, he kokivat, että paikkaryhmiin kollektiivisesti koottu informaatio, kokemus menee hukkaan ilman tutkimusta. Mutta he eivät tienneet, kuinka informaation ja tutkimuksen välinen kuilu ylitetään. Varsinkin sukututkijoita, joiden into ja tarkkuus, oivallus ja pitkäjänteisyys käyvät ilmi vastauksista, turhautti. Uskon, että he tekisivät mielellään yhteistyötä tutkijan kanssa. Sosiaalisen median ryhmistä on aineisto kohtalaisen helposti kerättävissä ja se on monitieteisesti sovellettavissa oleva tutkimuskohde. Se on myös taipuisa, vaikkapa korona-ajan muistojen keräämisen paikka, tunne, yhteisö tai tauko matkustamisessa tutkimuksen kontekstina antaisi mahdollisuuden raottaa informantin ja tutkijan välistä ovea.

Meillä on tunneyhteys itseemme koko elämämme ajan. Ja vastoin historiallista käsitystä ihmisestä rationaalisenä olentona, tunteemme tekevät päätökset ensin. Aineistoon tutustumisen myötä halusin nostaa esille työssäni vastaajien muisteluun sisältyvän tunteiden voiman ja sen, miten he muistellessaan valottavat nykyisyyttä menneisyytensä kokemukseen. Lopuksi sallin itseni päätyä Tuanin vaikuttamaan ajatukseen muistelusta. Jos Pauli Tapani Karjalaista mukaellen valokuvat ovat kulkuneuvo, voi ajatella, että muisti on aurinko, joka selkämme takaa valaisee muistellun paikan ja tunneside on tie sinne.

6. Lähdeluettelo

Tutkimusaineisto

Facebook-ryhmät joihin jätetty mainos verkkolomakekyselystä (liitteet 1 ja 2) 24.3–30.4.2016 ja niiden jäsenmäärät 25.4.2016.

J=Julkinen ryhmä, S= Suljettu ryhmä,

1. Saariselkä (J)	2444
2. Entisten nuorten Rovaniemi (S)	7838
3. Etelä-Pohjanmaan suvut. Släkter i Södra Österbotten (S)	3008
4. Vanhoja Valokuvia Jalasjärveltä (S)	1262
5. Olipa kerran Kauhava (S)	3436
6. Vanhoja valokuvia Kauhajoelta (S)	2663
7. Pohjanmaan murtehet (S)	1048
8. Haapajärvi (S)	2306
9. Vanhaa Imatraa (S)	1971
10. Perniötä kuvin ja muistoin (S)	1259
11. Lahti kuvin, ennen ja nyt (S)	2128
12. Muistojen Kainuu (J)	3328
13. Vaasan kuvia 1900-luvulta (S)	11677
14. Puhetta Vaasasta (J)	2177
15. Vaasan Saaristo (J)	3767
16. Vaasan seudun luonto - Naturen i Vasanejden (J)	483
17. Vanhoja valokuvia Warkaudesta (J)	1162
18. Karjalaiset suvut (J)	7810
19. Valokuvien vanha Jyväskylä (J)	3831
20. Uusi ja vanha Jyväskylä (S)	1115
21. Mu Pori o onnelline (J)	2716
22. Siikainen (S)	785
23. Ränninkiertäjät (J)	3075
24. Tuiskula in memories (J)	2187
25. Muistojen Tampere (S)	1946
26. Tampereen historiaa (S)	3416
27. Tamperetta valokuvien (S)	2221
28. Postikorttien Turku (J)	13833
29. Paluumuuttajat (S)	557
30. Malaga C.F fan club Finland (J)	2356
	97 805

1. Tamperelaiset maailmalla (S)	326
2. Siirtolaiset - Finnish Emigrants - Finska emigranter- Финские эмигранты (S)	1657
3. Kansainväliset Ulkosuomalaiset (S)	165
4. Ulkosuomalaisten Blogit (S)	1425
5. Suomalaiset matkailijat maailmalla (S)	6572
6. Finnish People Living Abroad-Ulkosuomalaiset-Suomalaiset Ulkomailla (S)	2570
7. Suomalaiset yksityisyrittäjät maailmalla (J)	604
8. Suomalaiset rauhanturvaajat/Finnish peacekeepers (S)	3658
9. Expatrium (J)	1562
10. Suomi-koulujen opettajat (S)	412
11. Ruotsin Suomalaiset (S)	4139
12. Tukholman suomalaiset (S)	2182
13. Suomalaiset tapaavat Tukholmassa (S)	506
14. Suomalaiset Ystävät Göteborgissa (S)	656
15. Norjan Suomalaiset Sairaanhoidajat (S)	243
16. Norjassa rantautuneet suomalaiset (S)	186
17. Suomalaiset Kööpenhaminassa ja Sjællandin alueella (S)	891
18. Finnish People Living in London (S)	5711
19. Suomalaiset Irlannissa (J)	328
20. Finns in Scotland - Skotlannin suomalaiset (S)	1215
21. Suomalaiset Saksassa (S)	3240
22. Suomalaiset Berliinissä (S)	4168
23. Suomalaiset Frankfurtissa (S)	454
24. Suomalaiset Münchenissä (S)	717
25. Suomalaiset Hampurissa (S)	366
26. Wienin suomalaiset (S)	375
27. Brysselin suomalaiset - harkat ja muut professionaalit (J)	1093
28. Hollannikkaat: Suomalaiset Amsterdamissa (S)	1010
29. Ranskan Suomalaiset (S)	1618
30. Etelä-Ranskan suomalaiset (J)	485
31. Rivieran Suomalaiset (S)	381
32. Katalonian suomalaiset (S)	1182
33. Aurinkorannikon palvelut (S)	4705
34. Espanjan Elämää Suomeksi (S)	2400
35. Espanja.org (S)	2436
36. Fugen ystävät epävirallinen seura (J)	1217
37. Torrevieja.fi (J)	3831
38. Teneriffan suomalaiset (S)	749
39. Torreviejan suomalaiset palvelut (J)	2554
40. Suomalaiset Maltalla (S)	1048
41. Ateenan suomalaiset Φινλανδοί της Αθήνας (S)	334
42. Suomalaiset Roomassa (S)	441

43. Suomalaisia Istanbulissa (S)	112
44. Alanyan suomalaiset (S)	1875
45. Suomalaiset Floridassa (S)	996
46. Finnish People Living in New York (J)	294
47. Finns In America - Suomalaiset Amerikassa (S)	1163
48. Suomalaiset Meksikossa! Finlandeses en México! (S)	168
49. Suomalaiset Perhtissä (S)	622
50. Australian Suomalaiset (S)	3436
51. Suomalaiset Sydneyssä (S)	1279
52. Suomalaiset Qatarissa (S)	165
53. Suomalaiset Japanissa - Finland in Japan (S)	1140
54. Shanghai suomalaiset (J)	604
55. Thaimaan suomalaiset (S)	2748
56. Suomalaiset Filippiineillä (J)	157
180416 klo 19:26 ryhmissä oli	86 952

250416 liitytty:

1. Brisbanen suomalaiset (S)	923
2. NYC Finns - Suomalaiset New York'issa(J)	1646
3. Muistojen Helsinki(S)	4090
4. Turkissa ASUVAT Suomalaiset(S)	299
5. Savolaisuus on lahja maailmalle(S)	6466
6. Oulun murteen ymmärtämisopas(S)	13073
7. Göteborgin suomalaiset nuoret(J)	671
8. Finns in UAE / Suomalaiset Arabiemiraateissa(S)	1256
	28 420

1-4 ryhmät, joissa linkkiä on jaettu **2552**

250416 yhteensä **98** ryhmää, joissa **215 729** jäsentä

Aineisto on tutkijan hallussa. Aineisto on koodattu vastausjärjestyksen, sukupuolen, iän lomakkeeseen vastausvuonna 2016, mahdollisen ulkosuomalaisuuden, elämäntilanteen sekä muistellun elämäntilanteen vaiheen mukaan. Kyselyssä käytetyt sukupuolten koodit ovat: M, N, MUU sekä EHS (En halua sanoa). Lyhenne US vastaa ulkosuomalaista, PM on paluumuuttaja. Elämäntilanteen koodit ovat E=eläkkeellä, O=opiskelija, Y=yrittäjä, T=työtön, A=ansiotyössä, M=muu. Muisteltujen elämäntilanteen vaiheiden koodit ovat L=lapsuus, LN= lapsuus, nuoruus, LNA=lapsuus, nuoruus ja aikuisuus, N=nuoruus, A=aikuisuus, KE=koko elo, YSP=ylisukupolvinen, YR=ylirajainen.

Esimerkkeinä kahdeksantena vastannut 66-vuotias ulkosuomalainen eläkkeellä oleva ja aikuisuuden paikkaa muisteleva mies: 8.M-66-US-E/A tai 116. vastaaja: 116.N-56-T/LN, joka on 56-vuotias työtön nainen, joka muistelee lapsuutta ja nuoruutta.

Kun jotain tietoa ei ole saatavilla, olen merkinnyt viivan, esimerkiksi: 76.EHS--O/A, 76. vastaaja on valinnut kysymykseen 22. Sukupuoli? vaihtoehdon ”En halua sanoa” eikä ole vastannut kysymykseen 23. Syntymävuosi?, opiskelee ja muistelee aikuisuutta.

iBooks ei tue absoluuttisia sivunumeroita. Olen viitannut iBooks teoksiin tekijän ja luvun nimellä.

Kaikki internetosoitteet tarkistettu 20.04.2021

Kuva

Kuva 1. "Blue Marble". <<https://www.nasa.gov/image-feature/the-blue-marble-the-view-from-apollo-17>>

Verkkosivustot

AudienceProject Data Whitebook <https://www.audienceproject.com/wp-content/uploads/audiencedata_whitebook_fi.pdf>

AudienceProject INSIGHTS 2016 Social Media & Apps in the Nordics <https://www.audienceproject.com/wp-content/uploads/social_media_and_apps_nordics.pdf>

Encyclopædia Britannica, Inc. <<https://www.britannica.com/>>

Hoffman Donald TED-talk: <https://www.ted.com/talks/donald_hoffman_do_we_see_reality_as_it_is> March 2015.

Interestingengineering: <<https://interestingengineering.com/>>

Investor FB: <<https://investor.fb.com/financials/?section=annualreports>>

Johnson Craig, Team Clark: <<https://clark.com/personal-finance-credit/customer-no-service-how-to-get-in-touch-with-a-real-person-at-apple-google-and-more/>> Jan 12 2021.

Johnson, Khari: "Facebook gives up on making the world more open and connected, now wants to bring the world closer together" June 22, 2017 11:23 AM <<https://venturebeat.com/2017/06/22/facebook-gives-up-on-making-the-world-more-open-and-connected-now-wants-to-bring-the-world-closer-together/>>

Merriam-Webster <<https://www.merriam-webster.com/>>

NASA - National Aeronautics and Space Administration. <<https://www.nasa.gov/image-feature/the-blue-marble-the-view-from-apollo-17>>

Rodriguez Salvador Published Sun, Feb 16 2020 09:07 AM EST <<https://www.cnbc.com/2020/02/16/zuckerbergs-focus-on-facebook-groups-increases-facebook-engagement.html>>

Sanastokeskus TSK-TSK 40 Sosiaalisen median sanasto, Helsinki, 2010.
<<http://www.tsk.fi/>>

Webropol Oy <<https://webropol.fi/>>

Wikipedia. <<https://fi.wikipedia.org/wiki/Wikipedia:Etusivu>>

Tilastot

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkköjulkaisu]. *Liitetaulukko 9. Internetin käyttö ja käytön useus 2016, %-osuus väestöstä*. Tilastokeskus, Helsinki 2016. <<http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2016/>>

Suomen virallinen tilasto (SVT): Väestön tieto- ja viestintätekniikan käyttö [verkköjulkaisu]. *Liitetaulukko 25. Yhteisöpalvelujen käyttö 2016, %-osuus väestöstä*. Tilastokeskus, Helsinki 2016. <<http://tilastokeskus.fi/til/sutivi/2016/>>

Kirjallisuus

Agnew, John: Space and Place. Agnew, J., Livingstone, D. (eds.): *Handbook of Geographical Knowledge*. Sage, London 2011.

Ahola Anja: *Monta menetelmää, monenlaisia vastauksia*. Hyvinvointikatsaus 2/2009. <<http://www.stat.fi/artikkelit/>>

Alasuutari, Pertti: *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino, Tampere 2011. iBooks. Viitattu lukuun: ”Lomaketutkimuksen käyttö todistuksena”.

Altman, Irwin, Low, Setha M. (eds.): *Place attachment*. Plenum Press, New York 1992.

Austen Jane: *Pride and Prejudice*. 1813. iBooks. Viitattu lukuun: IX.

Bachelard, Gaston: *Tilan poetiikka*. Nemo, Helsinki 2003.

Boym, Svetlana: Nostalgia and Its Discontents. The Hedgehog Review. The Uses of the Past. Summer 2007. Essays
<<https://hedgehogreview.com/issues/the-uses-of-the-past/articles/nostalgia-and-its-discontents>>

Cohen, Anthony, P: *The Symbolic Construction of Community*. Taylor & Francis e-Library 2001. <<https://utuvolter.fi/>>

Gregory Jenny: Connecting with the past through social media: the ‘Beautiful buildings and cool places Perth has lost’ Facebook group. *International Journal of Heritage Studies*, 21:1, 2015. 22-45. <<https://utuvolter.fi/>>

Heikkinen, Riitta-Liisa: Elämä, tunteet ja vanheneminen. Heikkinen Eino, Tuomi, Jouni (toim.): *Suomalainen elämänkulku* Kustannusosakeyhtiö, Tammi 2000.

- Häkkinen, Kaisa: *Suomen kielen etymologinen sanakirja*. WSOY, Helsinki 2007.
- Junnikkala, Pauliina: *Temaattinen ja elämänhistoriallinen tutkimus iäkkäiden mielipai-
kakokemuksista*. Pro gradu-tutkielma, Itä-Suomen yliopisto 2013. <<https://erepo.uef.fi/>>
- Kangaspunta, Seppo: Traditionaalista yhteisöstä verkkoyhteisyyteen. Kangaspunta, S.,
Hintikka, K. A., Heikkilä, H., Ahva, L., Siljamäki, J. & Valtonen, S. (toim.): *Yksilölli-
nen yhteisöllisyys: Avaimia yhteisöllisyyden muutoksen ymmärtämiseen*. Tampere Uni-
versity Press, Tampere 2011. 15-34.
- Karjalainen, Pauli Tapani: Aika, paikka ja muistin maantiede. Haarni, Tuukka, Karvi-
nen, Marko, Koskela, Hille, Tani, Sirpa (toim.): *Tila, paikka ja maisema. Tutkimusret-
kiä uuteen maantieteeseen*. Vastapaino, Tampere 1997. 240-289 <<https://utuvolter.fi/>>
- Karjalainen, Pauli Tapani: Topobiography: remembrance of places past. *Nordia Geo-
graphical Publications* 38: 5, 31–34, NGP Yearbook 2009. < <https://nordia.journal.fi/>>
- Korkiakangas, Pirjo et al.: Kirjoittamalla kerrottua. Korkiakangas, Pirjo, Olsson, Pia,
Ruotsala, Helena & Åström, Anna-Maria (toim.): *Kirjoittamalla kerrotut. Kansatieteel-
liset kyselyt tiedon lähteenä*. Ethnos, Helsinki, 2016. 7-39
- Kuula, Arja: Yksityisyyden suoja tutkimuksessa. Hallamaa, Jaana, Launis, Veikko, Löt-
jönen, Salla, Sorvali, Irmeli, (toim.): *Etiikkaa ihmistieteille*. Suomalaisen Kirjallisuuden
Seura, Helsinki, 2006. 124-140.
- Laine, Timo: Miten kokemusta voidaan tutkia. Fenomenologinen näkökulma. Valli,
Raine, Aaltola, Juhani (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. PS-kustannus,
Jyväskylä, 2015. 29-51
- Lietsala, Katri, Sirkkunen, Esa: *Social media. Introduction to the tools and processes of
participatory economy*. University of Tampere, Tampere 2008.
<<https://trepo.tuni.fi/handle/10024/65560>>
- Low, Setha M.: Symbolic ties that bind. Place attachment in the plaza. Altman, Irwin,
Low, Setha M. (eds.): *Place attachment. A Conceptual Inquiry*. Plenum press, New
York and London 1992. 166-185
- Lowenthal, David: *The past is a foreign country*. Cambridge university press, Cam-
bridge 1985.
- Manzo, Lynne Catherine, Devine-Wright, Patrick (eds.): *Place Attachment. Advances in
Theory, Methods and Applications*. Routledge, New York 2014. iBooks
- Massey, Doreen: Kodiksi kutsuttu paikka. Lehtonen, Mikko, Rantanen, Pekka, Valko-
nen, Jarno (toim.): Massey, Doreen: *Samanaikainen tila*. Vastapaino, Helsinki, 2008.
127-149
- Miettinen, Jani & Vehkalahti, Kimmo: Verkkokyselytutkimusten otosten valinta.
Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne, Tikka, Minttu (toim.): *Otteita verkosta:
Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere 2013. iBooks.
Viitattu lukuun: "Näyteperusteiset kyselyt".
- Relph, Edward: *Place and Placelessness*. Pion Limited, London 1976.

Rosenwein, Barbara H.: Problems and Methods in the History of Emotions. Passions in Context I. 1/2010. <<http://www.passionsincontext.de/>>

Rossi, Leena: *Yksilö ja ympäristö. Maalari Frans Lindin (1903–1988) elinikäinen ympäristösuhde muistitiedon ja maisemamaalausten valossa*. Turun yliopiston julkaisuja, Turku 2015. <<http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-6132-0>>

Räsänen, Pekka & Sarpila, Outi: Internet-lomake vai ei? Verkkokyselylomake postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä. *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne, Tikka, Minttu (toim.): Vastapaino, Tampere 2013. iBooks. Viitattu lukuihin: "Johdanto" sekä "Miten verkkokyselyt tulivat postikyselyiden rinnalle?"

Saarikoski, Petri, Sivula, Anna: Nota Bene.pdf Aineistoon ja tutkimuksiin viittaaminen Turun yliopiston Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelmassa. Turun yliopisto, Turku 2013. <<https://www.utupub.fi/>>

Savolainen, Ulla: *Muisteltu ja kirjoitettu evakkomatka. Tutkimus evakkolapsuuden muistelukerronnan poetiikasta*. Kultaneito XV Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura, Joensuu 2015. <<https://helda.helsinki.fi/handle/10138/144201>>

Semi, Jussi: *Sisäiset sijainnit tutkimus sukupolvien paikkakokemuksista*. Itä-Suomen yliopisto, Joensuu, 2010. <<https://erepo.uef.fi/handle/123456789/9651>>

Sivula, Anna: Tilaushistoria identiteettityönä ja kulttuuriperintöprosessina. Paikallisen historiapolitiikan tarkastelua. *Kulttuuripolitiikan tutkimuksen vuosikirja* 2015. 56-69 <<https://journal.fi/>>

Suominen, Jaakko: Helposti ja halvalla. Korkiakangas, Pirjo, Olsson, Pia, Ruotsala, Helena & Åström, Anna-Maria (toim.): *Kirjoittamalla kerrotut. Kansatieteelliset kyselytiedon lähteenä*. Ethnos, Helsinki 2016. 103-152

Suominen, Jaakko: Historiallinen verkkotutkimus: Mieli, lähteet, kokonaisuus. Laaksonen, Salla-Maaria, Matikainen, Janne, Tikka, Minttu (toim.): *Otteita verkosta: Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*. Vastapaino, Tampere 2013. iBooks. Viitattu lukuun: "Haastattelut ja tilastot lähdeaineistoina".

Tuan, Yi-Fu: *Topophilia. A Study of Environmental Perception, Attitudes and Values*. Columbia University Press, New York 1990.

Tuan Yi-Fu: A View of Geography. *Geographical Review*, Vol. 81, No. 1, 1991. 99-107. <<http://www.jstor.org/>>

Tuan, Yi-Fu: *Space and Place. The Perspective of Experience*. University of Minnesota Press, Minneapolis. 1995.

Tuomi, Jouni: *Aetatis hominum – elämänkulun vaiheet antiikin ja keskiajan kirjallisuudessa*. Heikkinen Eino, Tuomi, Jouni (toim.): *Suomalainen elämänkulku* Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2000. 13-37 <<https://www.ellibslibrary.com/collection>>

Tuomi, Jouni, Sarajärvi Anneli: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi, Helsinki 2018.

Tähkä, Riitta: Psykoanalyttinen näkökulma ajan kokemiseen. Heiskanen, Pirjo (toim.): *Aika ja sen ankaruus*. Gaudeamus, Helsinki 1989.

Varto, Juha: *Laadullisen tutkimuksen metodologia*. Elan Vital, 2005.

Valli, Raine: Tulkintoja erilaisiin vastauskäyttäytymisiin. Valli, Raine, Aaltola, Juhani (toim.): *Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2*. PS-kustannus, Jyväskylä 2015. 239-254

Vilko, Anni: Elämäkulku ja elämäkulkukerronta. Heikkinen Eino, Tuomi, Jouni (toim.): *Suomalainen elämäkulku* Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsinki 2000.
<<https://www.ellibslibrary.com/collection>>

Väisänen, Jenni: 'Olipa kerran kotitila' – Narratiivinen tutkimus kodin ja paikan merkityksistä. Pro gradu-tutkielma, Itä-Suomen yliopisto 2016. <<https://erepo.uef.fi/>>

Liite 1. Tiedustelu Facebook paikkaryhmien moderaattoreille kyselystä sekä ilmoitus
Arvoisa FB-ryhmän ylläpitäjä,

olen Turun yliopiston kulttuuriperinnön tutkimuksen opiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaa sosiaalisen median ympäristöissä tapahtuvasta paikkamuistelusta. Kerään tutkimusaineistoa verkkokyselylomakkeella, johon etsin vastaajia sosiaalisen median yhteisöistä

Pyydän apua riittävän aineiston saamiseksi. Voisitko julkaista ryhmänne FB-sivustolla oheisen ilmoituksen kyselystä ja pyytää ryhmän jäseniä vastaamaan kyselyyn? Kysely on suomenkielinen ja se sulkeutuu huhtikuun viimeisenä päivänä, lauantaina, 30.4.2016.

Ilmoitusta ja kyselyn linkkiä saa jakaa edelleen. Jos sinulle herää kysymyksiä, ota yhteyttä FB-sivuni tai sähköpostin välityksellä.

Kiitos!

Terveisin,
Mara Immonen
mara.immonen (ät)utu.fi

ILMOITUS:

Hei, olen Turun yliopiston kulttuuriperinnön tutkimuksen opiskelija ja teen pro gradu -tutkielmaa sosiaalisen median ympäristöissä tapahtuvasta paikkamuistelusta. Kerään tutkimusaineistoa verkkokyselylomakkeella, johon etsin vastaajia sosiaalisen median yhteisöissä.

HEI SINÄ SOMEssa MUISTELIJA

OSALLISTU KYSELYYN!

Osallistu verkkokyselyyn.

Aiheena on

paikan muistelu

sosiaalisessa mediassa.

Kyselyyn vie tämä linkki:

<https://www.webpolsurveys.com/S/A578D1B96EEA1FA4.par>

Kysely on avoinna

30. huhtikuuta 2016 saakka.

Kyselyn linkkiä saa jakaa edelleen.

Liite 2. Verkkokyselylomake

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

Hei, olen Turun yliopiston kulttuuriperinnön tutkimuksen opiskelija. Opintoni ovat loppuvaiheessa ja teen pro gradu -tutkielmaa paikkamuistelusta sosiaalisessa mediassa. Tämän verkossa täytettävän kyselylomakkeen vastaajiksi tavoittelen Suomessa tai ulkomailla asuvia ihmisiä, jotka muistelevat jossakin sosiaalisen median ympäristössä jotakin heille merkityksellistä paikkaa.

Muisteletko sinä jotain tiettyä paikkaa? Oletko aktiivinen paikkamuistelija vai satunnainen pistäytyjä? Onko muistelu sinulle harrastus, tapa pitää yhteyttä ystäviin, elämän ehto, ajankulua vai jotain ihan muuta? Jos muistelet paikkaa kaukaa tai läheltä, pientä tai suurta, kokemuksesi kiinnostaa minua.

Verkkolomakkeeseen voit vastata omissa tahdissa ja sinulle sopivaan aikaan. Kyselyssä on viisi osiota ja suurin osa kysymyksistä on avoimia. Avoimet kysymykset tarjoavat mahdollisuuden kertoa muistelusta omin sanoin, vastaamiseen kannattaakin varata rauhallinen hetki. Muutamissa kysymyksissä on selvittäviä jatkokysymyksiä, joita voit halutessasi käyttää vastauksesi runkona, mutta niiden ei tarvitse rajata vastaustasi. Vastaustilan tekstikentät laajenevat tarpeen mukaan, joten pidempikin tarina mahtuu hyvin. Kyselyn sivuilla voi liikkua lomakkeen alareunasta löytyvillä nuolilla. Ja kyselyn lopuksi saat vielä mahdollisuuden tarkastella vastauksiasi ja halutessasi palata kyselyyn. Voit myös tallentaa tai tulostaa vastauksesi. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti eikä niistä voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia. Tällä verkkokyselylomakkeella kerättyä tutkimusaineistoa käytetään vain aihetta koskevassa tieteellisessä tutkimuksessa ja opetuksessa.

Arvostan vastauksiasi ja kiitän ajastasi!
Mara Immonen

Lisätiedot: Mara Immonen, mara.immonen(at)utu.fi

Tervetuloa peremmälle muistelemaan!

Paikalla tarkoitetaan kyselyssä jotakin aluetta tai kohdetta, johon vastaajalla on henkilökohtainen suhde.

Sosiaalinen media (some) on kyselyä laatiessa ymmärretty verkkoviestintäympäristöksi, jossa jokainen osallistuja voi sekä tuottaa, muokata että vastaanottaa sisältöä.

Jos muistelet sosiaalisessa mediassa useita paikkoja, keskity tässä kyselyssä sinulle tärkeimpään paikkaan.

Seuraava →

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

I Sinun paikkasi

- 1.**
Kerro omin sanoin, mitä ja millaista paikkaa sinä muistelet? Esimerkiksi: missä se sijaitsee?

- 2.**
Millaiset kokemukset liittävät sinut paikkaan jota muistelet? Esimerkiksi: mitä elämänvaihetta elit silloin?

- 3.** Asteikolla 1-5, kuinka vahvaksi kuvaisit siteitä jotka liittävät sinut muistelemaasi paikkaan? (1-hyvin heikoiksi, 5-erittäin vahvaksi)

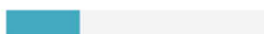
1 2 3 4 5 En osaa sanoa

- 4.**
Millaisia tunteita muistelu sinussa herättää?

- 5.**
Mikä on sinulle tärkeintä muistelussa?

[<-- Edellinen](#)

[Seuraava -->](#)

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

II Millainen muistelijä olet?

6.
Millainen muistelijä olet? Kuinka kuvaisit itseäsi muistelijana?

7.
Missä sosiaalisen median ympäristössä aloitit muistelun? Koska aloitit ja miten tulit aloittaneeksi?

8.
Kuvaile lyhyesti sinulle tyypillinen muistelutilanne. Kuinka usein keskimäärin muistelet ja kauanko muisteluhetki kestää? Liittykö muisteluasi tapoja tai rutiineja? Esimerkiksi: vilkaiset päivitykset kahvitunnilla vai uppoudut kokonillaksi muistoihin?

9.
Asteikolla 1-5, kuinka tärkeää muistelu sinulle on? (1- ei lainkaan tärkeää, 5-erittäin tärkeää)
 1 2 3 4 5 En osaa sanoa

10.
Millainen on mielestäsi tyypillinen muistelijä?

11.
Miten muistelet sosiaalisessa mediassa? Esimerkiksi: kirjoitat ja kommentoit, jaat valokuvia, perustat uusia ryhmiä tai aloitat aiheita, solmit yhteyksiä? Vai jotain muuta?

[<- Edellinen](#)

[Seuraava ->](#)

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

III

Mikä on muistelun merkitys sinulle?

12.

Seuraatko muistelemasi paikan nykypäivää, sen kehitystä ja muutosta? Jos, niin kerro kuinka seuraat ja oletko joskus aktivoitunut toimimaan? Oletko ottanut kantaa paikkaa kohdanneisiin muutoshankkeisiin? Kuinka vaikutit tai vaikutat tälläkin hetkellä?

13.

Oletko etsinyt sosiaalisen median ulkopuolelta tietoja paikasta, jota muistelet? Esimerkiksi: kirjallisuudesta, verkkohauilla, haastatteluilla, elokuvista tai dokumenteista, opiskelemalla?

14.

Mitä muistelu on sinulle antanut?

15.

Onko muistelussa mielestäsi jotain huonoja puolia?

16.

Kuinka tärkeä sinulle on?

	Hyvin tärkeää	Melko tärkeää	Ei kovin tärkeää	Ei merkitystä minulle	En osaa sanoa
Ryhmä, johon kuulut	☐	☐	☐	☐	☐
Paikka, jota muistelet	☐	☐	☐	☐	☐
Tähän paikkaan liittyvät ihmiset	☐	☐	☐	☐	☐
Materiaali, jota tuotat	☐	☐	☐	☐	☐
Muiden jakama materiaali	☐	☐	☐	☐	☐
Valitsemasi sosiaalisen median ympäristö	☐	☐	☐	☐	☐
Muistelun tuottamat ja luomat yhteydet	☐	☐	☐	☐	☐

[<-- Edellinen](#)

[Seuraava -->](#)

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

IV Muisteluryhmä

17. Muistelitko ennen sosiaalista mediaa? Missä ja miten? Kuinka kauan?

18. Millainen on sosiaalisen median ryhmä jossa nykyisin muistelet? Kuinka kauan olet kuulunut siihen ja kuinka suuri ryhmä on? Entä tapaako sen jäseniä somen ulkopuolella?

19. Jaatko kokemuksia muistelusta sosiaalisen median ulkopuolella? Esimerkiksi: perheen tai ystävien kanssa?

20. Onko muistelulla pysyvä sija elämässäsi? Oletko muistelija myös tulevaisuudessa?

21. Millainen olisi sinun mielestäsi ihanteellinen muisteluryhmä?

[← Edellinen](#)

[Seuraava →](#)

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

V Taustatiedot

22. Sukupuoli?

23. Syntymävuosi?

24. Syntymäpaikka?

25. Nykyinen asuinpaikka?

26. Kotimaa, jos muu kuin Suomi?

27. Oletko alaikäisten lasten pääasiallinen huoltaja?

28. Elätkö parisuhteessa?

29. Elämäntilanteesi?

[← Edellinen](#)

[Seuraava →](#)

Paikkamuistelu sosiaalisessa mediassa

Kiitos paljon ajastasi ja vastauksistasi! Olet tervetullut antamaan palautetta kyselystä alla olevaan tekstikenttään. Jos huomaat että olen -kuten epäilemättä olenkin- jättänyt pois jonkin ensiarvoisen tärkeän muisteluun liittyvän kysymyksen, ole ystävällinen ja lisää se vastauksineen myös tähän kenttään!

Kiitos osallistumisestasi kyselyyn!

Muistelempiin,

Mara Immonen
Turun yliopisto
mara.immonen(at)utu.fi

30. Palaute:

Vahvista vastausten lähetyksen
<- Edellinen

Lähetä

